

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 27 november justerades.

§ 2 Meddelande om partiledardebatt

Förste vice talmannen meddelade att partiledardebatt skulle äga rum
onsdagen den 15 januari 2025 kl. 9.00.

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade
kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2024:25 Regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket
2024

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelser

2024/25:61 till utrikesutskottet

2024/25:68 till justitieutskottet

2024/25:69 till arbetsmarknadsutskottet

2024/25:71 till socialförsäkringsutskottet

Motioner

2024/25:3282, 3285, 3286 och 3289 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 5 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU2
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop.
2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 DAVID PEREZ (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet gällande utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

Det är glädjande att Sverigedemokraterna tillsammans med de övriga Tidöpartierna har presenterat en budget som tydligt visar på det mandat som vi fått av väljarna. Efter en tid med pandemi och en ekonomi som präglats av hög inflation har vi nu landat i en budget som sätter fart på tillväxten i hela landet och som ska skapa fler möjligheter till arbete.

Men det finns fortfarande överhängande problem. Europa och våra grannländer har saker att göra. Det är fortfarande krig i vårt närområde. Tyskland, som är vår viktigaste handelspartner, har raserat ett fungerande elsystem och brottas med både låg tillväxt och höga elpriser, något som spiller över och påverkar vårt lands förutsättningar. Frankrike har enorma problem med sin ökande statsskuld; jag är glad att vi har valt att inte gå vidare med ett underskottsmål, vilket på sikt skulle innebära att statsskulden skulle öka.

Herr talman! Utbetalningsmyndigheten har sedan starten i år kunnat motverka och upptäcka felaktiga utbetalningar och bedrägerier. Bidragsbrott är ett stort hot mot välfärden och har vuxit kraftigt till följd av en allt grövre kriminalitet, som vi tillåtit växa under alldeles för lång tid. Regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna föreslår därför att vässa myndighetens uppdrag ytterligare när det gäller dessa brott. De både måste och ska minska i omfattning. Det är inget som vi kan göra tillräckligt av.

Till exempel polisanmälde Försäkringskassan bara förra året felaktiga utbetalningar för uppemot 1 miljard. Och så sent som i förrgår kunde *Ekot* avslöja att Pensionsmyndigheten i över tio års tid betalat ut felaktigt till personer som befunnit sig utomlands. Det är inget annat än ett stort misslyckande från både stat och myndighet.

Gällande finansmarknaden är bedömningen att vi har en stark och motståndskraftig marknad. Det visade det stresstest som Europeiska bankmyndigheten genomförde. Vidare framgick det av konjunkturbarometern att uppemot 70 procent av företagen var nöjda med förutsättningarna för tillgången på krediter. På det stora hela har vi en kreditmarknad som tillgodoser företagens behov.

Herr talman! När delar av finansutskottet besökte Baltikum för några månader sedan fick vi en tydlig bild av hur det såg ut när det fanns en stor efterfrågan på krediter men ett litet utbud och hur det påverkade ländernas tillväxt och utveckling. Vi tog också med oss det viktiga arbetet mot penningtvätt och korruption som gör att de länderna ligger före oss. De är i dag bland de främsta i Europa inom området. Det är ett arbete som vi behöver ta till oss av, vilket inte minst Riksrevisionen flaggat för.

Antalet myndigheter behöver minska. I över 100 myndigheter pågår just nu arbetet med att se över strukturen och med omorganisering. Statens servicecenter, som tillhandahåller många av myndigheternas kontakter

med allmänheten, ska få ett större ansvar med målet att uppnå balans 2030 när det gäller den avgiftsfinansierade delen. Antalet servicecenter behöver bli fler för att öka servicen till fler medborgare.

Herr talman! Avslutningsvis: Ekonomistyrningsverket publicerade förra året en rapport om omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Den visade att omkring 15 miljarder betalats ut felaktigt bara under 2021. Det motsvarar ungefär lika mycket pengar som regeringen kommer att lägga på det civila försvaret om två års tid. 90 procent av dessa felaktiga utbetalningar berodde inte på myndigheterna själva, utan den sökande hade uppgivit fel uppgifter – medvetet eller ej.

Vi måste göra allt vi kan för att den siffran ska närma sig noll. Nu har vi en ny myndighet som kommer att nå full operativ styrka 2027. Och den växande organiserade kriminaliteten, inte minst inom välfärdsbrotten, måste tryckas tillbaka.

Jag vill passa på att tacka finansutskottets tjänstemän för ett gott arbete och önska alla, inte minst talmannen, en god jul.

I detta anförande instämde Mattias Eriksson Falk (SD).

Anf. 2 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Ledamoten nämnde i sitt anförande servicecenter i en mening eller två och hänvisade till att antalet servicecenter borde öka runt om i landet. Jag antar att ledamoten syftade på servicekontor.

Herr talman! Jag blir lite häpen att ledamoten gör det uttalandet, mot bakgrund av att SD-regeringen i den här budgeten och inom utgiftsområdet som vi diskuterar nu gör en stor och kraftig nedskärning på just servicekontoren. Man skär ned budgeten till servicekontoren med 150 miljoner kronor på tre år.

Det är kontor som runt om i landet ger bra vägledning och service till medborgare som i många fall också har långt till de statliga myndigheter som servicekontoren ska ge service kring.

Herr talman! Har ledamoten inte läst budgeten och sett att det är nedskärningar? Hur tänker ledamoten annars att det ska kunna bli en ökning när man skär ned med 150 miljoner kronor till just servicekontoren? (Applåder)

Anf. 3 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar så mycket för frågan.

I betänkandet framgår det väldigt tydligt vilken ambition regeringen har, inte minst när det gäller servicekontoren, och det var just servicekontoren jag syftade på i mitt anförande. Nästa år väntas vi skära ned 50 miljoner kronor, vilket ni socialdemokrater inte vill göra, Peder Björk.

Bakgrunden till detta är just att servicekontoren ska vara avgiftsfinansierade. Tanken är att de myndigheter som ansluter sig ska betala en avgift och att de här kontoren på sikt ska kunna finansiera sig själva. Det står också i betänkandet. Förhoppningen är att de åtminstone till 2030 ska kunna finansiera sig själva.

I betänkandet står det vidare att det finns en problematik i att staten kontinuerligt tillskjuter medel samtidigt som man vill att dessa kontor ska gå mot ett mer avgiftsfinansierat tillämpningssätt. Det är två sidor av samma mynt som krigar mot varandra. Man kan inte garantera, i det här fallet

Prot. 2024/25:53
18 december

*Samhällsekonomi och
finansförvaltning*

servicekontoren, statliga medel och samtidigt säga: Det är viktigt att ni står på egna ben. Det går inte ihop. Det förstår ledamoten säkert.

Anf. 4 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Det är inte två sidor av samma mynt. Det är bara en enkel sida på ett blankt papper med en idé som inte finns.

Konsekvensen av att skära ned med 150 miljoner kronor på tre år blir att man kommer att lägga ned servicekontor runt om i hela landet. Bedömningen nu är att nedskärningen omfattar 35 servicekontor i hela landet.

Man säger att det ska avgiftsfinansieras utan att peka på hur det ska göras. Varför ska man ens göra det? Det är att ta från den ena sidan av staten och flytta till den andra sidan, men man skapar sämre förutsättningar för servicecenter och servicekontor runt om i landet att kunna utföra sin uppgift.

Menar ledamoten på allvar att det är fritt valt arbete för de statliga myndigheter som i dag är knutna till servicekontoren så att de själva får avgöra om de vill vara där eller inte? I så fall har SD-regeringen verkligen kapitulat inför uppdraget att se till att det finns statlig service som är möjlig att nå för samtliga medborgare i hela Sverige. Är det Sverigedemokraternas tanke, idé och politik att helt kapitulera, se bort från möjligheten till service på landsbygd och i glesbygd och låta myndigheterna själva bestämma om de ska vara med eller inte? Sverigedemokraterna för ju fram tanken om att det ska vara avgiftsfinansierat.

Nej, herr talman, jag tror att detta är en rökridda bara för att dölja det faktum att man inte bryr sig om service till människor i hela landet, men ledamoten får gärna tydliggöra hur han och Sverigedemokraterna tänker i dessa frågor.

Anf. 5 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten tar i lite från tårna. Man kan ju se på vad den tidigare regeringen gjorde inom området landsbygdspolitik. Det var långt ifrån tillräckligt.

Förutom att ni i ert förslag har en satsning på 50 miljoner på servicekontoren under kommande år noterar jag att ni också vill att banker ska kunna ansluta sig till dessa kontor. Hur ska det gå till? Ska de upphandlas? Ska de slåss om att få vara där, eller ska alla anslutas? Förslaget tycks inte vara tillräckligt genomtänkt.

Om man tar de 50 miljoner mer än regeringen föreslår som ni vill lägga på detta och slår ut summan på alla 136 servicekontor ute i landet landar man på ett ökat anslag om ungefär 360 000 kronor per servicekontor. Det motsvarar inte ens en heltidstjänst. Menar ledamoten att det är skillnaden mellan att vi slår mot landsbygden och att vi bevarar den? Det gäller 360 000 kronor i det här fallet. I så fall tycker jag att man ska titta lite mer på den politik som den tidigare regeringen förde. Då utarmade man landsbygden i betydligt högre grad.

(Applåder)

Anf. 6 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik i den här debatten eftersom jag blivit inkastad som ersättare. Men jag kunde inte undgå

att höra David Perez uttrycka sin stora glädje över att det inte kommer att finnas något underskottsmål framöver. Då infinner sig en uppenbar fråga.

Vi står inför otroligt stora investeringar i Sverige. Vi måste göra gigantiska investeringar. Regeringen och Sverigedemokraterna har själva talar om att investera hundratala miljarder kronor i bland annat kärnkraft. Om man inte har ett underskottsmål ska man ha i åtanke att Sverige är ett av de länder inom OECD som har den absolut lägsta statsskulden. Vi har en statsskuld som är så låg att till och med högerekonomer bedömer att Sverige borde öka sin statsskuld för att ha en sund ekonomi.

Hur har Sverigedemokraterna tänkt finansiera investeringar i den storleksordning som vi i Sverige behöver göra? Det går ju i så fall inte att göra med lån. Man måste antingen välja mellan att höja skatterna och att göra stora nedskärningar inom välfärden. Vad av detta planerar Sverigedemokraterna att göra?

Anf. 7 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Samuel Gonzalez Westling för frågan. Jag tycker att den blottar en ideologisk skillnad. I Vänsterpartiets värld krävs nedskärningar eller höjda skatter för att investera i Sverige. Det finns absolut ingen annan möjlighet. Men jo, det finns det faktiskt. Det finns en möjlighet, och det är att öka svensk bnp och tillväxt, vilket skulle innebära mer statliga medel i form av skatter tillbaka till statskassan. Då kan vi göra de nödvändiga investeringarna.

Vi behöver alltså öka tillväxten i landet. Det finns också andra saker att göra. Vi kan hämta inspiration från andra sidan Atlanten och effektivisera den statliga apparaten. Precis som jag sa i mitt inledningsanförande talar vi om 15 miljarder i felaktiga utbetalningar från olika myndigheter. Där har Samuel 15 miljarder att lägga på annat, till exempel på vägbyggen eller på den höghastighetsjärnväg som jag är glad över att vi inte satsade på utan lyckades stoppa. Eller varför inte lägga pengarna på den kärnkraftssatsning som vi föreslår?

Kärnkraftssatsningen kommer dock att finansiera sig själv. Det är vad regeringen föreslår. Staten ska ta den ursprungliga risken, och sedan kommer marknaden att sköta resten.

Anf. 8 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Herr talman! Marknaden kommer att lösa allting. Det är uppenbarligen det svar vi får från Sverigedemokraterna. Det är en ganska märklig inställning till hur samhället fungerar. Till och med en samlad högerekonomkår talar om vad Sverige behöver göra just nu. Och Svenskt Näringsliv är överens med LO om att Sverige behöver lånefinansiera för att snabbt kunna bygga ut infrastrukturen och snabbt se till att kunna garantera elförsörjningen. Men då säger Sverigedemokraterna att marknaden ska lösa detta.

Det är bra att Sverigedemokraterna ger detta besked till svenskt näringsliv. Det är bra att man är tydlig i sin varudeklaration.

Faktum är att även om man skulle få in 15 eller 25 miljarder – jag minns inte siffran – är det långt ifrån de summor som krävs för att kunna finansiera de investeringar som behövs. Sverigedemokraterna och regeringen vill ju lägga 300 miljarder på att bygga ut kärnkraften, och det ska vara på plats inom tio år.

Sedan ska det visst finansiera sig självt. Det vill man göra genom att man, enligt vad utredaren föreslår, ser till att svenska folket får en garanterat hög elavgift så att elföretagen kan finansiera det hela.

Det här går ju inte ihop. Man måste få plus och minus att gå ihop i en ekonomi. Om man vill lägga de otroligt stora summor på investeringar som man måste göra måste man antingen lånefinansiera eller välja det alternativ som Sverigedemokraterna står för, det vill säga nedskärningar eller skattehöjningar. Det är inte Vänsterpartiet som föreslår det, utan det är Sverigedemokraterna som kommer att bli tvungna att välja.

Anf. 9 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Det är intressant att Vänsterpartiet föreslår att vi ska lyssna på expertisen när man själv vill lägga ned Finanspolitiska rådet, som granskar regeringens ekonomiska politik.

Kärnkraft har över huvud taget inte med det här utgiftsområdet att göra, men om vi talar om det handlar det om att staten ska gå in och ta den inledande risken för att övriga aktörer sedan ska kunna träda in och ta över lånen. Det kommer alltså inte att vara en minuspost för staten, utan på sikt kommer det att bli en pluspost. Jag ser att ledamoten skakar på huvudet.

Men om vi ändå talar om kärnkraft och de 15 miljarderna är 15 miljarder också den kostnad som tidigare regeringar investerade i kärnkraftverket Ringhals. Det gjordes strax innan man beslutade att samma kraftverk skulle stängas. Det är alltså lika mycket pengar som man investerade för att upprusta kärnkraftverket. Sedan lade man ned det.

När vi talar om ansvarsfull politik kan Vänsterpartiet inte stå här och förespråka det för att sedan lägga ned välfungerande kärnkraftverk. Det är resursslöseri. Jag vill inte skuldsätta kommande generationer för att ni fattar fel beslut här i kammaren.

(Applåder)

Anf. 10 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Låt mig gå rakt på sak. Det som tydligast skiljer oss socialdemokrater och SD-regeringen åt inom utgiftsområde 2, som vi nu debatterar, är synen på förutsättningarna för statlig närvaro och service i hela landet. I den budget som vi nu diskuterar går SD-regeringen fram med ett förslag om att skära ned på servicekontorens ekonomiska resurser med 150 miljoner kronor de kommande tre åren. Det avvisar vi helt och hållet, herr talman.

Nedskärningarna motsvarar 10 procent av den totala budgeten för servicekontoren. En sådan neddragning kommer helt klart att få konsekvenser. En bedömning som görs är att ungefär 35 servicekontor helt och hållet behöver läggas ned för att man ska klara de drastiska sparkraven från SD-regeringen. Det jag talar om är en verksamhet där medborgare runt om i hela Sverige på ett och samma ställe får vägledning och service från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Det är årligen 2,6 miljoner människor som använder den här servicen, och den är väldigt uppskattad. Enligt en undersökning från 2023 är 96 procent av besökarna på servicekontoren nöjda med den service de får.

Herr talman! I en debatt här i kammaren för lite drygt ett år sedan sa civilminister Erik Slottner följande: ”Jag ser mycket positivt på statens

servicekontor och på Statens servicecenters verksamhet. Antalet statliga servicekontor har ökat i snabb takt under de senaste åren. Jag tycker att det är en väldigt bra åtgärd. ... Jag tror att vi kan utveckla servicekontoren ännu mer. Det är ju en verksamhet som har ökat i snabb takt på kort tid. Jag ser som sagt väldigt positivt på detta.”

Herr talman! Jag undrar vad det är som har hänt sedan dess. Varför har det blivit mindre viktigt för Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna att värna servicekontoren? Det går ju inte att tolka det på annat sätt när SD-regeringen nu går fram med ett förslag till budget där man helt enkelt ska skära ned på servicekontoren.

Herr talman! För oss socialdemokrater är det däremot självklart att staten ska vara närvarande i hela landet i form av både statliga arbetstillfällen och statliga myndigheter. Under perioden 2014–2022 med socialdemokratiskt ledda regeringar kom ett stort antal statliga jobb och verksamheter att om- eller nylokaliseras till platser runt om i hela Sverige, framför allt utanför storstäderna.

Men det var inte bara om- och nylokalisering som skedde. Det fattades också beslut om att utveckla servicekontoren. Efter en gedigen utredning beslutade man att satsa på totalt 28 nya kontor de kommande åren. Det gällde inte bara landsbygd och glesbygd utan även utsatta områden i städer. För två månader sedan, herr talman, invigde statsrådet Slottnér det sista av dessa 28 kontor i Rinkeby.

En statlig närvaro i hela landet bygger upp allmänhetens förtroende och ger legitimitet åt myndighetsutövning, något som jag menar att SD-regeringen nu raserar med sitt beslut att minska resurserna så drastiskt till statens servicekontor. Mina frågor till er som deltar i debatten från Tidöpartierna är därför ganska enkla: Vilka kontor vill ni se läggas ned? Vilka kontor vill ni ska få minskade öppettider? Det måste väl ändå finnas en idé om hur verksamheten ska bedrivas framöver. Eller är det bara så enkelt att SD-regeringen behövde hitta besparingar för att kunna genomföra de stora skattesänkningarna?

Herr talman! Just skattesänkningar för de allra rikaste är ju Sverigedemokraternas och regeringens allra viktigaste prioritering. Av reformutrymmet på 60 miljarder går hälften till skattesänkningar. Det gör man i stället för att använda detta historiskt stora reformutrymme till att ta tag i samhällsproblemen, ge vanligt folk mer i plånboken, prioritera tillväxten och sätta fart på svensk ekonomi.

SD-regeringen lägger all sin kraft på att genomföra en exklusiv skattesänkning som bara träffar de rikaste. Detta är inte bara omoraliskt. Det är också en riktigt dålig tillväxtpolitik. Vill man få igång Sverige är satsningar på det offentliga och på att ge vanligt folk mer i plånboken mycket mer effektivt.

Vi socialdemokrater vill att vanliga svenskers ekonomi stärks här och nu. Vi vill att barnbidraget höjs med 200 kronor i månaden. Vi föreslår en rättvis skattesänkning som träffar alla förvärvsinkomster och riktar sig till låg- och medelinkomsttagare. Och låt mig vara tydlig: Vi vill att den orättvisa funkisskatten helt och hållet avskaffas.

Vi föreslår också en tankrabatt som innebär att en familj i glesbygd skulle få 1 000 kronor per bil, vilket är betydligt mer än vad regeringens bruna skattesänkning ger vid pump. Vi vill stärka pensionärernas ekonomi

med en höjning av bostadstillägget med 200 kronor. Vi föreslår också att bostadstillägget i barnbidraget höjs och permanentas.

I våra budgetförslag har vi också visat att det går att ha en helt annan ambition för svensk välfärd än vad Sverigedemokraterna och regeringen har valt. I vårt budgetalternativ för 2025 föreslår vi 6 miljarder mer till kommuner och regioner i generella statsbidrag. Utöver de generella tillskotten vill vi också se en särskild personalsatsning i vården för att korta vårdköerna. Totalt, herr talman, vill vi från Socialdemokraterna nästa år öka tillskotten till kommuner och regioner med 15 miljarder kronor mer än SD-regeringen.

Herr talman! SD-regeringen har nu styrt Sverige under mer än halva mandatperioden. Den har inte på något sätt lyckats lösa Sveriges problem. Gångvåldet kryper ned i åldrarna. Regeringen har själv skapat en nationell sjukvårdskris. Arbetslösheten är rekordhög. Sveriges tillväxt är bland de sämsta i hela Europa.

Det hade behövts en helt annan budget för att klara dessa utmaningar. Vi socialdemokrater har med vårt budgetalternativ visat att det går att prioritera annorlunda. Den budgeten prövades här i riksdagen och röstades ned. Med respekt för en samlad budgetprocess kommer vi att avstå från att yrka på något avseende utgiftsområde 2.

Med det sagt, herr talman – låt det inte råda någon som helst tvekan om att en socialdemokratisk budget i sin helhet, och även inom utgiftsområde 2, på ett mycket bättre sätt än SD-regeringens budget hade skapat tillväxt, stärkt vanligt folks hushållsekonomi, minskat arbetslösheten, ökat tryggheten och säkerställt statlig närvaro och service i hela landet. Det, herr talman, hade varit att ta ansvar för Sverige – ett Sverige som håller ihop, ett Sverige med framtids hopp, ett Sverige som blir både rikare och tryggare. Sverige hade då varit lite mer som Sverige.
(Applåder)

Anf. 11 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra ledamoten Peder Björk föredra vad regeringen vill och inte vill.

När det kommer till pratet om att det bara är de rika som tjänar på regeringens budget kunde han inte vara mer fel ute, om jag ska vara ärlig. De stora vinnarna i det här budgetförslaget är faktiskt barnfamiljer där bägge föräldrarna förvärvsarbetar. Det är de som får den största skattesänkningen. Det är samma grupp som har fått stå tillbaka när vi har haft en hög inflation eftersom de inte har kunnat kompenseras fullt ut av lönebildningen.

Jag tycker att det är jätteintressant att höra att ni vill införa en tankrabatt på 1 000 kronor. Hur ska det spela med reduktionsplikten? Ska reduktionsplikten vara konstant, eller ska den återgå till tidigare nivå?

Jag minns också hur kollegor till ledamoten skrattade åt regeringen och sa att vi inte skulle kunna sänka priset vid pump med tio kronor. Nu står vi där med facit i hand, och vi har lyckats sänka priset vid pump med tio kronor.

Sedan kom gängvåldet in. Som alla politiker vet är det inget man gör någonting åt i en handvändning. Det här handlar om grovt, systematiskt våld och en gängkriminalitet som kryper nedåt i åldrarna. Det har den gjort

länge på grund av tidigare regeringars politik som gjort att människor hamnat i utanförskap och inte haft något annat alternativ än att gå till gängen.

Det är den politiken som ledamotens parti har möjliggjort för det här landet, och detta vill jag gärna få svar på.

Anf. 12 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Låt oss börja där vi befinner oss nu och har befunnit oss i några år – i en ekonomisk kris med hög inflation, där arbetslösheten bara ökar och ökar och ökar, där företagskonkurserna ökar och ökar och ökar och där Sveriges tillväxt är bland de lägsta jämfört med andra europeiska länder.

Det är där vi befinner oss, och i detta läge har vi också den högsta barnfattigdomen i hela Norden. Under den ekonomiska krisen valde många länder runt omkring oss att stärka hushållens ekonomi, eftersom det var otroligt tufft för dem som har absolut minst resurser. En åtgärd som direkt hade fått effekt på människors situation hade varit att höja barnbidragen. Det var de andra nordiska regeringarna kloka nog att göra, men SD-regeringen avstod från att göra det.

Varför? Jo, därför att man behövde pengar till det som ledamoten började med, nämligen skattesänkningar – skattesänkningar som i huvudsak går till dem som tjänar allra mest. Alldeles särskilt läggs miljard efter miljard på dem som tjänar 62 000 kronor eller mer. Och är det inte särskilt talande, herr talman, när finansministern på en fråga vad hon ska göra för de lite drygt 3 000 kronor mer i månaden som hon får i plånboken svarar ”Jag vet inte”?

Jag kan lova ledamoten att varenda barnfamilj runt om i Sverige skulle veta exakt vad de skulle göra med en ökning med 3 000 kronor i månaden. Det är ledamoten skyldig det svenska folket ett svar på.

Anf. 13 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag noterar att ledamoten väljer att inte svara på den viktigaste frågan, nämligen vad Socialdemokraterna har planerat när det gäller bränslepriset. Den frågan väljer man att avstå från att svara på.

Det är också bränslepriset som i slutändan påverkar priserna inte minst när det kommer till varor i butik och när det kommer till arbeten och förutsättningar för företag att få sina verksamheter att gå runt. Det handlar mycket om bränslepriser, naturligtvis också till följd av inflationen.

Vi har haft en väldigt hög inflation, det vet vi, och tillväxten i Sverige har kanske inte varit som den borde. Men så har det å andra sidan sett ut i hela Europa. Det jag kan glädjas över är att vi i den kommande prognosen för nästa år kommer att ha betydligt bättre siffror, och vet ledamoten varför? Det beror just på den budget som vi föreslår från SD-regeringen, som ledamoten säger.

Även barnfattigdomen lyftes upp. Ledamoten kanske sa fel i ett tidigare inlägg, men han pratade om en höjning av barnbidraget med 200 kronor. Går gränsen för barnfattigdom vid dessa 200 kronor, eller handlar det kanske om att barnets mamma eller pappa har ett jobb att gå till tack vare den tillväxtpolitik som vi föreslår?

Prot. 2024/25:53
18 december

*Samhällsekonomi och
finansförvaltning*

Anf. 14 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Vi kan definitivt diskutera bränslefrågan. Vi kan definitivt diskutera gängvåldet. Men faktum är att i den ekonomiska situation som vi har varit i och som vi fortfarande befinner oss i väljer SD-regeringen att prioritera dem i samhället som har det allra bäst.

Det här handlar inte bara om att se till att de som har det allra tuffast får 200 kronor mer i månaden i barnbidrag, vilket skulle göra en avsevärd skillnad för de barnfamiljer som skulle få det, herr talman. Det här handlar om att se den ekonomiska politiken i dess helhet och att skapa förutsättningar både för att hantera den kris som vi befinner oss i och för att faktiskt få tillväxt som skapar mer skatteintäkter.

Då, herr talman, är det så att det absolut bästa för att skapa tillväxt och en ekonomisk skjuts är att se till att hushållen får mer i sina plånböcker och att investera i offentlig verksamhet. De två sakerna ger överlägset bäst resultat för tillväxten.

Då handlar det inte om, som SD-regeringen prioriterar, att ge bara några få mer pengar i plånboken, utan då handlar det om att ge många, framför allt dem som har det allra tuffast, mer i plånboken.

Där har SD-regeringen valt en helt annan väg än oss socialdemokrater. Vi kommer att fortsätta att stå upp för att både skapa tillväxt, satsa på den offentliga sektorn och se till att hushållens ekonomi stärks. På så sätt skapar vi tillväxt och framtidstro.

Anf. 15 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Vi har gott om tid i dag, så jag skulle kunna hålla ett ganska långt anförande och peka på värdet av att ha koll på statens finanser eller framhålla värdet av kloka prioriteringar i statens budget, något som vi har många exempel på i vår budgetproposition.

Jag skulle kunna tala om värdet av att inte ösa pengar i svarta hål eller kanske att vi ska ha kontroll över våra skattepengar och våra utbetalningar och att vi ska minska fusket.

När vi nu pratar om servicekontor hade jag kunnat föra en diskussion med Socialdemokraterna om S-regeringens slakt av hela Arbetsförmedlingen, och jag skulle ha kunnat bemöta Peder Björk som påstår att vi inte löser samhällsproblem utan bara sänker skatter. Jag skulle vilja påpeka att höga skatter faktiskt är ett samhällsproblem.

Men jag ska inte hålla detta långa anförande, utan jag ska nöja mig med att konstatera att oppositionen inte har yrkat på några alternativa förslag. Därför vill jag för ordningens skull endast yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 16 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Eftersom ledamoten inte vill uppta tid med att prata om sin och regeringens politik ger jag ledamoten ytterligare en chans att göra det i några minuter.

Jag vill återvända till det som debatten inleddes med, det vill säga en diskussion om servicekontoren.

SD-regeringen föreslår en drastisk neddragning på servicekontoren runt om i landet, något som kommer att slå hårt mot servicen i gles- och landsbygd runt om i hela vårt land. Det här är en politik som ledamoten uppenbarligen står bakom, så min fråga till ledamoten är helt enkelt varför

han tycker att det är viktigt att i det här läget dra ned på servicen runt om i landet. Vilka kontor i ledamotens egen valkrets anser han bör stängas?

Prot. 2024/25:53
18 december

*Samhällsekonomi och
finansförvaltning*

Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan bara hänvisa till alla de alldeles utmärkta svar som David Perez gav på exakt samma fråga. Jag tror inte att vi kommer så mycket längre genom att jag upprepar allting som vi har i materialet.

Men jag vill ändå påminna om en sak. En väldigt viktig funktion i samhället är ju våra arbetsförmedlingar. Under den tidigare S-regeringen, med stöd av andra partier på vänstersidan, genomfördes inget annat än en ren slakt av arbetsförmedlingskontor runt om i landet. Detta bär Socialdemokraterna, som satt i regeringen då, ansvaret för. Man kanske inte ska kasta sten när man sitter i glashus.

Anf. 18 PEDER BJÖRK (S) replik:

Herr talman! Jag är ändå lite förvånad över att ledamoten inte tar chansen att utveckla varför det är viktigt att dra ned på resurserna till servicekontoren. Det hade också varit intressant att höra vad som är Moderaternas ingång i detta och vad som är deras syn på det hela. Eller har det gått dithän att de helt enkelt bara fogar sig efter det som har beslutats av Sverigedemokraterna eller någon annan samarbetspartner?

Men, herr talman, om vi ändå ska prata om Arbetsförmedlingen kan vi förstås diskutera om det var en bra eller mindre bra reform som genomfördes. Jag har inget minne av att Moderaterna motsatte sig reformen särskilt högljutt. Men om nu ledamoten tycker att reformen var dålig, vad är det då som gör att regeringen nu inte gör andra prioriteringar och satsningar när arbetslösheten dessutom bara skjuter i höjden och är bland de högsta i hela Europa samtidigt som vi har den lägsta tillväxten?

Jag undrar och är uppriktigt nyfiken: Om reformen gällande Arbetsförmedlingen var så dålig, på vilket sätt blir det då bättre av att man skär ned på de servicekontor runt om i landet som erbjuder service från just Arbetsförmedlingen? Det blir man trots allt lite nyfiken på.

Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Ibland måste det vara tröttsamt att som åhörare lyssna på samma fråga gång efter gång. Svaren kommer också gång efter gång, och ändå upprepas frågan.

Svaret på den här frågan är att det inte finns någon ambition från regeringens sida att lägga ned några servicekontor. Vi ska bara finansiera dem på ett annat sätt.

Anf. 20 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Riksdagen har genom sitt beslut den 27 november 2024 fastställt de samlade utgifterna för utgiftsområdet.

Vänsterpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 2 innebär att en avveckling av Finanspolitiska rådet inleds och att anslaget minskas med 6 miljoner kronor 2025. Myndigheten bör helt avvecklas under 2026. I sin nuvarande utformning saknar Finanspolitiska rådet kompetens att föra en diskussion om den ekonomiska politiken utanför de ramar som en ensidig nationalekonomisk modell innebär. Rådet kan därför i stället ersät-

tas av ett institut med en betydligt bredare kompetens, Stockholmsinstitutet för tvärvetenskaplig samhällsekonomisk forskning. Ett nytt anslag på 20 miljoner kronor för detta ändamål bör därför inrättas.

För att stärka Finansinspektionens arbete mot penningtvätt föreslås att myndighetens anslag höjs med 10 miljoner kronor 2025. Vidare avvisar Vänsterpartiet regeringens förslag om att minska anslaget till Statens servicecenter med 50 miljoner kronor. Statens servicecenter fyller en viktig funktion i samhället, särskilt när det gäller att öka den statliga närvaron i landet.

Slutligen föreslår vi i vår budget ett anslag på 70 miljoner kronor för 2025 för att inrätta en klimatinvesteringsmyndighet. Myndigheten ska planera och koordinera ett klimatinvesteringsprogram. Sammantaget borde 144 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår ha anvisats inom utgiftsområdet för 2025.

I övrigt hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 6 Allmänna bidrag till kommuner

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU3

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 21 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi finansutskottets betänkande nummer 3, som behandlar statsbudgetens utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

När jag nu för tredje gången i denna kammare debatterar detta utgiftsområde tänker jag samtidigt tillbaka på alla bra satsningar som vi har gjort från Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen under åren 2023 och 2024. Det skulle ta väldigt lång tid att räkna upp alla, men jag tycker ändå att det är viktigt att nämna några områden.

Vi har tillsammans stärkt de generella statsbidragen till rekordnivåer. Vi har genomfört en mängd riktade satsningar inom bland annat skola, hälso- och sjukvård och äldreomsorg. Jag kan nämna exempel som en satsning för att korta vårdköer, ett sektorsbidrag till hälso- och sjukvården, ett arbete för att främja psykisk hälsa och en satsning på stärkta skolbibliotek.

Detta var några av de saker vi lyfte fram inför 2024, och det gläder mig att vi har kunnat rikta många bra och viktiga stöd till kommuner och regioner. Till detta ska läggas många andra bra reformer som Sverigedemokraterna förhandlat fram med regeringen, som kommer att skapa bättre förutsättningar för våra kommuner och regioner. Ett exempel jag vill nämna här är kommunernas stärkta roll för det brottsförebyggande arbetet, som är lag sedan 2023 och en viktig del när det gäller att skapa ett tryggare samhälle.

Från och med juli 2025 kommer det att bli lättare för kommuner och regioner att besluta om kameraövervakning på offentliga platser. Det kom-

mer att göra processerna för trygghetsarbete kortare, och det kommer därmed också att minska kostnaderna för att kameraövervaka när kommuner och regioner inte längre behöver lägga samma mängd administration på att kämpa för rätten att få stärka tryggheten för sina medborgare lokalt. Tillståndprocesser som tidigare har tagit månader är nu med stor sannolikhet ett minne blott, och detta kommer inte en dag för tidigt.

Med fler kameror inom såväl kollektivtrafik som runt sjukhus och på andra offentliga platser kommer också behoven av att i större utsträckning effektivisera nyttan av kameror och andra åtgärder i samarbete mellan kommuner, regioner och polisen. Då behövs lagstiftning som stärker kommunernas krav på brottsförebyggande arbete och också stöd för att förenkla arbetet med att få till stånd olika hjälpmedel för detta. Genom dessa insatser kan vi även stärka den upplevda tryggheten i samhället och på så sätt också få fler att röra sig i offentliga utrymmen.

Herr talman! Den tidigare förda migrationspolitiken, ohållbar och destruktiv för det svenska samhället, har lagts om. Nu är invandringen på rekordlåga nivåer som vi inte sett på 30 år. För nästa år är prognosen att invandringen till Sverige ska minska ytterligare. Med det sagt har vi också skapat bättre förutsättningar för dem med rätt kompetens att kunna arbeta i Sverige.

Den tidigare förda ohållbara migrationspolitiken har påverkat det svenska samhället enormt, inte minst genom framväxten av utanförskapsområden, gängkriminalitet och bidragsberoende. Det har också skapat grogrunden för att barn så unga som åtta, nio och tio år lockas in i gäng med löften om pengar, saker och status. Vi har sett ungdomar som mördar andra unga, och vi har sett helt oskyldiga dö i sprängningar, skjutningar och andra våldsbrott. Att blunda för att invandringen var och är den stora orsaken till detta är att inte vilja se sanningen för vad den är.

Herr talman! När man debatterar den tidigare förda migrationspolitiken har det alltid väckt heta känslor, oavsett om det är i riksdagen, i regioner eller i kommuner. I vissa fall har man inte velat ta debatten, i andra fall har de personer som försökt peka på problemen förlöjligats, hängts ut och hånats.

Men betyder kritik mot den tidigare förda migrationspolitiken att man skulle mena att alla invandrare i Sverige är kriminella? Givetvis inte. Men politiken som förts tidigare har skapat problem när människor som kommit till Sverige aldrig har haft några krav på sig att lära sig språket, skaffa sig en utbildning eller ett jobb och bli en del av Sverige.

Herr talman! Den numera omlagda migrationspolitiken ändrar också förutsättningarna för våra kommuner och regioner. Det är svårt att planera för bostäder, skola, sjukvård med mera när människor i antal som är svåra att uppskatta i en tidig planeringsprocess kommer till Sverige. Under tidigare år invandrade 80 000–100 000 personer årligen, och under toppåret 2015 var siffran över 150 000. Det är uppenbart att det skapar problem för ett samhälle att planera och fungera. Trots det hävdade vissa partier envist att det inte fanns någon gräns för hur många som kunde komma till Sverige.

Det krävde stora investeringar från kommuner och regioner i förskolor, skolor, äldreomsorg med mera, med en ökad låneskuld som följd – lån som det ska betalas ränta på och som även ska betalas tillbaka av framtida generationer. Men den ökade investeringsbördan åtföljdes inte av motsvaran-

de ökade skatteintäkter. Vissa mindre kommuner slog också i lånetaket. Man fick helt enkelt inte låna mer pengar till investeringar.

Kommuner och regioner kommer nu att ha bättre förutsättningar framåt att planera för morgondagens samhälle. Sverige behövde en bättre migrationspolitik, och även om det finns mer att göra har vi gjort stora och märkbara förändringar för det svenska samhället. Med en ny migrationspolitik skapar vi också förutsättningar för människor som önskar bli en del av Sverige att få den chansen. Men med den chansen följer också tydliga krav på vad som förväntas i gengäld, vilket är rätt och riktigt.

Det skifte som nu pågår stärker inte bara samhällets trygghet utan också möjligheterna för dem som vill bidra och bli en del av vårt land.

Herr talman! Sverigedemokraterna och regeringen har förhandlat och lagt fram en statsbudget för riksdagen att ta ställning till. Det är en bra budget, med många bra reformer som riktar sig till kommuner och regioner. Bland annat ligger de utökade generella statsbidragen om 10 extra miljarder per år kvar i statsbudgeten för perioden 2024–2026, samtidigt som exempelvis kostnaderna för pensioner, som varit en stor påfrestning för kommuner och regioner under innevarande år, bedöms minska med cirka 50 miljarder för 2025.

Men jag vill också räkna upp några nya reformer i statsbudgeten för kommande år. Vi genomför en förstärkning av kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan, som nästa år får 900 miljoner kronor. För hela perioden 2025–2027 bedöms stödet uppgå till 2,1 miljarder kronor. Vi förstärker kunskapsbidraget med 700 miljoner för 2025. Hälso- och sjukvården får ett nytt sektorsbidrag om 2 miljarder kronor för 2025. Vi förstärker en satsning på psykiatrin med 1 370 miljoner nästa år. Totalt under perioden 2025–2027 uppgår satsningen till 4 470 miljoner kronor.

Som jag nämnde ligger den tidigare utökningen av de generella statsbidragen med 10 miljarder per år kvar även 2025 och 2026.

Jag är nöjd med att vi kan lägga fram en budget som riktar satsningar inom många områden i samhället och särskilt att vi så tydligt kan rikta stöd till bland annat förskola och skola i syfte att höja kvaliteten och stärka kunskapsutvecklingen.

Men det är inte enbart genom satsningar på exempelvis brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete tillsammans med satsningar på välfärden som vi skapar förutsättningar för ett fungerande samhälle. Jag vill även lyfta exempel som visar hur budgeten värnar de lokala behov som är så viktiga och avgörande för att människor exempelvis ska kunna bo på landsbygden i en mindre kommun.

Ett sådant exempel är det utökade stöd till myggbekämpningen i området kring nedre Dalälven som Sverigedemokraterna drivit igenom i budgetförhandlingarna, ett stöd som kommande år utökas med cirka 200 procent. Jag är oerhört nöjd och stolt över denna satsning på landsbygden och människorna som bor där.

Herr talman! Jag vill avsluta med att lyfta den av Sveriges riksdag beslutade kommunala självstyrelsen. Denna rätt och möjlighet innebär att Sveriges kommuner och regioner har rätten att styra över sin egen verksamhet, sin struktur och sin beskattning. Det innebär utöver beskattningsrätten en rätt att bestämma om avgifter för tjänster och service som kommuner och regioner levererar till exempelvis medborgare.

Staten har genom de utökade statsbidragen på såväl generell som riktad nivå tagit sitt ansvar för att bidra till den kommunala finansieringen. Staten har gjort mycket, och staten fortsätter även kommande år att stötta kommuner och regioner. Men staten kan inte göra allt. Får vi kommuner och regioner som blir alltmer beroende av staten urholkas också den så länge fastställda kommunala självstyrelsen. Självstyrelsen är en rätt, men den är också en skyldighet att ta ansvar för. De generella stöden ges från staten, men det är också kommunernas ansvar att resurserna används effektivt och i linje med lokala behov. Det är avgörande för att självstyrelsen ska fungera i praktiken.

Med denna budget från Sverigedemokraterna och regeringen tar vi ansvar för Sveriges kommuner och regioner, skapar trygghet och stärker vår gemensamma välfärd.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i detta betänkande.

Slutligen vill jag också passa på att önska en god jul och ett gott nytt år till talmanspresidiet, Riksdagsförvaltningen och alla kollegorna i utskottet.

(Applåder)

Anf. 22 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Vi är halvvägs in i mandatperioden, och nu ser vi vad Sverigedemokraternas politik leder till: minskad tillväxt, ökad arbetslöshet och försämrad välfärd. Den SD-styrda regeringens bästa gren är att ge mer till dem som redan har.

När skola, äldreomsorg och sjukvård försämras drabbas vanligt folk, men också samhällsgemenskapen i Sverige slits isär.

När riksdagsledamoten i sitt anförande vill nämna de positiva saker man gjort på området säger han att man har riktat mycket resurser till välfärden. Jag tror att ganska få där ute håller med om den bilden. I alla fall gör inte de inom sjukvården i mitt eget hemlän det. Man ser hur minskade statsbidrag till sjukvården innebär att personal sägs upp, att köerna ökar och att de som behöver vård får vänta längre på den. Jag tror inte heller att de som nu ser att resurserna till skola och äldreomsorg inte räcker till håller med om det.

Jag vill fråga riksdagsledamoten: Vilken välfärd vill inte Sverigedemokraterna ha?

Anf. 23 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Eva Lindh för frågan.

I mitt anförande nämnde jag vikten av den kommunala självstyrelsen och vikten av att kommuner och regioner kan göra sina egna prioriteringar med de statsbidrag som vi levererar. Då är det också viktigt att säga att kommuner och regioner gör mycket som egentligen inte ingår i den generella välfärden. Det är där man måste välja att göra prioriteringar. Man kanske inte kan ge bidrag till socialdemokratiska kampanjarbetare genom ABF och i stället välja att skära ned på skolan, men det är en prioritering som kommunerna då måste göra.

Det finns regioner som har valt att skära ned på stöden till Socialdemokraternas kampanjarbetare. Det är samma stöd som ni vill värna.

När det gäller de påstådda nedskärningarna och hur man ska se på den situationen har jag tittat på de siffror som finns hos Arbetsförmedlingen. I 14 av landets 21 regioner har inga varsel alls lagts. I 5 regioner har varsel lagts som rör mellan 5 och 75 personer, bland annat inom administrativa delar, exempelvis på en regionstyrelseförvaltning. Detta är en prioritering de måste göra, precis som Region Östergötland måste göra prioriteringar i sin verksamhet.

Jag konstaterar att vi skjuter till pengar till välfärden. Vi sköt till pengar i den förra statsbudgeten och även i vårändringsbudgeten, just för att man skulle få resurser till bland annat hälso- och sjukvård och till kommunernas finansiering av skolan. Men ytterst handlar det om en prioritering man måste göra.

I förra årets debatt nämnde jag till exempel att Region Värmland samtidigt som man ville varsla personer investerade mångmiljonbelopp i ny konst. Är detta en rimlig prioritering, och är det rätt prioritering för att säkra välfärden? Jag tycker inte det, men det är en prioritering som Socialdemokraterna i Värmland valde att göra.

Vi tycker uppenbarligen olika. Men det är ni som måste ändra er politik. Vi skjuter till resurserna – ni måste använda dem effektivt.

Anf. 24 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag visste att denna uppräkningsav exempel skulle komma från riksdagsledamoten; det brukar den göra. Jag tycker att Sverigedemokraterna bör ta ansvar för den politik man för och se verkligheten.

I Region Östergötland, till exempel, kommer det nästa år att arbeta 900 färre än förra året. Tror riksdagsledamoten att detta inte kommer att märkas? Om han gör ett besök ute i sjukvården tror jag att han kommer att få se något annat och få en annan uppfattning.

Jag frågar återigen vilken välfärd Sverigedemokraterna inte vill ha. Det som skiljer är nämligen att det i den här budgeten inte finns en enda krona mer i generella statsbidrag. Totalt ger vi socialdemokrater 15 miljarder till hela sektorn – det är klart att det skulle göra skillnad. Resurser spelar roll. Detta har ledamoten också gett exempel på; han räknar ju själv upp ett antal resurser som han verkar vara väldigt stolt över. Vi måste alltså vara överens om att pengar spelar roll. Vilka resurser välfärden har spelat roll.

Dessutom riktar man med precision in sig på mindre kommuner på landsbygden. Förutom att man gör de här neddragningarna och inte gör satsningar på välfärden drar man ned de särskilda resurserna till just mindre kommuner på landsbygden. Varför tycker Sverigedemokraterna inte att de kommunerna är värda en bättre välfärd?

Anf. 25 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag håller uppenbarligen inte med ledamoten Eva Lindh om hennes påståenden. Vi har stärkt resurserna, dels på det generella planet, dels genom riktade statsbidrag till kommuner och regioner.

Under det här året är en stor andel av den kostnadsutveckling som har lagts en tyngd över Kommun- och Regionsverige kopplad till pensionskostnader. De kommer att minska med 50 miljarder under nästa år, 2025. Det är klart att detta kommer att få en positiv påverkan. Därigenom kommer det statliga stöd som är avsett att täcka en del av pensionskostnaden naturligtvis inte att behövas i samma utsträckning.

Vi kan också kolla på de budgetar som exempelvis regionerna har lagt fram för kommande år, det vill säga för 2025 med plan för 2026–2027. Under 2025 bedömer tre regioner att man kommer att gå med underskott, men totalt kommer regionsektorn att göra ett överskott på 2,6 miljarder kronor. När det gäller 2026 bedömer en region att man kommer att gå med underskott, 15 miljoner, men regionsektorn som helhet bedömer att man kommer att göra ett överskott på 11,4 miljarder. Och 2027 kommer ingen region att gå med underskott, och regionsektorn kommer att göra ett totalt överskott på 10,2 miljarder.

Jag ser alltså att våra regioner står starka, liksom Kommunsverige. Det har varit en påfrestning – det är jag beredd att säga. Vi har skjutit till medel. Men ytterst har också kommuner och regioner ett ansvar att använda dessa medel på ett effektivt sätt och att använda dem rätt i välfärden. Då kan man inte göra sådana saker som jag räknade upp; det är relevanta exempel. Man kan inte investera i konst samtidigt som man varslar personal. Man måste göra de rätta och riktiga prioriteringarna.

Vi har gjort rätt prioriteringar när vi har skjutit till medel, men sedan måste kommunerna och regionerna också ta ansvar för detta. Många kommuner och regioner har gjort det, men det finns exempel där man måste tänka sig för när det gäller hur man prioriterar.

Anf. 26 EVA LINDH (S):

Herr talman! Vår svenska välfärdsmodell har varit en hörnsten för vårt samhälle. Den har gett oss något unikt – ett jämlikare samhälle med hög sysselsättning och trygghet för alla. Detta har inte bara stärkt vårt samhälle utan också bidragit till en stark och stabil ekonomisk utveckling.

Välfärden ska vara just för oss alla, oavsett bakgrund och inkomst. Det ska inte spela någon roll om du har pengar på banken eller om du har en sjukdom som kräver behandling. Vården ska vara behovsstyrd, inte plånboksstyrd. Alla barn ska ha rätt till en bra skola, oavsett föräldrarnas inkomst. Och vi ska ge våra äldre en värdig och trygg omsorg, oavsett var de kommer ifrån.

Men vi vet att välfärden inte är självklar. Välfärden är inget vi kan ta för givet, och vi måste ständigt kämpa för att den ska fungera för oss alla.

Nu står vi inför en allvarlig utmaning. Här och nu leder den pågående kostnadskrisen på många håll till nedskärningar – färre kollegor på nattpassen, färre sjuksköterskor och undersköterskor, större barngrupper i skolan och längre köer till vårdcentralerna. Vi ser hur samhällsviktiga verksamheter riskerar att försämrats när det inte finns tillräckligt med resurser. Vi har en vårdkris och de värsta nedskärningarna i skolan på 30 år. Och den SD-styrda regeringen lägger exakt noll kronor i generella statsbidrag.

Herr talman! Den SD-styrda regeringen har inte prioriterat välfärden. Trots tuffa tider väljer regeringen att inte tillföra tillräckliga resurser. Påstådda satsningar på välfärden har i reella termer inte ens kompenserat för de kostnadsökningar som kommuner och regioner har haft.

Regeringens bästa gren är i stället att ge mer till dem som redan har: skattesänkningar för de rikaste och rotavdrag för dem som redan har. Skillnaderna mellan oss svenskar ökar. Ojämlikheten och segregationen ökar i takt med den SD-styrda regeringens ovilja att se verkligheten. Det är inte så vi bygger ett starkt samhälle.

Vi socialdemokrater vill något annat. Vi lägger 6 miljarder mer i generella statsbidrag och totalt 15 miljarder mer än regeringen till kommuner och regioner – till skolan, sjukvården och all annan viktig verksamhet. Vi vet att en stark välfärd minskar klyftorna, ökar tryggheten, stärker jämställdheten och skapar hopp. Det handlar om att skapa ett mer sammanhållet och jämlikt samhälle, där välfärden fungerar för alla och inte enbart för dem som har råd att betala sig förbi systemet.

Vi vet att det krävs mer personal och bättre arbetsvillkor för att säkerställa en god välfärd. Och vi vet att den svenska välfärden kan och måste bli bättre.

Därför vill vi socialdemokrater också införa en ny princip för statens budget: en automatisk indexering av de generella statsbidragen. Detta skulle innebära en bottenplatta och ge en tryggare grundfinansiering av vår välfärd. Det skulle inte bara ge kommuner och regioner tryggare finansiering utan också bättre förutsättningar att planera sin verksamhet.

Herr talman! Alla kommuner och regioner får nu otillräckliga resurser för att klara sjukvården, äldreomsorgen och skolan. Små kommuner på landsbygden har de tuffaste utmaningarna och drabbas särskilt. Och just då väljer den SD-styrda regeringen att ta bort de särskilda resurserna till gles- och landsbygdskommuner.

Den S-ledda regeringen införde 2022 ett särskilt statsbidrag till kommuner med strukturella utmaningar. Stödet fördelas till de 70 kommuner som har de tuffaste utmaningarna och till de minsta kommunerna. Nu tas detta stöd bort. Det är galet, och det är illa för dem som lever och verkar i dessa kommuner, särskilt eftersom vi kanske om ett år får ett nytt utjämningsystem som kan utjämna mer.

Detta kommer att påverka livet för alla dem som lever och verkar på landsbygden. I mitt hemlän Östergötland innebär det att Boxholm får 2,7 miljoner mindre, Vadstena 3 miljoner mindre, Valdemarsvik också 3 miljoner mindre, Ydre 2,5 miljoner mindre och Ödeshög 2,7 miljoner mindre. Det är stora resurser, och det betyder verkligen mycket för de här små kommunerna. Och detta är alltså utöver att regeringen inte ger de stöd som behövs för att klara välfärden.

Den SD-styrda regeringens prioriteringar är kristallklara. De prioriterar skattesänkningar för de allra rikaste i storstadsområden före en förbättrad välfärd och service för människor på landsbygden. Före valet pratades det om hjärtlandet och att det skulle gå att leva både i och utanför de stora städerna. Nu ser vi hur det gick med det.

Vi socialdemokrater vill gå en annan väg. Vi föreslår ett kraftfullt gles- och landsbygdspaket i vår budgetmotion. Det handlar om stöd för utveckling, fler jobb, bättre service och ökad tillväxt. Vi prioriterar satsningar på en god välfärd för alla människor och inte enbart för välbeställda människor i storstaden.

Sverige tjänar inte på att vi glider isär. Hela Sverige måste få likvärdiga förutsättningar för att hela Sverige ska kunna leva och växa. Det är en fråga om rättvisa och sammanhållning.

Herr talman! Samtidigt vet vi att välfärden står inför en enorm kompetensutmaning. Att hitta rätt kompetens bedöms vara en av de största utmaningar kommuner och regioner står inför. Fram till 2030 behövs hundratusentals nya medarbetare. Vår befolkning åldras, och fler kommer att be-

höva omsorg och vård. Det kräver både resurser, rimliga arbetsvillkor och satsningar på utbildning och kompetensförsörjning.

Att regeringen och Sverigedemokraterna i detta läge väljer att minska utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska insatser är rent av märkligt. Jag frågar mig ofta om de inte ser den verklighet som vi har i det här landet.

Herr talman! Konsekvenserna av årtal av privatiseringar och avregleringar borde vara uppenbara för alla. När skattemedel som ska gå till skolor, läroverksamhet, omsorgsplatser och sjukhussängar i stället tas ut i vinst och hamnar i privata fickor betalar vi alla priset. Privatiseringar och avregleringar har visat sig kosta stora pengar, öka ojämlikheten och spå på segregationen.

Barns utbildning har blivit en handelsvara, och pengar som behövs i våra klassrum tas i stället ut som vinst av internationella riskkapitalister. Sverige är det enda land i världen som tillåter privata vinstuttag från det skattefinansierade skolsystemet. På samma sätt har privat driven äldreomsorg på många håll lägre bemanning och otrygga anställningsformer för personalen.

Vinstjakten hör inte hemma i svensk välfärd. Resurser avsatta för välfärden ska användas till att förbättra skolresultaten och ge våra äldre och sjuka en trygg omsorg och vård – inte till stora vinstuttag eller välfärdsbrottslighet. Låt oss se sanningen i vitögat och göra något åt detta. Sätt stopp för vinstjakten och för möjligheterna till välfärdsbrottslighet!

Herr talman! Skjutningar, hot och sprängningar fortsätter att sprida skräck, oro och otrygghet i vårt land. Det kommer att krävas uthållighet och satsningar på att se över straff, ge polisen utökade verktyg och förstärka rättsväsendet. Men det måste också innebära resurser för att stärka det förebyggande arbetet och stoppa nyrekryteringen. Det krävs rejäla investeringar. För varje satsad krona på polisen ska lika mycket satsas på det brottsförebyggande arbetet för att stoppa nyrekryteringen.

Det är helt verklighetsfrånvänt att man inte gör detta nu. När vi pratar om satsningar på välfärden pratar vi också om resurser till det brottsförebyggande arbetet. Så kan människor få bättre möjligheter att i stället få ett jobb och kunna bidra till samhället.

Herr talman! Sverige kan bättre än historiska nedskärningar och kortsiktiga skattesänkningar för de mest välbeställda. Det handlar om äldreomsorgen. Vi måste investera i de människor som tar hand om våra äldre – de som har bidragit till vårt samhälle – och säkerställa att de har rätt kompetens och goda arbetsvillkor.

Skillnaderna mellan elevgrupper och skolor ökar, och det måste vi göra någonting åt. Sverige har världens bästa läkare, sjuksköterskor och undersköterskor. Samtidigt har vi en vårdkris med bristande resurser som leder till att vården blir alltmer otillgänglig och att köerna ökar. Den SD-styrda regeringens budget tar inte alls hänsyn till den verklighet vi står inför.

Vi socialdemokrater kommer däremot att fortsätta kämpa för en välfärd som fungerar för alla. Det är så vi bygger ett samhälle där människan, inte marknaden, står i centrum. Det är så vi stärker tilliten, sammanhållningen och framtids tron i hela Sverige. Det är så vi försvarar och utvecklar den svenska välfärdsmodellen.

(Applåder)

Prot. 2024/25:53
18 december

*Allmänna bidrag
till kommuner*

Anf. 27 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna upprepar ordet vårdkris som något av ett mantra.

I ett tidigare replikskifte med ledamoten Eva Lindh nämnde jag förut-sättningarna i regionernas budgetar för kommande år. 18 av 21 regioner beräknas göra ett överskott eller vara helt i balans, det vill säga göra ett nollresultat. Det spänner över en vidd. Västra Götalandsregionen beräknas göra över 1 miljard i överskott, så uppenbarligen finns pengar i regionerna. 2027 beräknas alla regioner göra ett överskott. Totalt gör då regionsektorn 10,2 miljarder i överskott.

Det ska också sägas att alla regioner inte har höjt skatten, utan det är 2 av 21 som har valt att göra det. Övriga har ändå ett överskott att se fram emot i finanserna. Ordet vårdkris stämmer alltså inte med den plan som regionerna själva lägger fram. 14 av 21 regioner har inte lagt några varsel alls i verksamheten och inte heller gjort några uppsägningar.

Ledamoten Eva Lindh pratade i sitt anförande om kompetensförsörjning inom offentlig verksamhet. Samtidigt har Socialdemokraterna ond-gjort sig över uppräkningsgränser av den statliga skiktgränsen, det vill säga grän-sen för när man betalar statlig skatt. Jag kan dra mig till minnes hur det såg ut till exempel 2001. Då var skiktgränsen för statlig skatt 21 000 kro-nor i månaden. Om den gränsen skulle ligga kvar utan att man hade räknat upp den skulle nästan alla medarbetare inom offentlig verksamhet i dag betala statlig skatt med Socialdemokraternas politik.

Hur skulle det då gå med kompetensförsörjningen? Varför skulle dessa personer välja att jobba i offentlig verksamhet när Socialdemokraterna tän-ker straffbeskatta dem hela vägen in på deras egna bankkonton?

Anf. 28 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! De flesta som jag pratar med säger att de har svårt att gå hem efter arbetsdagen. De måste springa fortare, har färre kollegor och känner att de inte gör det som var anledningen till att de valde yrket. Till exempel pratade jag med en läkare hemma i Östergötland som sa: Jag valde att bli läkare för att jag ville hjälpa och stötta. Nu har jag så få kol-legor att det inte längre känns som att jag gör det. Därför funderar jag över om jag verkligen vill fortsätta med detta.

Jag tror att detta är ett större problem för alla dem som jobbar i välfär-den. De känner faktiskt stor oro för att de inte kan ge den välfärd, vård och omsorg som de verkligen vill ge.

Om man ska tro riksdagsledamoten verkar det nästan vara frid och fröjd ute i regionerna. Ser inte ledamoten verkligheten där ute? Vi har en vårdkris i hela Sverige. Den är särskilt uppenbar i några län, men det är en vårdkris i hela landet.

Det är inte så att allting kommer att bli bättre nästa år. Denna regering väljer att inte ge en enda krona mer i generella statsbidrag trots att man borde se hur verkligheten ser ut. Varför gör man detta? Varför driver inte Sverigedemokraterna på för att stärka en välfärd som jag vet att de allra flesta i Sverige vill ha? De vill fortsätta att ha en utveckling av den svenska välfärdsmodellen. Varför gör inte Sverigedemokraterna detta?

Anf. 29 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag noterade att ledamoten egentligen inte alls bemötte detta med att regionernas egen bild är att de kommer att göra starka resultat kommande år och under hela planperioden.

Men det som är mest beklämmande är att ledamoten inte nämnde någonting om det som jag sa om kompetensförsörjning och Socialdemokraternas önskan om att införa statlig skatt på i stort sett alla välfärdens medarbetare i Sverige. Det är ju det ni säger när ni inte vill räkna upp skiktgränsen för statlig skatt. Fler kommer att få betala mer skatt på sin lön med er politik.

Jag förstår då att ni nämner ordet vårdkris, för det är det som det kommer att bli med er politik. Vem skulle vilja utbilda sig till undersköterska? Vem vill utbilda sig till sjuksköterska? Vem vill utbilda sig till läkare? Vem vill vara ett vårdbiträde? Vem vill stärka välfärden när ni enbart, med er politik, kommer att se till att straffbeskatta dessa människor med så mycket kommunal skatt som möjligt och med statlig skatt? Det är det ni säger när ni inte vill räkna upp skiktgränsen för den statliga skatten.

Den skulle träffa betydligt fler i samhället generellt. Men nästan alla välfärdens medarbetare skulle träffas fullt ut av er politik när det gäller statlig skatt. Det är fakta. Det är bara att titta på de gamla tabellerna. Där ser ni ganska snabbt vad detta skulle innebära.

Ledamoten pratar om fler kollegor. Jag kan titta på min hemkommun Gävle. Jag förstår att ledamoten inte kan ha alla förutsättningar för vad som sker i min kommun klara för sig, men jag ska ge ett exempel. Från Socialdemokraterna har man i 30 år lovat att minska barngrupperna. Nu när man har chansen, när antalet barn i förskolan minskar, säger man upp förskolepersonal i stället för att uppfylla sitt vallöfte. Det är det som är verklighet. Det är så ni gör era prioriteringar.

Det är lätt att stå här i riksdagen och säga att det är här ansvaret ligger. Men det är kommunerna och regionerna som måste göra sina prioriteringar, och vi skjuter till statsbidrag för att möjliggöra det.

Anf. 30 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag hoppas att riksdagsledamoten slant lite på orden. Han räknade upp undersköterskor och vårdbiträden som om de skulle drabbas av skiktgränsen. Vet riksdagsledamoten vad undersköterskor och vårdbiträden tjänar?

Vårdkrisen och de bristande resurserna till välfärden drabbar just undersköterskor och vårdbiträden väldigt hårt. De får inga tusentals kronor i skattesänkningar nästa år. De får inte de resurser som denna SD-regering har prioriterat att ge till dem som har mest. Det de får nästa år är färre kollegor. De måste springa fortare. Och de kan se att det är några som fortsätter att ta ut vinster från välfärden – resurser som skulle ha kunnat gå till att förstärka välfärden. Det är detta som de får i present av Sverigedemokraterna. Det är inte värdigt.
(Applåder)

Anf. 31 HANS EKLIND (KD) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men till slut kände jag att jag nog måste göra det.

Ledamoten Eva Lindh har i en replikväxling tidigare sagt att vi minskar på statsbidragen, och nu säger hon att vi inte tillför en enda krona mer. Då tänker jag så här: Slant ledamoten på orden?

Fakta är ju att vi har höjt statsbidragen. Det är 16 miljarder i generella statsbidrag. De ligger permanent som en höjning. Dessutom tillför vi medel nästa år till hälso- och sjukvården. Så nog görs det en satsning. Sedan kanske den inte är lika stor som ledamoten vill. Vi vet sedan tidigare debatt, för ett år sedan, att det aldrig är tillräckligt. Men nog måste väl ledamoten korrigera sig själv när hon säger att vi inte har tillfört en enda krona ytterligare.
(Applåder)

Anf. 32 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för möjligheten att upprepa det som handlar om den verklighet som den SD-styrda regeringens budget faktiskt innebär. Den innebär noll kronor i ökade generella statsbidrag.

Det som ledamoten hänvisar till är ju tidigare uppräknningar, att de ligger kvar. Tack så mycket för att man inte tar bort dem!

De ökade statsbidrag som man har tillfört är inte i reala termer ens en kompensation för de kostnadsökningar som kommuner och regioner har haft dessa år. Det blir alltså i reala termer faktiskt mindre pengar. Och när man nu inte tillför mer resurser i generella statsbidrag kommer det naturligtvis att påverka verksamheterna.

Jag uppskattar ledamotens engagemang när det gäller barns och ungdomars psykiska ohälsa. Men när man inte tillför mer resurser till vården och kommunerna kommer det att innebära negativa förutsättningar för vården till barn och ungdomar med psykisk ohälsa. Bekymrar inte det riksdagsledamoten, med tanke på ledamotens engagemang, som jag uppfattar är ärligt?

Anf. 33 HANS EKLIND (KD) replik:

Herr talman! Tack, Eva Lindh, för motfrågan!

Jag pratar gärna om psykisk ohälsa. Det borde vara en prioriterad fråga för alla. Det är ett av de absolut viktigaste politiska problem som vi har att ta itu med. Denna regering genomför nu en historisk satsning på barn- och ungdomspsykiatri. Det är jag oerhört stolt över, för jag vet att vi kristdemokrater i mångt och mycket ligger bakom den prioriteringen.

Men låt mig slå fast för dem som lyssnar på den här debatten och på Eva Lindh att vi ger tillskott. Det ligger alltså nu generellt 16 miljarder i permanent höjda statsbidrag. Nästa år, 2025, tillförs hälso- och sjukvården 18 miljarder kronor.

Det handlar om sektorsbidraget på 2 miljarder. Det handlar om att korta vårdköer. Det handlar om att satsa 1 miljard för en bättre cancervård och så vidare. Jag tycker också att det ligger en liten juvel mitt i detta, nämligen att vi nu satsar 250 miljoner kronor på att få till den nationella vårdförmedlingen så snabbt som möjligt. Människor kan bo i en region där man inte kan få en operation utförd i tid, och det kan finnas platser i en annan region. Den nationella vårdförmedlingen ska se till att det inte ska vara helt avhängigt av var man bor i Sverige när det gäller att kunna få operation eller vård i tid. Detta tror jag är oerhört viktigt.

En effektivitetsdelegation tillsätts också för att hjälpa de regioner som behöver hjälp att få en bättre struktur på sin verksamhet. Det ligger en rad både korta och långsiktiga åtgärder i budgeten.

Vi satsar 6 miljarder ytterligare än i vårandringsbudgeten. Nu tillför vi 2 ytterligare miljarder i sektorsbidrag för 2025. Vi kommer att fortsätta att ligga på så att vi får en bättre fungerande hälso- och sjukvård.

Den ambitionen har vi, och den tillför vi också medel för att kunna förverkliga.

Anf. 34 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Nu gäller debatten den budget som nu ligger. Det är bra att man inte tar bort de generella statsbidrag som man har tillfört tidigare. Men min och vår socialdemokratiska poäng är att det krävs mer resurser för att skydda och rädda välfärden.

Det tillför inte den SD-styrda regeringen. Det är noll kronor i generella statsbidrag. Vi tillför 6 miljarder mer. Om man räknar alla de resurser som vi ger för att korta köerna i sjukvården, till personalsatsningar, till skolan och till allt annat som vi gör handlar det om 15 miljarder mer än i den SD-styrda regeringens budget. Det är vad vi talar om, och det är det som jag sagt skulle göra skillnad.

Det som är problematiskt är att även om ledamoten framhåller att man har några särskilt riktade satsningar på saker i sjukvården innebär det att när man inte ger de satsningarna blir det en skillnad. Man ger lite bara till vissa saker.

De generella statsbidragen ger möjligheter för att jobba med det som är viktigt i just den regionen som man har. Jag har haft debatter med till exempel ledamoten Jan Ericson, som har varit väldigt upprörd när vi har tillfört stora riktade statsbidrag. Det är därför som det är så förvånansvärt att man inte gör några satsningar på de generella statsbidragen.

Jag är faktiskt på allvar bekymrad över bland annat alla de barn och ungdomar som har problem med sin psykiska ohälsa och som behöver hjälp. Jag är orolig för att den här budgeten kommer att innebära att de investeringar som behövs inte kommer att finnas.

Anf. 35 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, ledamoten!

Ledamoten har snart varit riksdagsledamot i tio år. Jag tänker att det kanske är bättre när man står i talarstolen att tala om sina egna förslag och varför man möjligtvis inte tycker om regeringens förslag. Men att fara med osanning genom att slänga sig med ord som historiska nedskärningar är faktiskt bara att vilseleda alla de människor som nu lyssnar på debatten.

Socialdemokraterna har regerat flera år innan. Jag undrar varför man inte gjorde några av de saker som man nu säger att man behöver göra och som bland annat skolan behöver. Nu tar Liberalerna tag i många av skolans problem. Vi driver nu många olika utredningar inom skolan som behövs för att komma till rätta med de stora problem som finns inom skolan.

Det pågår utredningar om att förbättra elevhälsan och mer obligatorisk undervisningstid för de elever som behöver det. Det finns en läroplansutredning och en utredning som stärker trygghet och studiero i skolan. Vi tittar också över den nationella skolpengsnormen för ökad likvärdighet.

Vi utvecklar lärar- och förskollärarytbildningen, vi tittar på likvärdiga betyg och meritvärden, och minskad administration och reglering av förskollärares och lärares tid. Det är bara några exempel. Samtidigt skjuter vi också till riktade pengar till just skolan.

Även om inte bidragen finns i de generella statsbidragen finns det, som vi båda har hört här tidigare, satsningar på värden och skolan i detta. Att tala om historiska nedskärningar är inte riktigt sant när vi faktiskt nu lägger fram en skolbudget som är näst störst på 20 år tillsammans med de reformer som görs.

Anf. 36 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Tack, Cecilia Rönn, för frågan!

Låt oss tala om skolan. Den brinner jag också mycket för. Det är inte jag som säger att det är de största nedskärningarna i skolan på 30 år. Det är lärarfacket självt som säger att det är de största nedskärningarna på 30 år.

Låt oss se på hur det faktiskt ser ut i skolan. Om man inte ger mer resurser till en skola som verkligen behöver det kommer det att påverka kvaliteten i utbildningen, och det påverkar arbetsvillkor och annat.

Jag vill ta upp en fråga, när jag nu får möjligheten att ta den med Liberalernas ledamot. Det gäller det här med privatiseringar och marknadsiseringen. Det påverkar också skolan väldigt mycket. Det innebär att de resurser som vi gemensamt fattat beslut om, oavsett vilken budget vi nu står bakom, och som var avsedda att gå till skolan inte gör det.

Vi har sett exempel på exempel där vinster tas ut och stoppas i fickan på enskilda personer i stället för att gå till den viktiga undervisningen. Jag är helt övertygad om att vi båda vill ha en bra skola. Varför gör man då inte någonting åt den här situationen?

Det brister i resurser. I reala termer är det inte en ökning. Det brister därför att de skattepengar som ändå har avsatts inte går till det som det var meningen att de pengarna skulle gå till.

Anf. 37 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Tack, Eva Lindh, för frågan!

Vi har inga skygglappar inom Liberalerna för de misslyckanden som finns inom marknadsiseringen av skolan. Men att alla privata skolor är dåliga köper jag inte.

Det finns jättemånga bra fungerande skolor. Att man får en valfrihet både som föräldrar och som elev för att kunna ha just den skola som ens barn behöver tycker jag är bra. Det är också bra för lärarna att det finns en mångfald att välja bland.

Vi måste titta på helheten när det gäller problemen. Det har funnits vissa problem inom friskolesektorn. Det tar vi nu tag i tillsammans med de andra delarna som jag precis nämnde.

Ett jättestort problem som Socialdemokraterna är ytterst ansvariga för är kommunaliseringen av skolan som gjordes. Det är den stora orsaken till att vi i dag inte har en jämlik och kompensatorisk skola som vi ska ha just för att varenda unge ska kunna klara skolan.

I dag skiljer det uppemot 70 000 kronor mellan de kommuner i Sverige som satsar mest och de som satsar minst per elev. Det betyder att det är en

jättestor skillnad på vilken kommun du bor i om du ska få den undervisning du vill ha.

Om både jag och ledamoten vill att vi ska ha en bra skola för alla barn och elever borde vi säkra att ersättningen och förutsättningarna blir lika var än i landet man bor.

Socialdemokraterna har en historia av att faktiskt kunna ändra sig, vilket jag tycker är bra. Man har till exempel ändrat sig om både Nato och kärnkraft.

Nu är det kanske dags att man ändrar sig och inser att vi behöver förstatliga skolan igen och att kommunaliseringen bara har varit dålig. Kan Socialdemokraterna tänka sig att ändra sig i den här frågan?

Anf. 38 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Nej. Det vi behöver ändra, och det som vi behöver göra för att stärka skolan och förutsättningarna för att alla barn ska få en bra skola är först och främst att ge mer resurser. Vi ser att skillnaderna mellan olika skolor men också skillnaderna mellan olika barns skolresultat nu ökar. Det är inte rimligt. Vi behöver ha en jämlik skola som är bra för alla.

Nummer två är att ta bort vinstjakten. Ledamoten säger att det finns vissa skolor som är bra. Ja, men det finns också många skolor som tar ut alldeles för mycket vinst som egentligen skulle gå till den undervisning som är bra för barnen. Tar man bort resurser innebär det att skolan blir sämre.

Jag har själv jobbat i skolan, och jag vet hur mycket storleken på klasserna och omfattningen av kringresurserna betyder. Skolan är viktig för alla barn, och skolan måste vara bra för alla barn. Det krävs mer resurser, det krävs bättre förutsättningar och det krävs att de pengar som har avsatts för skolan också går till skolan, inte till vinster.

Anf. 39 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner handlar i grunden om hur man från statens sida på bästa sätt kan ge förutsättningar för kommuner och regioner att ge så mycket nytta som möjligt till våra medborgare.

Vår regering har inom det här området gjort mycket på den korta tid man har haft på sig. Först och främst har man gjort det viktigaste för kommuners och regioners ekonomi, nämligen att bekämpa inflationen. Med den kraftiga inflation på över 10 procent som rådde vid regeringens tillträde steg inte bara kostnaderna för driften hos många kommuner och regioner, utan även pensionskostnaderna tyngde ekonomin kraftigt. Efter att ha drivit en effektiv och framgångsrik finansiell politik kan vi nu lägga fram en budget som stöttar ekonomin och ger ökad tillväxt. Vi har nu fått ned inflationen till under 2 procent.

Grunden till all välfärd och trygghet ligger i tillväxt och företagande. Det är av yttersta vikt att kommunernas och regionernas invånare kommer i arbete och bidrar till det gemensamma. Arbetslinjen är grunden för att säkerställa kommuners och regioners ekonomi.

De ekonomiska utsikterna för kommuner och regioner ser bättre ut under 2025 och ännu bättre under 2026. Eftersom en rad tillfälliga satsningar upphör kommer det totala utrymmet att minska något under perioden, men ett av målen med utgiftsområdet är att medlen ska användas så effektivt

som möjligt, att skapa maximal marginalnytta. Tillförande av resurser är inte alltid det enda svaret på alla frågor.

Ekonomi är hushållning med knappa resurser på lång sikt. Kommunal ekonomi ingår i det finanspolitiska ramverket, vilket gör att det inte bara är viktigt för enskilda kommuner och regioner att ha en bra ekonomi utan även för hela nationen.

Herr talman! Vi ser i dag stora skillnader i hur ekonomin sköts mellan kommuner, och det har under lång tid gått sämre för regionerna än för kommunerna. Det kommunala utjämnningssystemet syftar till att jämna ut skillnader i förutsättningar mellan olika kommuner och regioner. Det är något som ständigt måste justeras för att skapa incitament för effektivt resursutnyttjande, premiera tillväxt och samtidigt jämna ut kostnadsdifferenser. Det är därför som budgeten innehåller ett tillskott på drygt 166 miljarder i det kommunala utjämnningssystemet och mer än 6 miljarder i utjämningsbidraget för LSS.

Herr talman! Något som påverkar den ekonomiska hushållningen i kommuner och regioner är den stora floran av riktade bidrag, som vi har diskuterat tidigare. Vi har jobbat långsiktigt med att minska de riktade bidragen, och de har minskat med 6 miljarder i den här budgeten och är färre än på mycket länge. De kommer att minska den administrativa bördan för många kommuner i ansökningsprocessen och i uppföljningen. Under 2023 och 2024 har det generella bidraget höjts med 16 miljarder, som ligger kvar under 2025.

För att förenkla och effektivisera handläggningen av de riktade bidrag som finns kvar kommer regeringen att inrätta en portal med information om hanteringen av de riktade bidragen. Det är något som är efterfrågat bland kommuner, inte minst de mindre kommunerna.

Det är viktigt att kommuner och regioner använder de generella bidragen för att öka förändringstakten, inte bara till den allmänna driften. Tyvärr ser vi nu att kostnaden för anställda inom administration och stabsfunktioner har ökat. Det finns stora skillnader i hur ekonomin sköts i olika kommuner, vilket Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA, har studerat. De har publicerat nyckeltal för produktivitet och effektivitet i kommuner. Man har konstaterat att det inte går att se något samband mellan kvalitet och kostnader, det vill säga att de kommuner som har högst resursförbrukning inte nödvändigtvis är de som har bäst kvalitet i omsorgen.

Vi har därför infört olika lösningar för att förenkla och förbättra för kommunerna att öka effektiviteten. Vi har bland annat inrättat en försöksverksamhetskommitté som har i uppdrag att främja försöksverksamheter i kommunerna. Mät, jämför och förbättra, stjal med stolthet – det kommer alla att tjäna på.

Regeringen avser att gå vidare med andra initiativ, exempelvis en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården med uppgift att pröva frågor om bidrag och stärka effektiviteten i hälso- och sjukvården samt sprida goda exempel. Man kommer även att inrätta en särskild granskningsfunktion med uppdrag att utvärdera och granska regionernas ekonomi. Det har avsatts pengar i budgeten för förslaget för åren 2025 till 2028.

Herr talman! Något som påverkar samhällsutvecklingen i stort och i synnerhet ekonomin för många kommuner är naturligtvis den demografiska utmaningen. Nativiteten ökar inte medan medellivslängden gör det. Det

innebär att vi redan nu måste se till att öka effektiviseringen och förändringsbenägenheten för att kompensera.

Vid mandatperiodens början ändrades vissa kommunala redovisningsregler, vilket jag tycker är bra. Det kan tyckas vara en liten del, men det är viktigt för att skapa långsiktighet för kommunerna. Den så kallade RUR:en har omvandlats till en resultatreserv. Det gör att medel som avsätts under goda tider kan användas vid tider av större investeringsbehov eller vid sämre tider. Det är naturligtvis en av politikens huvuduppgifter att skapa goda förutsättningar för nästkommande generation.

Herr talman! Ett arbete som genomsyrar hela budgeten, inte bara det här området, är välfärdsbrottsligheten. Det systematiska arbetet med kontroller och uppföljningar av bidragstagare, men även av utförare, i välfärdssystemen är av yttersta vikt. Det är helt oacceptabelt att pengar går till organiserad brottslighet i stället för dem som behöver dem.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att förslaget i budgeten gör det möjligt att uppfylla det mål som finns för budgeten, nämligen att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och regioner att bidra till effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet, och jag vill önska talmanspresidiet, mina kollegor och tjänstemännen i riksdagen en god jul.

(Applåder)

Anf. 40 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag saknade svar på några av de frågor som jag funderar över när det gäller Moderaternas ställningstagande i frågor om pengar till välfärden. Därför tänkte jag ställa några frågor.

Anser ledamoten att det finns en vårdkris? Tycker ledamoten att det är rimligt att förutom de otillräckliga resurser som går till kommuner och regioner tar man bort särskilt riktat stöd till landsbygdskommuner och små kommuner?

Min tredje fråga gäller något som vi inte brukar prata om i dessa debatter men som ändå är en utmaning för många kommuner, nämligen välfärdspågången. En av Moderaternas ministrar, nämligen ministern för civilt försvar, sa tidigare i höstas att han inte uppfattar att kommuner efterlyser att staten tar över ansvaret. Man kan tolka citat på olika sätt, men anser ledamoten att det finns en utmaning i frågan? Det handlar inte bara om det vi brukar prata om när vi pratar om välfärden eller pengar till kommuner och regioner, utan det handlar här om en viktig utmaning för kommunerna i framtiden.

Jag önskar att ledamoten svarar på mina tre frågor.

Anf. 41 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Som tidigare ledamöter har nämnt har vi alltså tillfört en rad olika saker, och vi behåller även satsningar som vi gjorde under de år då inflationen var högre. Framåt ser vi att det ekonomiska resultatet för både kommuner och regioner ser mycket bättre ut, av en rad olika anledningar. Den främsta är att inflationen har gått från 10 procent till under 2 procent, vilket naturligtvis skapar utrymme för regioner och kommuner att satsa pengar eftersom de slipper höga kostnader för pensionsavsättningar, höga drifts-

kostnader och framför allt höga finansiella kostnader. Det skapar utrymme för att prioritera annorlunda.

Det är just att prioritera annorlunda som jag tycker var det viktigaste budskapet i det anförande jag höll. Det är viktigt att vi tittar på hur vi ska skapa bästa möjliga nytta. Vi kan inte fortsätta att göra saker som vi alltid har gjort dem, och vi kan inte heller alltid göra precis som vi har gjort fast billigare. Vi måste i stället hitta nya sätt att skapa nytta.

I Socialdemokraternas värld skapas all nytta med högre skatter och mer resurser. Man tror att ingenting går att ordna utan mer pengar till välfärden. Jag tror faktiskt inte på den teorin över huvud taget, utan jag tror att mycket av det vi behöver göra nu är att se över hur vi kan effektivisera. Hur kan vi göra mer med pengarna? Det finns nämligen en begränsning i hur mycket man kan ta ut i skatter – även i en socialdemokratisk värld, tror jag.

När det kommer till va-frågan är den mycket intressant. Det är egentligen inte en kommunal verksamhet, utan va-frågan är det faktiskt va-kollektivet som ansvarar för. Kommunen ansvarar för funktionen, men det är va-kollektivet som hanterar detta. Det där är nog ett bra exempel på att vi under mycket lång tid – flera decennier – inte har följt upp investeringarna i va-satsningar på det sätt som behövs. Där tror jag att vi kan göra mycket, just apropå att prioritera.

Anf. 42 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag ska väl börja med att svara på några av de saker som ledamoten tog upp och där jag faktiskt inte delar bilden.

Ledamoten sa att vi alltid höjer skatter. Det gör vi ju inte i det här budgetförslaget, utan vi sänker skatten för vanligt folk. Vi sänker dock inte med precision skatten för dem som redan har, utan våra skattesänkningar går till vanligt folk. Det vi vänder oss emot är de enorma skattesänkningar som nu går till dem som är allra rikast. De pengarna skulle vi hellre prioritera till annat, till exempel en bättre skola, en bättre äldreomsorg och en bättre sjukvård. Det är vår prioritering, och den är jag stolt över och står upp för. Jag tycker att det är bra socialdemokratisk politik.

Ledamoten nämner bästa möjliga nytta. Ja, bästa möjliga nytta vore ju just att få en bättre välfärd. Det är precis det vi pratar om. Jag tolkar det ändå som att Moderaterna inte tror att resurser spelar roll, men jag tror mig veta att de faktiskt gör det. Resurser spelar roll i välfärden. Resurser och politik spelar roll när man till exempel, som i mitt hemlän, ska ha 900 färre personer som jobbar inom sjukvården nästa år. Det spelar roll. Vi vill prioritera på annat sätt. Vi vill prioritera välfärden.

Jag frågar återigen, för jag tycker inte att jag fick svar: Tycker ledamoten att vi har en vårdkris i Sverige?

Anf. 43 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Jag tackar så mycket för synpunkterna.

När det gäller skattesänkningar för dem med högst inkomster är det lite märkligt, för de med högst inkomster är tydligen väldigt många. Jag tycker i och för sig att det är bra att ledamoten tycker att många är rika, men det är alltså ungefär 1 miljon människor som får skattesänkningar. Hade vi inte gjort uppräkningsen hade det varit 1 ½ miljon, och hade vi inte haft en uppräkningsen av brytpunkten alls hade alla varit höginkomsttagare. Det vore

ju fantastiskt bra; problemet är bara att alla också skulle bli väldigt högt beskattade.

Jag tror att det finns en ideologisk skillnad här. Jag tror att medborgarna ska förfoga över sina egna pengar så mycket som möjligt, och för er är det tvärtom, Eva Lindh. När ni vill höja skatterna vill ni göra det för alla på ett bräde. Det här gäller ju inte bara höginkomsttagare, som vi hörde tidigare, utan det handlar om personer inom exempelvis vården, polisen eller försvaret. Det finns alltså en ideologisk skillnad i hur vi hanterar skat-tehöjningar och i vem som ska ha pengar och inte.

När det gäller att tillföra resurser har vi gjort det. Som nämndes tidigare har vi tillfört 16 miljarder i generella bidrag. Vi tillför alltså mycket i den här budgeten. Jag kan förstås gå in på detaljer, men jag tror ändå att ledamoten kan se att de ekonomiska förutsättningarna för kommunerna under de två kommande åren kommer att bli mycket bra.

Jag tycker också att det är trevligt och bra att se det kommunala självstyret ge lite bevis för den tes jag har, det vill säga att det finns kommuner som sköter sin verksamhet alldeles utmärkt och samtidigt har väldigt låga skatter. Det är inte alltid resurserna som gör skillnaden när det gäller kvalitet. Men att säga att allt går att räkna i pengar är naturligtvis en väldigt enkel politik att föra. Effektivitet och att tillvarata kommuninvånarnas nytta är en prioriteringsfråga, och det är just det som är politik. (Applåder)

Anf. 44 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! När jag skulle sätta mig i en stol här i kammaren alldeles nyss tog jag emot mig med händerna, varpå armstödet bröts av. Det var ju inte bra, men jag tänker att det faktiskt symboliserar vad som sker i Sverige just nu. Det är nämligen någonting som håller på att gå sönder.

Debatten om det här utgiftsområdet är en av de sista debatter vi kommer att ha i riksdagen under året. Utgiftsområde 25 kanske heter något lite tråkigt – Allmänna bidrag till kommuner – men jag skulle nog säga att det här är den absolut viktigaste delen i hela budgetpropositionen och den viktigaste debatten vi har att hantera. Här hanterar vi nämligen det som svenska folket tycker är allra, allra viktigast: vår välfärd.

Om man frågar svenska folket vilken fråga de tycker är den viktigaste svarar de allra flesta sjukvården. Och om det inte är sjukvården är det skolan, eller möjligtvis äldreomsorgen och förskolan. Det är nämligen det vi faktiskt diskuterar här i dag: pengarna till kommuner och regioner, som har att hantera sjukvård, skola, äldreomsorg och förskola, det vill säga samhällsservice i allmänhet.

Det här är någonting som jag tror – och det tror jag att de flesta som sitter i den här kammaren håller med mig om – att svenska folket vill att vi ska prioritera. Man vill att vi ska lägga mer resurser på det, för man ser hur det inte fungerar i Sverige i dag. Man ser att saker och ting inte funkar. Det är någonting som är trasigt.

Vad är det då regeringen och Sverigedemokraterna ger oss – det svenska folket? Jo, det är nedskärningar i form av att det inte skjuts till tillräckligt mycket pengar för att välfärden ska kunna finansieras. Det som händer om man inte får pengar för att finansiera skolan är att man måste göra någonting annat, och vad är den största kostnaden i skolan? Läroböckerna har ju redan tagits bort, liksom pennorna. Det har visserligen

införts lite datorstöd och så vidare, men den största kostnaden är ändå personalen. Det är lärarna.

I min egen kommun har man, efter två år av nedskärningar, kommit fram till att man måste dra ned ännu mer på skolan. Man måste minska antalet grupper på högstadiet och slår därför ihop klasser. Antalet elever i varje klass kommer att öka – det kommer att bli närmare 30 elever per klass.

Någon kan säga att det beror på det kommunala styret och så vidare, men det är inte så det fungerar. Allting i Sverige hänger ihop. Varje enskild kommun är inte en enskild, isolerad ö. Vi i Sverige bor i ett land där vi förväntar oss att man ska få en välfärd som fungerar och som är god och trygg, oavsett var i landet man bor.

Vad mer får vi av den här regeringen och Sverigedemokraterna? Vi får mer välfärds kriminalitet. Vi får rapporter om att gängkriminella – kriminella nätverk – driver offentligt finansierad välfärds verksamhet. Det enda besked som kommunerna får från regeringen är att de nog behöver jobba lite med detta.

De är också experter på att peka ut syndabockar till höger och vänster. Vi behöver inte ens nämna namn eller vilka grupper de talar om. Detta dyker alltid upp, i varje anförande.

Slutligen prioriterar de någonting helt annat, nämligen skattesänkningar till sig själva. Mitt vanliga jobb är att vara brevbärare. Där har jag ungefär 25 000 kronor i månaden. Med den här regeringen skulle jag få drygt 175 kronor extra i skattesänkning till nästa år. Nu är jag ju inte brevbärare i dag, utan jag är riksdagsledamot. Då får jag det tiodubbla i skattesänkning, för det tycker regeringen och Sverigedemokraterna är rättvist. Jag ska ha tio gånger mer i månaden för att jag står här i kammaren och pratar i stället för att sortera och dela ut brev. Är det rimligt?

Statsministern får nästan 5 000 kronor mer varje månad i skattesänkning. Det är prioriteringen.

Det talas om att vi har kommunalt självstyre. Kommuner och regioner har rätt att fatta beslut om olika skattesatser, och det är bra. Det är rimligt att de kan göra det, för det ska ha betydelse vilka som styr den kommun eller region man bor i. Men då måste förutsättningarna vara lika redan från början.

Vi har i dag skatteskillnader mellan kommuner på över 6 kronor per betalad hundralapp; så mycket skiljer det mellan den kommun som har lägst skattesats och den kommun som har högst skattesats. Som redan har sagts här är det inte så att man får bättre kvalitet bara för att man bor i en kommun som har högre skattesats. Det beror på att förutsättningarna redan från början inte är rättvisa.

Grundförutsättningarna ska vara lika för alla. Alla ska veta att de, om de betalar en viss summa i skatt per månad, får en viss typ av skola, en viss typ av sjukvård och en viss typ av äldreomsorg eller annan samhällsservice. Det som händer i Sverige i dag är dock att de kommuner som inte har fått tillräcklig kompensation från staten måste höja sina skatter för att kunna tillgodose invånarnas behov av skola, äldreomsorg och sjukvård.

Vi vet att de kommuner som framför allt drabbas av detta inte är de stora kommunerna, som Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala. De som framför allt drabbas är de små kommunerna – till exempel min egen

kommun, Hofors, som ligger i Gävleborg – med färre än 10 000 invånare. Är det rättvist att det är på det viset?

Regeringen konstaterar själv att anledningen till att de större kommunerna klarar sig bättre är att de säljer mark. Det är lite svårt att sälja mark om man bor långt ute i skogen eller någonstans där det inte finns särskilt många intressenter som vill bygga bostäder, eller vad de nu kan tänkas göra inom kommunen, för då finns det ingen som vill köpa. Men om man befinner sig i en stor stad kan man göra sådana saker. Då kan man sälja mark. Då kan man också motverka de underskott som finns i kommunerna.

Hur har då regeringen tänkt sig att kommunerna ska klara av det här? Kommunerna ska få en livsstilscoach, så att de ska kunna fundera lite bättre på hur de ska kunna effektivisera, som det heter, och vad de ska skära bort. Man ska inte vara rädd för att skära, hörde vi här.

Häromdagen träffade jag en person som tidigare var anställd som kommuneconom i Hofors. Hon jobbar inte där längre. Hon berättade för mig att hon tyckte att det var hopplöst att jobba i Hofors kommun. Det var inte på grund av personerna som styrde eller arbetade där – hon tyckte att alla som fanns i kommunen var fantastiska – utan hopplösheten bestod i att det inte fanns någonting kvar att effektivisera. Det enda som återstod var att skära ned. Därför orkade hon inte mer, så hon skaffade sig ett nytt jobb.

När det går så långt är det någonting som inte stämmer i samhället. Det är någonting som jag tycker att ledamöterna i den här kammaren måste ta till sig någon gång. Detta är inget nytt, utan det har pågått i över 30 års tid. Det är en politik som består av att man ska skära ned och effektivisera tills vi inte har någon välfärd kvar.

Det finns ju en lösning på detta. Man skulle till exempel kunna indexera statsbidragen. Vi hörde här att man säger att man sköt till 16 miljarder till välfärden förra året. Det sker dock kostnadsökningar under året, för alla, så dessa 16 miljarder är en del av den så kallade inkomst som redan finns. Den som arbetar på ett vanligt ställe är van vid att få en löneförhöjning från ett år till ett annat.

Det skulle kunna vara bra att indexera detta. Då skulle vi också kunna få en seriös debatt i den här kammaren för en gångs skull. Det är faktiskt okej att tycka olika. Det är helt okej att tycka att man ska skära ned och att man inte ska ha en tillräckligt stor välfärd. Vi bor i ett fritt land. Vi har åsiktsfrihet. Men jag tycker också att man i så fall ska vara ärlig med att det är detta man avser att göra. Är det inte så?

Vi i Vänsterpartiet vill börja återställa välfärden. Vi börjar med att ge ytterligare 20 miljarder till kommuner och regioner för nästa år. Detta är dock inte tillräckligt för att reparera den skada som redan har åsamkats det svenska välfärdssamhället.

Utöver detta avvisar vi de försämringar som regeringen vill genomföra i tandvården för unga. Det finns ett parti i riksdagen som inte sitter med i regeringen men som stöttar den. Det partiet gick till val på att man skulle göra tandvården avgiftsfri, men det som sker nu är att avgiftsfri tandvård för unga tas bort. Det tycker inte vi i Vänsterpartiet är bra. Vi tycker att ungdomar ska få tandvård – det är rimligt.

Jag skulle önska att vi i denna kammare, av respekt för svenska folket, faktiskt förde en seriös debatt om vilken typ av välfärdssamhälle vi vill se. Vi har hört här i dag att man gärna sneglar över till andra sidan Atlanten. Om man är ute efter en amerikansk typ av sjukvård, där var och en ska

Prot. 2024/25:53
18 december

*Allmänna bidrag
till kommuner*

betala för sig själv genom försäkringslösningar, tycker jag att man ska vara ärlig och säga det. Då blir det också möjligt för svenskarna att säga vad de vill ha och vad de inte vill ha.

Jag tycker inte att det är särskilt respektfullt mot svenska folket att smyga igenom en privatisering av välfärden och att smyga igenom att välfärden ska försämrats till den grad att folk väljer att skaffa sig försäkringar på grund av att välfärden inte fungerar och på grund av att den styrande majoriteten inte har förmåga att tala ur skägget och säga vad det faktiskt är man vill göra. Jag tycker inte att det är särskilt respektfullt mot svenska folket.

Jag önskar att vi framöver kan ha seriösa debatter om vad vi vill med välfärden och hur den ska finansieras. Då kan svenska folket på allvar ta ställning till vilken typ av samhälle man vill ha.

Anf. 45 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag brukar uppskatta replikskiftena med ledamoten från Vänsterpartiet. Vi har ju haft möjlighet att debattera såväl i region som nu i Sveriges riksdag. Det är lite extra kul att vi båda är från Gävleborg, vilket gör att vi kan gräva ned oss lite mer i vårt hemlän.

Ledamoten talade i sitt anförande om nedskärningar. Jag undrar hur man egentligen ska definiera det, för om jag tittar på statistiken för 2024 kan jag se att alla kommuner i Gävleborg utom en, samt regionen, ökar antalet anställda man har. Sedan är frågan var man ökar antalet anställda. Väljer kommunerna till exempel att skära ned i välfärden men öka annan personal, ja, vad är det för prioritering man då väljer att göra? Man gör ju en prioritering, men gör man den rätt eller fel? Men antalet anställda ökar alltså i nio av tio av länets kommuner och i Region Gävleborg.

Ledamoten nämnde också frågan om nedskärningar inom välfärden. Vi vet ju att många kommuner nu gör Anpassningar, till exempel inom förskolan. Antalet barn i förskolan minskar, och därför väljer man att göra förändringar. Personligen känner jag att det hade varit bättre om kommunerna hade tagit chansen att minska barngrupperna, men det är deras prioritering som de måste göra. Men är det då en nedskärning, eller har kommunerna anpassat efter behovet? Det är en definitionsfråga, men det skulle vara intressant att höra vad ledamoten säger om det.

Till sist om skiktgränsen: Om Vänsterpartiet skulle styra ihop med Socialdemokraterna skulle ju skiktgränsen rullas tillbaka till 2001 års nivå, vilket skulle innebära att alla med en månadslön över 21 000 kronor skulle få betala statlig skatt. Alla inom välfärden skulle alltså betala mer i statlig skatt med er politik. Det är vad ni själva säger.

Anf. 46 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Herr talman! Man blir lite full i skratt när man hör argumentationen ibland.

När det gäller det här med att frysa den statliga skiktgränsen kan vi börja med ett konstaterande: Att frysa något betyder inte att man sänker något. Det betyder inte heller att man går tillbaka till något, utan det betyder just att man fryser det. Det står kvar på den siffra där det är.

Man kan ha olika åsikter om var den här gränsen borde vara. Vi tycker att det som är rimligt när det gäller skiktgränsen är att ha den på en sådan nivå att rätt andel av befolkningen hamnar över gränsen och ska betala.

Det finns ju förarbeten till skiktgränsen som man kan gå tillbaka till och titta på. Vad var det man avsåg när man införde den? Man kan också se att ungefär den här andelen av befolkningen borde rimligtvis hamna över skiktgränsen och borde således betala.

Just nu är väl skiktgränsen på 49 000 någonting, skulle jag gissa. Jag har väldigt svårt att se att det finns särskilt många undersköterskor som tjänar 49 000 kronor i månaden och som på det sättet skulle drabbas av det som Sverigedemokraterna hävdar är ett hot. Jag har också väldigt svårt att se att det finns särskilt många poliser som skulle drabbas av det. Jag tror inte att det gör det eftersom medelinkomsten ligger runt 40 000–44 000, tror jag. Det är lite svårt.

Jag tycker att det är viktigt att förklara det här, för jag har flera gånger här hört ledamoten påstå samma sak. Det var bra att jag fick möjlighet att tydliggöra det. Jag får återkomma till det andra.

Anf. 47 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Att jag nämnde just 2001 var för att göra en beskrivning av hur det skulle se ut om man inte gör en justering av skiktgränsen. Som ledamoten själv säger finns det ju en tanke att den ska träffa en viss andel av befolkningen hela tiden. Om man tycker att rätt andel träffas eller inte är en definitionsfråga. Men det blir ju så att om man flyttar den från år till år i takt med att inkomsterna ökar, ja, då träffas rätt andel utifrån vad som nu är förutsättningarna.

Om man inte gör den justeringen kommer fler personer i samhället att träffas, och om man inte gör den här justeringen av skiktgränsen på 15 års tid kommer välfärdsarbetarna som vi pratar om att komma över den. Det kommer att drabba poliser och anställda inom äldreomsorgen och sjukvården, för när ni fryser skiktgränsen för statlig skatt kommer följden att bli att fler får betala statlig skatt i det svenska samhället. Det säger ju sig självt. Lönerna ökar, och om man inte höjer skiktgränsen kommer de i takt med att åren går att komma i kapp var taket går. Med er politik kommer då fler att betala statlig skatt.

Det var därför jag gjorde en beskrivning av hur det skulle se ut. Skulle vi vara kvar på 2001 års nivå på skiktgränsen för statlig skatt skulle i stort sett alla välfärdens medarbetare få betala statlig skatt i dag. Det är det som kommer att bli följden av er politik i framtiden om man inte justerar skiktgränsen.

Jag förstår att ni inte vill stå för det. Ni och Socialdemokraterna hade ju inte tänkt efter innan ni sa bland annat det. Men det är det som kommer att bli följden, och jag tycker att ni ska vara ärliga mot välfärdens medarbetare om att med er politik kommer fler att få betala statlig skatt i framtiden. Det är det som är er ambition, och jag tycker inte att det är en bra politik.

Som ledamoten själv sa fanns det ju en tanke en gång i tiden att en del av samhället skulle träffas av den statliga skatten. Tanken var inte att alla skulle träffas, men det kommer att bli så med er politik. Nu kommer ledamoten att få en chans att säga saker som jag inte kommer att få svara på, men det är följden av er politik.

Anf. 48 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Herr talman! Det här hör ju någorlunda ihop med statsbidragen till kommuner med tanke på att det är med och finansierar kommunerna.

Om man ska följa ledamotens logik fryser man brytpunkten, och sedan säger man att man ska frysa den permanent. Då skulle man kunna komma fram till det här, men det är ju inte det som är förslaget.

Förslaget är att man fryser den det året eftersom brytpunkten är något som indexeras varje år. Det sker automatiskt – till skillnad från statsbidragen till kommuner, som inte indexeras. Om man inte fattar något särskilt beslut om att frysa brytpunkten innebär det att den höjs automatiskt. Om man, som Sverigedemokraterna och regeringen, inte fattar ett särskilt beslut om att höja bidragen till kommunerna innebär det att de relativt sett får mindre pengar än de hade tidigare. Det är så det fungerar.

Det här är något man tar ställning till år för år. Om man vill frysa brytpunkten ett år för att man tycker att den här andelen borde betala skatt på 50 procent på alla inkomster över en viss summa, då är det något man får göra varje år. Det är inte ett permanent beslut, och det tror jag är ganska viktigt att man har i åtanke.

Man ska inte försöka vilseleda och få debatten att handla om något helt annat.

Åter till kommunerna! Jag tycker att det är otroligt beklagligt att man från Sverigedemokraternas sida väljer att utarma välfärden. Man talar väldigt mycket om att man värnar Sverige och svenska folket, men det man faktiskt gör i och med den här budgeten är att man ger svenska folket en sämre skola, sämre sjukvård, sämre äldreomsorg och sämre samhällsservice. Det är något som man borde skämmas över.

Anf. 49 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! För 60 år sedan bildade kristdemokraterna parti. Vår förste partiledare, prästen Birger Ekstedt, slog då fast en sanning som gäller även i dag: I kommunerna bygger vi Sverige.

Ekstedts ord har jag med mig dagligdags när jag nu leder Kristdemokraternas samhällsbyggarprojekt, där vi formulerar en rad förslag inom olika sektorer såsom bostäder, infrastruktur, kompetensförsörjning, välfärd och energi. Kristdemokraterna kommer att fatta beslut om de förslagen nästa år. Med den här budgeten menar jag att vi kristdemokrater tar ansvar för att stötta landets kommuner och regioner.

Herr talman! Vi pratar ibland om kommuner och regioner som om alla vore lika. Det är precis lika felaktigt som att klumpa ihop människor utifrån kön, ålder, hudfärg eller nationalitet. Det är inte särskilt klokt vare sig det gäller människor eller kommuner.

Om vi tittar närmare ser vi att en del kommuner dras med reella problem när det gäller höga boendekostnader och brist på bostäder och arbetskraft. Samtidigt ser vi, inte minst i glesbygd, att många svenskar som bor där dras med motsatta problem. Det talar för att vi även fortsättningsvis gör klokt i att lyssna på det Ekstedt sa om att det är i kommunerna vi bygger Sverige. Om detta byggande ska bli av måste vi ge utrymme för kreativa lösningar – inte mer detaljregleringar. Vi måste få ned ledtider. Vi måste få bort flaskhalsar och genomföra regelförenklingar. Företag, organisationer och offentlig sektor ska kunna och våga ta initiativ som sätter fart på byggandet av Sverige.

Herr talman! Vi har upplevt en minst sagt pressad tid de senaste fem åren med pandemi, höga energikostnader, krig i närområdet, höjd terrorhotnivå och höga priser. Det har pressat Sverige och många andra länder. Framför allt har de höga kostnaderna pressat hushållen – men naturligtvis även välfärden. Därför är jag glad över att kommuner och regioner nästa år kommer att ha 50 miljarder kronor lägre pensionskostnader tack vare att vi tillsammans – inom finanspolitiken och penningpolitiken och med arbetsmarknadens parter – har sett till att på ett framgångsrikt sätt bekämpa inflationen.

De budgetar som har lagts fram av denna regering kan med rätta kallas återhållsamma, och det har de varit för att finanspolitiken ska kroka arm med penningpolitiken för att få ned inflationen. Trots det har vi prioriterat välfärden. Så gjordes exempelvis i den budget som gäller för i år, där 40 procent av reformutrymmet gått till just kommuner och regioner. Dessutom sköt vi till extra pengar i samband med vårandringsbudgeten. Sedan den här regeringen tillträdde har vi satsat 43 miljarder kronor på kommuner och regioner. År 2025 kommer statsbidragen att vara 288 miljarder kronor, varav 167 miljarder är generella. Jag vet att kommunpolitiker inte gillar riktade statsbidrag, och därför kan det vara på sin plats att påpeka att andelen riktade statsbidrag till kommunerna nu är de lägsta sedan 2018.

Herr talman! Dessa tillskott har varit mycket betydelsefulla. De har varit kloka prioriteringar av regeringen och samarbetspartiet Sverigedemokraterna. Låt mig dock få avsluta med att konstatera att det som på riktigt hotar välfärden är om vi inte får en hållbar tillväxt. Jag har sagt det förr och säger det igen: Den där kakan som vi politiker gärna debatterar och diskuterar hur den ska fördelas – den måste bakas först! Det blir lättare att hitta resurser till allt det vi vill göra om kakan växer i storlek.

Jag är mycket nöjd med att vi kristdemokrater drev på för att budgeten som ska gälla för 2025 skulle vara en tillväxtbudget. Vi stärker köpkraften, får fler i arbete, gör det mer lönsamt att driva företag och investerar i forskning och infrastruktur. Får vi inte fart på tillväxten kommer det i slutändan att drabba välfärden. Det känns därför förhoppningsfullt att IMF spår att Sverige kommer att ha högst tillväxt av de länder som vi normalt jämför oss med.

(Applåder)

Anf. 50 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Tack, Hans Eklind, för anförandet!

Jag vill prata om det som Ebba Busch i valrörelsen talade om som hjärtlandet. Jag har uppfattat att det med det menas landsbygden och att förutsättningarna för landsbygden skulle stärkas. Därför vill jag ta upp frågan om förutsättningarna för de små kommunerna och kommunerna på landsbygden.

Vi har ju redan talat om det som åtminstone vi socialdemokrater anser vara otillräckliga resurser till välfärden i den här budgeten, men jag vill tala speciellt om resurserna som tidigare gick särskilt till små kommuner på landsbygden. Regeringen har ju valt att ta bort de resurserna. Det sker ett år före ett planerat införande av ett nytt system som förhoppningsvis blir mer utjämnande.

De 300 miljoner som har gått till det Kristdemokraterna kallade hjärtlandet spelar väldigt stor roll för de här kommunerna. Kristdemokraterna

har ansvar för just denna fråga eftersom de har posten som civilminister. Jag undrar alltså varför Kristdemokraterna inte vill stärka förutsättningarna för en jämlik välfärd i hela Sverige.

Anf. 51 HANS EKLIND (KD) replik:

Herr talman! Eva Lindh pratar om det tidsbegränsade stöd som har getts till 39 kommuner. Det tas inte bort. Det avslutas enligt den plan Eva Lindh själv varit med och fattat beslut om. Vi kanske ska vara lite mer noga med hur vi formulerar oss.

När det gäller landsbygden vill jag hävda att vi har gjort en rad olika saker. Vi har lyckats se till att det vi lovade i valrörelsen nu blir verklighet. Jag har släktingar som bor långt ut på landsbygden där det inte går någon länsbuss över huvud taget utan barnen får gå åtskilliga kilometer ned till landsvägen om inte mamma kan skjutsa. Vi har fått ned drivmedelspriserna på precis det sätt vi lovade i valrörelsen. Det gör naturligtvis enorm skillnad för dem som bor på landsbygden. Det gör också skillnad för hela kommunsektorn.

Jag har tänkt att vi ska låta RUT utreda vad de sänkta drivmedelspriserna inneburit för framför allt kommuner men även regioner i form av sänkta kostnader. Nu får ingen annan sno den idé! Jag har verkligen försökt att ta reda på det, men jag tror att vi ska ta fram den siffran, för det här är naturligtvis viktigt. Det har också varit viktigt för att få ned inflationen. Det har varit helt avgörande för såväl små som medelstora och stora kommuner.

Vi har avslutat det som skulle avslutas. Det är riktigt. Jag tror att Eva Lindh var med i utjämningskommittén. Remisstiden har precis gått ut. Vi får se var vi landar. Det är viktigt att vi skruvar på parametrarna på ett korrekt sätt så att de små kommuner som har det tufft kan få det stöd de behöver via det kommunala skatteutjämnningssystemet. Man har fått in över 300 remissvar, och arbete pågår nu inom regeringen.

Anf. 52 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Om de små kommunerna på landsbygden har det tufft, varför gör man det då ännu tuffare för dem? Det är det jag inte förstår. Jag får inte svar av ledamoten Hans Eklind. Jag frågar alltså igen: Varför tar man bort de pengarna? Varje gång jag frågar får jag svaret att det var tidsbegränsat och att Socialdemokraterna inte heller ville ha det kvar. Det stämmer inte.

Hans Eklind vet ju också att när man lade in de här pengarna ville man att det skulle följas upp och leda till ett nytt utjämnningssystem. Den satsningen går att förlänga. Det är som med Äldreomsorgslyftet – som den här regeringen förlängde, vilket var jättebra. Tanken var att det skulle förlängas, även om vi hade fortsatt i regeringsställning. Det är alltså inget skäl att inte förlänga.

Regeringen tar bort pengarna till mindre kommuner på landsbygden. Det går inte att hänvisa till eller skylla på någon annan. Det är nu ni har ansvaret. Effekterna av den här politiken är att det blir mindre resurser till välfärden i alla kommuner, och det tas bort ännu mer resurser från de mindre kommunerna på landsbygden. Jag tycker att det är ovärdigt, och jag undrar vad som ligger bakom beslutet att ta bort de resurserna. Det är ju klart att det drabbar landsbygden och dem som bor där.

Vi vill göra annorlunda. Vi vill gå en annan väg. Vi har tagit fram ett särskilt, kraftfullt och bra landsbygdspaket i vår budgetmotion. Det handlar inte bara om de här resurserna utan även om stöd till utveckling, fler jobb, bättre service och ökad tillväxt. Vi har också en tankrätt som skulle öka möjligheterna för dem som har bil, vilket många är beroende av, på landet. Jag undrar alltså varför man gör det sämre för mindre kommuner på landsbygden.

Anf. 53 HANS EKLIND (KD) replik:

Herr talman! Svunna är nu påståendena om att vi sviker våra vallöften. De går ju inte att använda längre nu när vi har levererat precis det vi lovade i valrörelsen, nämligen lägre bränslepriser.

Jag hoppas att vi kan hålla fast vid att vi ska ha låga bränslepriser av det skälet att Sverige är ett stort land där många är beroende av bil. Det är på det viset man kan få livspusslet att gå ihop när man bor ute på landsbygden. Alla har inte möjlighet att bo i centrala Stockholm med tunnelbana och alla möjliga kollektiva färdmedel.

Om man ska prata om hur man vill satsa på landsbygden går det inte att runda drivmedelspriserna. De är oerhört viktiga. Sedan kan vi addera det som gäller lantbruket och så vidare.

Vi har enligt plan avslutat det statsbidrag som skulle gälla under sju år. Vi har alltså inte plockat bort det, utan det avslutas nu enligt plan. Sedan kan man naturligtvis förnya det, om nu Eva Lindh vill det. Men den här regeringen ansåg inte att vi skulle förnya det, utan det avslutas enligt plan.

Sverige kan bättre, sa Magdalena Andersson. Det tyckte väljarna också och röstade fram en ny regering.

Den här regeringen har nu tagit Sverige genom en inflation som har varit superjobbig, naturligtvis inte bara för Sverige utan också för många andra länder. Vi har sett till att det skjuts till de medel som behövs för att välfärden ska klara det.

Kommuner och regioner kan dock inte få full kompensation. Det tror jag inte att Eva Lindh tycker heller. Det finns anledning för dem att fundera över hur de ska prioritera resurser. Vi har hört tidigare om en del olika investeringar som gjorts. När man köpte vindkraftverk i Gävleborg kostade det skattebetalarna 100 miljoner kronor, vilket inte var så smidigt. Det går alltså att göra en hel del saker ute i kommunerna och regionerna.

Vi skjuter alltså till resurser, inte minst i sjukvården. Nästa år är det 18 miljarder kronor som går till sjukvården, och dessutom går 1 miljard till att säkerställa en bra barn- och ungdomspsykiatri. Här görs mycket, och mer behöver göras.

Anf. 54 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Jag vill säga något till alla som kämpar i välfärden på landsbygden i Sverige – till dig som är sjuksköterska i en mindre kommun i Sverige, som har blivit av med kollegor och som går på fälgarna och till dig som är landsbygdsutvecklare, som har jobbat med att skapa jobb i växande företag men som just har blivit uppsagd. I dag har ni fått besked: Sverigedemokraterna är nöjda, och de är inte bara nöjda utan väldigt nöjda. Det är ingen kris. Ni har bara inte förstått hur bra det är och hur fint Sverigedemokraterna har bäddat för er sedan de kom till makten.

Den inflationschock som har drabbat Sverige är också en välfärdschock. När bland annat pensionskostnaderna i kommunerna och regionerna plötsligt skenade med inflationen var det ett enormt slag på nästan 80 miljarder kronor som dessutom förstärkte en dramatisk omsvängning där staten minskar sin skuld – statsskulden – medan kommunernas och regionernas skuldsättning ökar.

Bakom dessa stora nationalekonomiska siffror döljer sig oacceptabla klyftor mellan stad och land. Lyssna på det här! Enligt Socialstyrelsen är antalet dödsfall under 80 års ålder i sjukdomar som anses påverkbara dubbelt så högt i landsbygdskommuner – enligt definitionen så kallade avlägset eller mycket avlägset belägna – som i storstadskommuner. På landsbygden är det drygt 50 per 100 000 invånare jämfört med 25 per 100 000 invånare i storstäder. Klyftorna i välfärden i Sverige är bokstavligen en fråga om liv och död.

Självfallet kan en del av detta avhjälpas med smartare planering, besparingar, effektiviseringar och digitalisering och med de nya resultatreserverna, men allt går inte att lösa så. Det finns många små regioner som nu drabbas fullt ut av underinvesteringar i landsbygdens välfärd, kommunikationer och civilsamhälle.

Låt mig ta upp ett av de mest extrema exemplen, nämligen Region Gotland. När man besöker dem ser man att de verkligen har gjort allt, herr talman, för att effektivisera överallt, men i SD:s Sverige har kostnadsmålen för transporter och insatsvaror grävt ett hål på en halv miljard i budgeten för denna lilla region i Sverige. Det är så akut att moderater och socialdemokrater nu är beredda att ge bort regionen till staten eller till Stockholm. Frågan är, herr talman, vilket som är värst.

Utarmningen av landsbygdens välfärd är inte värdig och inte rätt. Därför prioriterar vi i Centerpartiet, inom vår fullt finansierade budget, minst ytterligare 1 miljard riktad specifikt till våra minsta regioner och glesbygdregioner. Vi har för övrigt också ett särskilt ötillägg till Gotland.

Herr talman! Kommunernas ekonomiska kris är också skolans ekonomiska kris. Jag vet att Johan Pehrson på sin nya post nu har börjat tala om problemen i skolan som något slags naturfenomen, precis som han på sin gamla post pratade om arbetslösheten som något slags naturfenomen.

Faktum är att den här regeringen lovar att få ordning på skolan men att det i stället går åt helt fel håll. Utslagningen fortsätter. Varje år är det 20 000 elever som aldrig får gymnasiekompetens, vare sig teoretiskt eller praktiskt. Det är 16 procent av totalen. Det är mångfalt mer än i våra nordiska grannländer.

Så är det just när kriminaliteten bland unga når nya rekordnivåer. Dessutom är utslagningen särskilt stor där samhället är som mest utsatt – i de mest utsatta förorterna och i utsatta bruksorter på landsbygden. Medan det i staden är 13 procent som slås ut före gymnasiet är det 20 procent på landsbygden.

Det finns många skäl till detta, men det är få av dem eller inga som åtgärdas ordentligt av regeringen. En fråga kan man ställa sig: Hur ska regeringen få ordning på skolan när tusentals lärare, pedagoger, kuratorer och studievägledare har sagts upp de senaste åren eftersom regeringen i inflationsjusterade termer har snålat in så mycket på pengarna till skolan?

Topp tre när det gäller uppsagda yrkeskategorier inom välfärden är, enligt Omställningsbarometern, ett: barnskötare, två: elevassistenter och tre: lärare. Hur ska vi då kunna stoppa utslagningen? Hur ska skolan då kunna stå stark i tider av växande ungdomskriminalitet och ett ökat antal barn med diagnoser och särskilda behov?

Centerpartiet är det parti i riksdagen som satsar fullt ut på skolan. Vi lägger 5 miljarder i ett sektorsbidrag till kommunerna för skolan.

Sedan, herr talman, ska vi faktiskt prata lite om skatter. Det har vi redan gjort lite, men nu ska vi prata om de skatter som direkt berör kommunerna. Centerpartiet är i dag Sveriges enda landsbygdsliberala parti. Här kommer ett exempel. I denna debatt har vi hört en regering som är väldigt nöjd med läget i välfärden, trots att krisen rullar vidare. Vi har också hört en opposition som i hög grad skyller krisen på lägre skatter.

Nu, herr talman, kommer ni att få höra ett oppositionsparti – Centerpartiet – som vågar peka ut hur regeringen har försvårat för kommuner och regioner genom att höja skatten. Ja, ni hörde rätt. ”Högerregeringen” har höjt skatten på att anställa med 12 miljarder kronor. Detta har bidragit till att arbetslösheten under regeringens överinseende har stigit till en av de värsta i Europa – den tredje högsta i Europa.

Detta drabbar många sårbara kommuner som behöver jobb i växande småföretag, men det finns en ännu mer direkt effekt. Samtidigt som regeringen med ena handen har höjt bidragen till regioner och kommuner – lite grann, inte så mycket den här gången – har regeringen med den andra handen tagit 2 miljarder i höjd skatt på att anställa, som straff för att kommuner och regioner anställer ungdomar.

Jag ska berätta en nyhet för Tidöregeringen: Kommuner och regioner är arbetsgivare. Utöver småföretag är det ofta de som ger unga deras första jobb och en väg in på arbetsmarknaden. När ni höjer arbetsgivaravgiften minskar ni alltså också direkt pengarna till välfärden.

Om Sverige ska bli ett land där välfärdens kärna står stark, där skolan står stark och där landsbygden står stark måste ni prioritera det framför gottköpspopulismen. Då måste ni satsa på jobben. Och då måste vi ersätta det här Tidödebaclet.

(Applåder)

Anf. 55 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Vi har hört ordet nedskärningar upprepas många gånger i talarstolen i denna debatt om betänkandet. Ledamoten nämnde nu också nedskärningar i förskolan.

Vi kan titta på exempelvis min hemkommun, Gävle. Där har man sagt: Nu tar vi bort en andel barnskötare och minskar antalet förskollärare kopplat till att andelen barn i våra verksamheter minskar. Man säger att man gör en anpassning utifrån verklighetens förutsättningar. Som jag sa hade man kunnat göra en annan prioritering och i stället minskat barngrupperna, för att behålla kompetensen och ha den kvar när andelen barn sedan ökar igen.

Ledamoten var också uppretad på faktumet att många går ut skolan utan godkända betyg. Jag håller med om att det är ett stort problem. Men det Martin Adahl inte nämnde i sitt anförande är bakgrunden till att det ser ut så i dag.

Centerpartiet är ett av de partier som har drivit på för en extremt stor invandring till Sverige. Vilka följder får det för det svenska samhället?

Jag nämnde i mitt anförande att det är ett problem för kommunerna när de inte kan planera för samhällets funktioner; det gäller också skolan. När kommunerna hela tiden ska göra vad de kan för att öka antalet platser i förskolan, grundskolan och på gymnasieskolan blir följden att de aldrig hinner i kapp. De hinner inte säkerställa att de får in den kompetens som behövs för att utbilda eleverna. Det tar flera år att utbilda nya lärare.

Men Centerpartiet driver på för en invandring som inte kan mötas med tanke på det krav som finns på kompetens i våra välfärdsverksamheter. Jag nämnde skolan. Det finns naturligtvis fler exempel. Sjukvården och äldreomsorgen är två andra exempel.

Den politik som Centerpartiet vill driva på för, med mer invandring till Sverige, kommer att öka klyftorna ytterligare. Den kommer att bidra till att fler går ut skolan utan godkända betyg. Nu lägger vi om migrationspolitiken. Det kommer att göra att samhället kan komma i kapp. Det kommer att ta tid, men vi kommer att komma i kapp.

Anf. 56 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Det är ändå lite fantastiskt att höra vad en representant för den här regeringen säger. De har minskat resurserna till skolan och förskolan så pass att kategorierna lärare, elevassistenter och förskolepedagoger nu toppar listan över uppsägningar i välfärden.

Ni har snålat så mycket med pengarna, Mattias Eriksson Falk. Ändå kommer ni med lokala exempel på kommuner eller styren som har drabbats av det och tycker att de kanske borde prioritera lite bättre, så att de får lite mindre barngrupper och behåller lite fler lärare. Men gör någonting åt det då! Satsa på det fullt ut!

När det argumentet inte räcker är vi dessutom tillbaka på det vanliga igen. Men nu är det inte bara invandrare som är problemet. Nu är det också invandrarbarn som är problemet. Det är alltid det som är problemet.

Nu har jag någonting att säga till ledamoten från Sverigedemokraterna: Ni lyssnar inte på vad folk säger ute i kommunerna. Det är små landsbygdskommuner, där klasserna faktiskt inte domineras av barn och personer som har kommit från andra länder, som har den största utslagningen i Sverige. Och ni gör ingenting åt det. Vi har ett stort och omfattande problem runt om i landet. Och nu ska ni skylla det också på invandringen.

Gör er hemläxa i stället, Sverigedemokraterna! Prioritera det som är viktigt för människor på den svenska landsbygden: deras trygghet, deras barn, deras skola och deras välfärd.

(Applåder)

Anf. 57 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Att Centerpartiet inte vill bekänna färg och erkänna att massinvandringen har varit ett problem för Sverige och för våra kommuner och regioner när de ska planera sin verksamhet och effekterna det har fått i det svenska samhället är kanske inte förvånande. Att erkänna någonting är också att erkänna sin skuld och del i det. Jag förväntar mig alltså inget annat från Centerpartiet. Men det är kanske också därför Centerpartiet snart inte har väljarstöd motsvarande mer än en lättöl.

När det gäller statsbidragen, som ledamoten gärna vill diskutera, är det så att pensionskostnaderna, den stora andel som påverkat kommunernas och regionernas kostnader det här året, minskar med 50 miljarder nästa år. Men vi låter statsbidragen, till exempel de generella, ligga kvar på samma nivå. Det innebär att man kommer att få bättre förutsättningar kommande år, och man kommer att få ännu bättre förutsättningar 2026.

Det är ingen som säger att det inte är en tuff situation. Men vi skjuter till medel som möjliggör för kommuner och regioner att prioritera. Men då måste man också prioritera de resurserna på rätt sätt, till exempel genom att satsa på skolan, förskolan och äldreomsorgen. Då kan man inte ge kampanjbidrag till ABF och Socialdemokraterna. Då kan man inte satsa på finkonst i Värmland, och man kan inte bygga badhus för miljarder eller kulturhus i Gävle medan välfärden får skära ned. Det är verkligheten i dag. Det är så det ser ut.

Exemplen från verkligheten är relevanta, oavsett om de kommer från ledamotens kommun, min kommun eller någon annan kommun eller region runt om i landet. Alla dessa felprioriteringar urholkar pengarna som ska gå till välfärdens kärnverksamhet. Och mycket av det står Centerpartiet bakom. Jag kan verkligen inte förstå att de gör det. Men det är de som bidrar till att urholka välfärdens verksamheter.

Nu kommer vi till detta läge igen där ledamoten kan säga en massa saker som jag inte får möjlighet att svara på. Men jag tycker att jag har gett uttryck för Sverigedemokraternas syn på hur Centerpartiet agerar i kommuner och regioner.

(Applåder)

Anf. 58 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag måste ändå kunna svara när ledamoten från Sverigedemokraterna hittar på både det ena och det andra om vad vi gör. Om det är något folk vet om Centerpartiet är det att när vi sköter kommunerna håller vi i pengarna, satsar på det som är viktigt och är nära människor och deras behov. Jag tror allvarligt talat inte att någon har missat detta.

Jag vill gå tillbaka till kommunernas situation. Nu har vi hört det sägas massor med gånger: Vi har gett tillbaka 50 miljarder. Mattias Eriksson Falk är tydligen också riksbankschef nu. Men det beror ju på att inflationen har gått ned. Ni har inte gett någonting. Vi har haft en riksbank som har gjort sitt jobb – och det tackar vi dem verkligen för; vi kommer att prata mer om det senare i dag. Men det är inte ni som har gett kommunerna minskade pensionskostnader om 50 miljarder. Det har vi gjort genom att få ned inflationen i det här landet.

Vi delar eventuellt viljan att inte ha slöseri och att inte satsa på fel saker. Men jag vet inte; det är inte alltid man är så noga med det i SD-kommuner. Men tusentals lärare har sagts upp runt omkring i Sverige, vilket har drabbat många små kommuner där det redan är stor utslagning på gymnasiet. Det är ert verk eftersom ni inte har prioriterat landsbygdens välfärd och landsbygdens skolor.

Nu när ni sitter vid makten måste ni ta ansvar för det och kan inte skylla på ett badhus hit eller något annat dit. Vi behöver få tillbaka de lärarna för att stärka skolan och minska utslagningen på den svenska landsbygden.

(Applåder)

Anf. 59 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Välfärden i Sverige är otroligt viktig. Den jämnar ut skillnader, säkerställer att de som faller kan landa mjukt och ger människor möjlighet att prova sina vingar. Vi får dock aldrig glömma varifrån skattepengarna kommer och hur de skapas. Det sker genom att människor jobbar och driver företag, vilket gör att Sveriges ekonomiska tillväxt ökar.

Med tillväxt kan vi ha ett skyddsnät utan hål för den som faller. Med tillväxt får vi ett Sverige som vi kan lita på – lita på att vi får hjälp om vi blir sjuka, att vi får omsorg om vi behöver det när vi bli åsrika och att våra barn får det stöd de behöver i skolan.

För mig är det vad staten är till för. Den ska skapa trygghet och ett skyddsnät som fångar upp men inte håller tillbaka. Människor ska kunna känna framtidstro och våga prova sina vingar.

För mig som liberal är det som sagt väldigt viktigt att det finns ett skyddsnät utan hål som fångar upp dig om du faller. Men vi har i dag flera hål i nätet, vilket utmanar välfärden. Därför är det viktigt att de reformer som regeringen nu jobbar med blir lösta. Nu drabbar våra utmaningar välfärden och alla de människor som jobbar i den och som är beroende av den. Det drabbar skolan, vården och omsorgen. Det kan handla om ineffektiva processer, dålig styrning, regler som man inte har möjlighet att leva upp till, för stor arbetsbelastning på vissa ställen och för lite resurser.

Det är viktigt att komma ihåg att hålen i nätet inte bara har *en* orsak. Ledamöter från flera partier i oppositionen som har talat före mig har sagt att det bara handlar om mer resurser. Det är riktigt dåligt att föra diskussionen på den nivån. Då är risken stor att man missar flera andra viktiga saker som behöver hanteras.

Herr talman! Skolan är och kommer alltid att vara Liberalernas främsta prioritet. Vi måste inse att det finns en kunskapskris i svensk skola. I dag kan var fjärde elev på högstadiet inte läsa ordentligt. Antalet anmälningar om hot och våld har fördubblats, och det är tydligt att grunderna inte fungerar i svensk skola i dag. Det är till skolan vi vill föra resurser, för visst finns det en korrelation mellan antalet lärare i klassrummet och studieresultat. Man ska hinna se eleven och lyssna, motivera och förklara. Självklart är det så.

Ändå krävs det inte bara resurser i skolan. Det handlar också om lärarens befogenheter, dokumentationskrav, kringuppgifter som ligger utanför undervisningen och läromedel att bedriva undervisningen med. Ja, många saker behöver fungera för att skolan ska kunna vara kompensatorisk och ge varenda unge en chans. Det handlar inte bara om pengar. Gå inte på den vänsterretoriken!

Liberalerna har påbörjat ett arbete med att bygga upp skolans grunder igen. Det handlar om elevers rätt till riktiga skolböcker, bemannade skolbibliotek och tillgång till en god elevhälsa. Även införandet av en nationell skolpengsnorm och ett helrenoverat friskolesystem är viktiga reformer. Lärares administrativa börda behöver minska, och vi måste få tillbaka en regelstyrd skola.

I budgeten för 2025 storsatsar vi på skolan. Det är den näst största skolbudgeten på 20 år. Vi ser till att en halv miljon riktiga läroböcker ersätter elevernas distraherande skärmar. Vi ger kommunerna möjlighet att skapa mindre undervisningsgrupper, och vi fördubblar stödet till akutskolor.

Stöket och den skadliga digitaliseringsivern måste städas bort. Skolan ska tillbaka till grunderna.

Så bygger vi det framtida Sverige från grunden. Det är socialliberalism när den är som bäst.

Herr talman! Det här är exempel på hur vi satsar för att komma till rätta med skolans problem. Vi gör det genom generella statsbidrag men också genom riktade statsbidrag öronmärkta till skolan samtidigt som vi tar tag i de grundläggande problem som inte handlar om pengar utan om förutsättningar och struktur. Allra helst hade vi liberaler velat att skolan var statlig igen. Men nu är den inte det, och då får vi göra det vi kan från statens håll för att ge både rätt förutsättningar och resurser.

De verkligt stora resurserna till skolan kommer från kommunernas budgetar. Det får vi inte glömma när vi pratar om satsningar här i talarstolen. År 2022 var skolans kostnader i Sverige cirka 43 procent av kommunernas totala kostnader. Det motsvarade ungefär 332 miljarder. De generella statsbidragen var cirka 16 procent av detta och de riktade cirka 5 procent. Resten, ungefär 79 procent, kom från kommunernas egna intäkter.

Men det finns stora problem med hur skolan i dag är finansierad och att det skiljer för mycket mellan kommunerna. Det kan skilja så mycket som 70 000 kronor per elev mellan de kommuner som satsar minst och de som satsar mest på skolan. Detta kan inga generella statsbidrag kompensera för. Det här är inte hållbart. Därför har Liberalerna i regeringen tillsatt en utredning för att beräkna en lägstanivå för finansiering av skolan.

Herr talman! Ni har fått höra att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har mycket mer pengar. Jag måste poängtera att det är viktigt att inte göra som man gör i deras budgetförslag. Att lånefinansiera välfärden när vi har ett finanspolitiskt ramverk att hålla oss till är bara oseriöst. Det är inget annat än dumdrigt. Nu är det i och för sig mest bara hittepåbudgetar; de vet ju att de inte kommer att gå igenom. Det är lätt att tro i debatten att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har seriösa alternativa förslag, men så är inte fallet.

Avslutningsvis: Med vår budget i dess helhet gör vi viktiga satsningar på välfärden samtidigt som vi möjliggör ekonomisk tillväxt. Det är det som finansierar välfärden, och det är därför vi alltid måste ha detta för ögonen när vi lägger fram budgetar. De ska vara bra för Sverige både här och nu och för framtida ekonomisk tillväxt.

Det kommer att ge människor möjlighet att skapa företag, ställa om sina företag och anställa fler. Fler kommer också att bli anställbara. Det är inte svårare än att alla som kan jobba ska jobba. Endast om alla som kan bidra bidrar kan vi skapa en hållbar välfärd, ett nät utan hål. En mycket stor skillnad mellan en liberal borgerlig ekonomisk politik och en vänsterpolitik är att vi vet att resurserna först måste komma in. Därefter kan de fördelas.

Herr talman! Jag vill avsluta med att önska mina kollegor i kammaren och i finansutskottet en riktigt god jul.
(Applåder)

Anf. 60 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Resurser spelar roll, säger Cecilia Rönn. Men att det bara handlar om pengar är tydligen vänsterretorik. Jag tror att ganska många ändå tycker att pengar är viktiga och att de spelar roll. Det är kanske det som skiljer våra olika bilder av politiken åt. Det spelar roll hur många lära-

re det finns i klassrummet, hur mycket personal det finns på skolan och hur mycket resurser det finns till äldreomsorgen och sjukvården. Genom den socialdemokratiska budgeten skulle det bli ytterligare en lärare i klassrummet i en hel årskurs. Det skulle göra skillnad för skolan.

Det var dock inte detta jag tänkte ta upp med ledamoten Cecilia Rönn. Jag vill ta upp hur det ser ut i Sverige i dag. Inom vuxenutbildningen förekommer falska betyg till elever som aldrig har gått de kurser som de fått godkänt i. Det finns skolor som sätter glädjebetyg för att locka elever. Det finns skolor som drivs av våldsbejakande islamister. Det finns hemtjänst inom LOV som har öppnat upp för välfärdsbrottslighet. Vi har stora ökningar av kostnader för insatser som inte genomförs. Det finns ungdomshem som tar ut miljonvinster när de driver boenden för barn och ungdomar som har behov av särskilt stöd eller som drivs av gängkriminella.

Detta är en viktig fråga för tilltron till välfärden men också för att det tar bort de viktiga resurser som behövs i välfärden. Vad vill Cecilia Rönn göra åt vinstjakten och den ökande välfärdsbrottsligheten?

Anf. 61 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag vill eliminera all sådan verksamhet. Självklart ska en förälder inte behöva riskera att ens barn faller ännu djupare ned i kriminalitet, blir våldtagen eller blir utsatt för våld och förtryck när man låtit staten omhänderta barnet på grund av att barnet har stora problem. Självklart ska alla barn kunna klara skolan. Man måste kunna skicka sina barn till skolan och vara trygg med att de får den allra bästa undervisning som de behöver. Självklart ska mina, dina och allas föräldrar som behöver omsorg och vård få det på ett värdigt och fint sätt med tid och möjligheter i verksamheten.

Det finns många stora problem som vi behöver ta tag i och lösa. En del är definitivt att resurserna ska hamna på rätt ställe, där de hör hemma. Det pågår väldigt mycket arbete för att synliggöra, ta tag i och åtgärda detta. Det kräver en regering som inte har skyggglappar för de stora, allvarliga problem som under årtionden har ätit sig in i den svenska samhällskroppen.

Här hoppas jag att vi kan lägga undan politiska konflikter och skiljelinjer och inte skylla på varandra. Jag skulle kunna stå här i talarstolen och fråga vad Socialdemokraterna har gjort för att ta tag i de här allvarliga problemen, som har pågått i decennier. Men detta är så allvarligt och viktigt för hela Sverige och all dess befolkning att jag hoppas att vi verkligen kan se till att vi när det kommer riktigt bra förslag på riksdagens bord kan stå enade för att stoppa det här oacceptabla beteendet, som inte borde få finnas i den svenska välfärden över huvud taget.

Anf. 62 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Nu diskuterar vi budgeten för kommande år. Ledamoten säger att vi inte ska ta upp det som setts historiskt. Nej, det brukar bli tjafsigt. Jag skulle kunna ta upp de förslag som vi har lyft fram i riksdagen men som man har röstat nej till. Jag skulle kunna ta upp de förslag som finns i vår budget men som man säger nej till. Det gör jag inte, för det har vi redan diskuterat. Jag tar i stället upp frågan vad den här regeringen kommer att göra åt den vinstjakt som sker i svensk skola men som också på-

verkar hela välfärden. De pengar som tas ut skulle behövas till välfärden. Framför allt är det en välfärdsbrottslighet som är upprörande.

Jag häpnar lite när ledamoten Cecilia Rönn säger att vi skulle ha skygglappar. Vi tar ju upp de här problemen gång på gång. Men regeringen gör ingenting. När det gäller HVB-hemmen är det fortfarande så att två tredjedelar av dem som polisen har larmat om fortsätter med sin verksamhet. Vinstjakten i skolan fortsätter också. Den utarmar skolan på resurser som skulle behövas till fler lärare och bättre undervisning. LOV, lagen om valfrihetssystem, öppnar för möjligheten att utnyttja detta till välfärdsbrottslighet med de pengar som behövs så väl i verksamheten. Vi socialdemokrater värnar välfärden, och vi anser att vinstjakt inte hör hemma i svensk välfärd. Den måste stoppas. Är ledamoten beredd att jobba för det?

Anf. 63 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Eva Lindh för frågan.

Precis som jag sa i mitt huvudanförande ser vi nu över friskolesystemet för att helrenovera det. Självklart är det inte så att man ska ha som drivkraft att tjäna en massa pengar på bekostnad av skolans kvalitet och elevernas undervisning. Det tar vi tag i. Det pågår också just nu väldigt många andra utredningar som syftar till att städa upp i skolan, så att den kommer tillbaka till grunderna och får det uppdrag som den ska ha.

Men man måste kunna hålla två tankar i huvudet samtidigt i den här frågan. Problemet är inte per automatik alla fristående skolor. Det finns i dag massor av fristående skolor som gör ett fantastiskt jobb, som ser eleverna och som skapar fantastiska resultat för både lärare och elever. Det finns en massa kommunala skolor som är bra, men det finns också väldigt många kommunala skolor som brister i sitt kvalitetsuppdrag. Vi måste gå på bristerna i kvalitet, studieresultat och arbetsmiljö. Det handlar inte om vilken form verksamheten bedrivs i, utan om vilken kvalitet det blir.

Vi har som lagstiftare ett ansvar att se till att det är kvaliteten som är drivkraften i skolsystemet. Det betyder inte att vi ska utradera alla friskolor. Det är viktigt, tycker jag, att vi särskiljer på det sättet i den här debatten för att komma åt de riktiga problemen och prata om dem. Precis som jag sa i mitt huvudanförande och i det tidigare replikskiftet är det ett jätteproblem att det skiljer 70 000 per elev mellan de kommuner som satsar mest respektive minst. Då blir det skillnader i kvalitet. Därför behöver vi den nationella skolpengsnormen. Därför behöver vi också förstärka skolan på sikt, så att vi får likvärdiga möjligheter för alla barn var i landet de än bor.

Anf. 64 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Miljöpartiet har ett seriöst budgetförslag; vi fick höra att vi inte hade det. Vi har ett lika stort ordinarie reformutrymme som regeringen. Vi föreslår dock också en investeringsbudget som är väldigt tydligt avsedd för den gröna omställningen.

En stark välfärd är grunden för ett samhälle där alla har möjlighet att leva ett värdigt och gott liv oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar. Genom att garantera tillgång till utbildning, sjukvård och social trygghet skapar vi inte bara rättvisa för människor utan bygger också ett samhälle för både nu och sedan. Genom att satsa på det som är vårt gemensamma skapar vi ett samhälle som håller ihop och som är bra för alla och inte bara för några få. Det är genom välfärden som Sverige har kunnat

växa till ett land som i dag är ett av världens rikaste länder. Det får vi varken glömma bort eller ta för givet. Det har historiskt sett krävt stora investeringar i utbildning, sjukvård och social trygghet.

En fungerande välfärdsstat säkerställer att ingen lämnas bakom, oavsett livssituation. Utan välfärdsstaten riskerar vi att skapa djupa klyftor som gör att vissa lever i överflöd medan andra tvingas kämpa för att klara dagen. Tillgång till sjukvård och utbildning bör inte vara en fråga om plånbokens storlek utan en grundläggande rättighet. En stark välfärd ger människor trygghet att våga utbilda sig, byta jobb eller starta företag utan att riskera sin ekonomiska framtid. Detta är en välfärd som vi bara bygger tillsammans och som i sig lägger grunden till en framtid som är både ekonomiskt och socialt hållbar. När vi tar hand om varandra växer både medmänskligheten och samhällets utveckling.

Med detta i åtanke skulle man kunna tro att det var en självklarhet för en regering att satsa pengar på välfärden, se till att kommunerna fick tillräckligt för att kunna ha en likvärdig skola, vare sig man växer upp i stan, i förorten eller på landsbygden, och se till att regionerna fick tillräckligt med resurser för att anställa sjuksköterskor i stället för att tvingas avskeda dem på grund av en för snäv budget. Men nej – den här regeringen satsar inte på regioner och kommuner i sin ekonomiska politik. Man gjorde det inte förr, gör det inte nu och kommer troligtvis inte heller att göra det i framtiden.

Herr talman! Tidöregeringen har lovat att presentera en budget som inte lämnar välfärden i sticket. Ändå gör de nu tvärtom. Ulf Kristersson lovade redan tidigt i år att regeringen skulle ta sitt ansvar och att inga vårdanställda skulle behöva sägas upp. Trots det presenterar man återigen en budget som leder till nedskärningar för kommuner och regioner. Precis där ligger ansvaret för välfärden.

Regionerna och kommunerna beräknas gå med 24 miljarder i underskott under 2024. I stället för satsningar inom välfärden inför nästa år prioriterar regeringen skattelättnader för de allra rikaste. Det är inget annat än ett hån mot alla som varje dag kämpar för att få välfärden att gå runt.

Detta år har varit ett verkligt stålbad för sjukvården. Inflationen påverkade budgeten enormt. Men även om inflationen nu gått ned är situationen i vården anmärkningsvärd. Sjukhus och vårdcentraler larmar om att statsbidragen måste öka om nedskärningarna inte ska fortsätta och bli lika allvarliga som under den värsta perioden under 90-talskrisen.

Även om Tidöregeringen är väl medveten om detta ser regeringen till att regionerna förlorar 1 miljard i generella statsbidrag och ytterligare 7 miljarder när sektorsbidraget krymper till 2 miljarder nästa år. I år är prognosen ett sammanlagt minus på 20 miljarder i regionerna. Förutom att de är ständigt underfinansierade och köerna till sjukvården växer är ryckigheten i finansieringen ett stort problem. Därför vill vi inflationssäkra pengarna till välfärden. Bara nästa år skulle det innebära 4,5 miljarder mer till hela landet att använda till förskolepedagoger, lärare och undersköterskor.

Att välfärden behöver kompetent personal i både låg- och högkonjunktur är uppenbart. När de generella statsbidragen inte värdesäkras urholkas stödet över tid, och kommuner och regioner får det svårare att planera sina verksamheter. Så kan vi inte ha det.

Herr talman! Behövs då de här pengarna? Eller är det så som regeringen vill få det att låta, att allt är bra nu, trots larm om uppsagda lärare, för stora barngrupper och växande köer i sjukvården med stort lidande som följd? Självklart behövs pengarna.

I Umeå, där sju av tio barngrupper är för stora, hade kommunen med Miljöpartiets budgetförslag kunnat anställa 23 nya förskolepedagoger för att avlasta de anställda.

I Stockholms stad hade över 160 gymnasielärare kunnat anställas för att tillgodose behovet av fler ämneslärare i gymnasieskolan de kommande tio åren.

I Region Västra Götaland behöver Sveriges största sjukhus, Sahlgrenska, med Tidöregeringens budget skära ned sina kostnader med 1,7 miljarder. Det ger inga kortare köer och inte heller fler friska cancerpatienter.

Så hade det inte behövt vara. Allt handlar om politiska prioriteringar, och här är det tyvärr alltför tydligt vad regeringen prioriterar. Skattesänkningar för rika går än en gång före en bättre vård för fler.

Även om välfärden är kärnuppgiften för kommuner och regioner finns här också ansvar för en mängd andra viktiga och prioriterade frågor, som åtgärder och ökade resurser till klimatanpassningar, kollektivtrafik, brottsförebyggande arbete och civilt försvar för att bara nämna några. Att få ökade resurser också till det hade ökat våra invånares trygghet och bekvämlighet. Dessutom hade det varit en bra konjunkturpolitik nu när vi ser att lågkonjunkturen och arbetslösheten biter sig fast.

Tyvärr ser inte Tidöpartierna heller det sambandet utan presenterar en budget som innehåller nedskärningar och siffertrixande.

Finansministern har sagt att det behövs mer än pengar för att fixa välfärden. Det håller jag och Miljöpartiet med om. Vi behöver också ett stopp för vinster i välfärden och att de pengar som avses gå till välfärden också stannar där. Pengarna ska verkligen gå till patienterna och eleverna så att våra invånare kan känna att det är behoven som styr, inte aktieägarnas krav på utdelning.

Herr talman! Riksdagen har genom sitt beslut den 27 november 2024 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 25 inte får överstiga det som regeringen har föreslagit. Miljöpartiets budget ligger över den nivån, och vi kan därför inte reservera oss till förmån för vårt förslag. Miljöpartiets budgetalternativ bör ses som en helhet, så jag avstår från ställningstagande.

Det är dock uppenbart att Sverige behöver en ny regering – en regering som ser samhällsbehoven och problemen för vad de är, en regering som möter krisen i välfärden med mer pengar till vården och skolan, en regering som möter otryggheten och våldet med långsiktiga satsningar på det förebyggande arbetet och på hela rättskedjan, en regering som möter klimatkrisen med politik som minskar utsläppen, skyndar på omställningen och skyddar mer natur.

Sverige behöver helt enkelt en regering som löser riktiga samhällsproblem i stället för att skapa fler.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Statsskuldsräntor m.m.

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU4
Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 11.)

Avgiften till Europeiska unionen

§ 8 Avgiften till Europeiska unionen

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU5
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 65 GUNILLA CARLSSON (S):

Herr talman! Vi ska nu debattera Sveriges avgift till Europeiska unionen för 2025. Förslaget är att drygt 47 miljarder ur statens budget ska gå till EU-avgiften och att regeringen får ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten 2025.

De senaste åren har inneburit stora ekonomiska och politiska utmaningar i EU. År 2021 beslutades om långtidsbudgeten för EU som ska gälla fram till 2027. Överenskommelsen om långtidsbudgeten innehöll även ett så kallat återhämtningsinstrument, Next Generation EU, och EU:s coronafond. Detta instrument togs fram i syfte att motverka de negativa ekonomiska effekterna av covid-19-pandemin.

Man har också under året nått en överenskommelse i EU om ett flerårigt ekonomiskt stöd till Ukraina, vilket är mycket viktigt. Parallellt med detta har man också beslutat om ett flertal sanktionspaket med anledning av Rysslands anfallskrig mot Ukraina, det femtonde paketet bara häromdagen.

Ukraina kämpar för sin frihet, sitt självbestämmande och sin demokrati. Men de kämpar också för Sverige och hela Europas säkerhet, vår frihet och vårt sätt att leva. Därför måste vi och hela Europa stå vid Ukrainas sida tills den sista ryska soldaten har lämnat landet.

Herr talman! För ett par veckor sedan röstades det i Europaparlamentet om EU:s årsbudget för 2025. Det var en lång och utdragen förhandling där rådet och parlamentet landade i ett förlikningsförslag som inte kan ses som något annat än ett stort misslyckande för den svenska regeringen.

En fråga i årets budgetprocess har handlat om hur man ska hantera räntekostnaderna från återhämtningsfaciliteten som togs fram för att hjälpa medlemsländerna att återhämta sig ekonomiskt efter pandemin samt bidra till EU:s gröna och digitala omställning.

För att finansiera återhämtningsfaciliteten har EU-kommissionen lånat upp pengar, vilket innebär att de ökade räntekostnaderna också har påverkat EU:s budget stort. I kommissionens initiala prognoser bedömdes det att kostnaderna från räntorna skulle ligga på 5 miljarder euro 2027. Nu ligger de på nära 5 miljarder euro redan nästa år. Det är nästan en fördubb-

ling. För 2027 kan räntorna komma att stiga till närmare 9 eller 10 miljarder euro.

Herr talman! I stället för att anpassa kostymen efter det ekonomiska läget ställde sig rådet och Europaparlamentet bakom ett förslag där man inte gör några omprioriteringar inom budget för att betala för räntorna. I stället använder man sig av krisinstrument och outnyttjade åtaganden som får ett direkt genomslag på Sveriges medlemsavgift till EU.

Det här är ohållbart. I ett läge där många svenska och europeiska hushåll kämpar med höga räntor, stigande matpriser och höjda boendekostnader väljer alltså parlamentet att skicka notan för de ökade räntekostnaderna till medlemsländerna och deras medborgare.

Målet för den svenska budgetpolitiken i EU är att prioritera gemensamma utmaningar inom ett antal områden som mer effektivt hanteras på EU-nivå än av de enskilda medlemsländerna. Sverige ska också verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU.

Det är ett tufft ekonomiskt läge, men det är inte hållbart att EU nu slår in på en väg där vi använder oss av krispengar och buffertar för att betala av på skulder. EU står inför stora utmaningar de kommande åren, inte minst klimatkriser och vår säkerhet. Då behöver vi se till att vi har buffertar för att kunna investera i att stärka EU:s motståndskraft. Att EU vill lägga dessa buffertar på att betala räntor är oansvarigt.

Inför hanteringen av EU:s budgetförhandlingar hade en enad EU-nämnd gett mandat till Sveriges regering att positionera sig som ett återhållsamt EU-land. Men den svenska regeringen lyckades inte driva igenom Sveriges hållning i förhandlingarna. Man lyckades inte ens hålla ihop sina egna, det vill säga Tidöpartierna, vid omröstningen. Det var en stor röstsplittring. Det var, som någon uttryckte sig, rent ut sagt rörigt på den svenska EU-fronten. Detta skickar en splittrad signal från Sveriges regering, och det gör det svårare för Sveriges finansminister Elisabeth Svantesson i fortsatta förhandlingar.

Socialdemokraterna i parlamentet röstade nej, just för att man vill se en mer ansvarsfull hantering av de ökade räntekostnaderna. Man vill inte se notan skickas till de svenska skattebetalarna.

Den SD-ledda regeringen tar inte ansvar vare sig i EU eller i Sverige. Sverige står inför stora prövningar. Även om inflationstakten nu har mattats av pressas vi av höga priser, rekordhög arbetslöshet och en tillväxt i Europas bottenliga. Från att ha varit ett land där bnp har ökat och utsläppen minskat är vi nu ett land i bottenligan både vad gäller tillväxt och vad gäller att nå uppsatta klimatmål.

Sverige har tidigare varit känt, inte minst inom EU, för att ha legat långt framme vad gäller att kombinera ökat välbefinnande och en ökad välfärd med att kunna ställa om. Vi har varit ett föredöme och pådrivare inte minst inom den gröna omställningen. Vi måste ställa om för att hantera klimatkrisen. Det går inte att vänta eller sätta klimatpolitiken på paus.

Herr talman! Vi befinner oss just nu i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Vi har krig i vårt närområde men också runt om i världen. Vi har politisk turbulens i Europa, och under början av nästa år kommer vi att få se Trump ta över presidentskapet i USA. Det är lätt att känna sig uppgiven, herr talman.

Prot. 2024/25:53
18 december

Avgiften till Europeiska unionen

Vi socialdemokrater står fast vid att Sverige ska vara en stark röst för ett EU som håller ihop, inte minst i en osäker tid. Vi kommer att fortsätta bedriva en politik för att Sverige ska byggas rikt, ta vara på den gröna omställningen och möta upp med ett samhällsbygge där landet åter är ett föredöme i EU.

Med detta, herr talman, vill jag önska allihop en riktigt god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 66 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Denna debatt handlar om EU-avgiften. Men Centerpartiets reservation under en särskild punkt handlar om den svenska regeringens klimatpolitik inom EU, dess ingångsvärden för diskussionerna om detta och EU:s budget. Ni får därför ursäkta mig om det som jag kommer att uppehålla mig vid är klimatpolitik inom ramen för den här diskussionen. Jag yrkar också för sakens skull bifall till Centerpartiets reservation.

Om en månad tillträder Donald Trump. Han har tydligt markerat att USA inte kommer att ta något som helst ledarskap eller ansvar i klimatfrågan. I västvärlden, som vi ändå tillhör, ankommer det därför nu på EU, vår egen sammanslutning, att ta på sig ledartröjan och på Sverige att ta på sig ledartröjan i EU.

Vi har sett hur de våldsamma naturkatastroferna har drabbat oss i världen under året, allra senast den fruktansvärda katastrofen som drabbat den franska ön Mayotte. Där har min franska parlamentsledamotskollega från just Mayotte, Estelle Youssouffa, fått oroas för den fysiska säkerheten och överlevnaden för sin familj och de tusentals människor som fått sina hem totalkvaddade.

Detta understryker återigen vilka enorma konsekvenser det får för människor men även för vår ekonomi om vi inte förmår hantera klimatkrisen, trots att vi egentligen har alla teknologiska och ekonomiska instrument för att agera nu.

Ur det perspektivet är det tragiskt hur den här regeringen i en allt tjockare dimma av retorik, bortförklaringar och akronymer inte bara har gjort det fossila så mycket billigare utan medvetet gjort det fossilfria så mycket dyrare, så dyrt att vanligt folk inte har råd att välja det. Det är så till den milda grad att skatten nu är högre per kilowattimme på grön el än på fossil olja, så till den milda grad att andelen elbilar, herr talman, minskar i Sverige för att folk helt enkelt inte har råd med dem, så till den milda grad att utbyggnaden av vindkraft till havs nästan helt avstannat och så till den milda grad att just den elektrifiering som regeringen påstår att den vill ha tvärbromsar. Enligt de realistiska prognoser som görs av oberoende bedömare har vi därmed fullständigt skjutit våra möjligheter i sank att nå de ESR-mål som vi förbundit oss till inom EU till 2030. Vi missar dem med 7–11 miljoner ton koldioxid.

Parallellt med att dessa ambitioner i Sverige har minskat gentemot EU:s hotas även Sveriges ambitioner för EU:s klimatpolitik. På EU-nivå har regeringen valt en strategi för energiförsörjningen och för våra elpriser som konsekvent har försatt Sverige i underläge och som nu omvandlat Skåne till något slags krockkudde för prisskillnaderna mellan Sverige och Tyskland. I stället borde Sverige, som denna reservation lyfter fram, inför kommande EU-budgetar driva att medlen till EU:s energisamarbete och

det europeiska elnätet dubblas, så att den europeiska kontinenten förmår att försörja sig själv med fossilfri el och förmedla den mellan länderna på kontinenten utan att notan ständigt hamnar hos skånska och sydsvenska hushåll.

Prat i stället för ledarskap kommer varken att klara klimatkrisen eller energipriserna i Sverige eller EU. Antingen får regeringen byta klimat- och energistrategi eller så får Sverige byta regering, herr talman.
(Applåder)

Anf. 67 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Budgeten för EU-avgiften 2025 landar på strax under 48 miljarder kronor. Avgiften utgår från den så kallade MFF:en, det vill säga långtidsbudgeten som just nu löper från år 2021 till och med år 2027.

Sverige har som enda medlemsstat röstat nej till årets EU-budget. När nya utgifter dyker upp vill vi se omprioriteringar, inte ökade kostnader. Dessvärre är Sverige mer eller mindre ensamt om att på riktigt kräva budgetdisciplin. Det är något som många medlemsstater har svårt att klara ut även när det gäller deras budgetar hemma. Stora ekonomier som Tyskland, Italien och Frankrike har ofantliga problem, bland annat på grund av dåligt skötta statsfinanser, vilket de för vidare in i EU. Resultatet är en årsbudget som inte håller sig inom ramen. Sverige kommer att få ökade avgifter, men med hur mycket är oklart i dag.

Sverigedemokraterna röstade nej till nu gällande MFF. Skälen till det var många. Bland annat såg vi inte hur budgeten och den enorma återhämtningsfonden Next Generation EU om tillsammans cirka 20 000 miljarder kronor skulle leda till utlovad tillväxt inom unionen annat än tillfälligt. Tyvärr ser det ut som att vi får rätt. Tillväxten i EU är mager. Jämfört med till exempel USA har unionen länge sackat efter när det gäller konkurrenskraft.

Sverigedemokraterna varnade också för att om vi en gång släpper igenom en gemensamt upplånad fond kommer flera medlemsstater att se det som ett smidigt sätt att fortsätta flytta ekonomiska tillgångar från välskötta medlemsstater till misskötta dito. Nu har hotet om en ny gemensam fond dykt upp som en inte alltför avlägsen mardröm.

I den så kallade Draghirapporten kan man läsa att lösningen på unionens problem är en ny fond. Översatt till svenska kronor handlar det om över 9 000 miljarder varje år. Detta ska pumpas in för investeringar i unionen. EU kommer att bli ett nytt Klondike för lycksökare inom bland annat digitalisering och den gröna omställningen. Kommande generationers skattebetalare får plocka upp notan, samtidigt som unionen för all framtid blir hårt skuldsatt.

Herr talman! Sverigedemokraterna vill se en EU-budget som utgår från det som vi röstade om 1994. Vi ska fokusera på det absolut viktigaste som bäst löses gemensamt. Vi vill se sänkta kostnader och ökat självbestämmande för medlemsstaterna, inte, som i dag, tvärtom.

Stödet till Ukrainas försvar mot Ryssland är den enda kostnad som vi vill se och faktiskt borde behöva ta utanför budgeten.

För att unionen ska ha en möjlighet att konkurrera med omvärlden behöver medlemsstaterna ta större ansvar på hemmaplan.

Prot. 2024/25:53
18 december

Avgiften till Europeiska unionen

Vi ser i dag medlemsstater som vill att unionen ska ta ett gemensamt ansvar för försvaret. På så sätt vill man minimera sina egna kostnader för försvar. Samtidigt är det först i år som flertalet av Natoländerna investerar tillräckligt mycket i sina försvar, men de dras med årtal av försvarsunderskott i sitt bagage.

Medlemsstaterna måste också ta ansvar för att förse sina invånare och företag med planerbar basenergi. I EU finns ingen teknisk eller ekonomisk ursäkt för att länder inte har tillräckligt med egen planerbar basenergi. Dagens elfattigdom är resultatet av katastrofal politik. Detta om något sänker konkurrenskraften och tillväxten.

Statsskulden i de flesta medlemsstater måste ned. Den gemensamma bruttoskulden för euroländerna ligger på 88,6 procent av bnp. Här finns en viktig förklaring till att flera av euroländerna vill att kostnaderna för nya lån ska flyttas över på samtliga medlemsstater. Det är dyrt att betala ränta på skulder – det vet alla som har stora bolån.

För länder som Italien, Frankrike och Spanien, som har skulder på över 100 procent av bnp, går en stor del av statsbudgetarna till att betala räntor. Sverige har en annan syn på skuldsättning. Vår statsskuld är 31,5 procent av bnp.

Herr talman! Ju mer EU kostar svenska skattebetalare, desto mindre ekonomiska resurser har vi att satsa i Sverige. Med denna årliga beska syn på EU avslutar jag med att yrka bifall till propositionen och önska talman-
nen med presidium, tjänstemännen, åhörare – det är ont om dem i dag –
och kollegorna i finansutskottet en härlig julhelg och ett riktigt gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 68 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Målet för den svenska budgetpolitiken i EU fastställdes, som Charlotte Quensel nämnde, av riksdagen redan 1994 och innebär att Sverige ska prioritera gemensamma problem som mer effektivt hanteras på EU-nivå än av de enskilda medlemsländerna för sig. Sverige ska också verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, där utgifter med ett tydligt europeiskt mervärde ska prioriteras. Sverige ska också verka för en mer kostnadseffektiv användning av EU:s budgetmedel. Detta har vi beslutat i riksdagen.

Det betänkande vi nu debatterar är en del av regeringens budgetproposition. Förslaget innebär kortfattat att riksdagen beslutar om ett anslag om knappt 48 miljarder kronor som avgift till Europeiska unionen nästa år och bemyndigar regeringen att ingå de åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2024. Jag vill här passa på att yrka bifall till utskottets förslag.

Mötet i Europeiska rådet för en dryg månad sedan hade konkurrenskraft som huvudtema. Jag vill börja med att ge statsministern och regeringen en eloge för det svenska ordförandeskapet i EU förra året. Sverige försökte med energi och envishet lyfta frågorna om EU:s konkurrenskraft, och det lyckades.

Om inte Sverige hade lyckats få upp dessa frågor på EU:s agenda under sitt ordförandeskap hade knappast Europeiska rådet haft konkurrenskraft på agendan över huvud taget. Detta visar att ett framgångsrikt ordförandeskap sätter tydliga spår i EU under ganska lång tid och att det hårda svens-

ka arbetet nu fortsätter att driva utvecklingen framåt i unionen. Det är verkligen avgörande att EU tar dessa frågor på allvar, för EU släpar efter ordentligt när det gäller konkurrenskraft.

Förhoppningsvis inser EU:s medlemsstater att det behövs konkreta åtgärder om EU:s konkurrenskraft ska stärkas. EU har 450 miljoner invånare och 30 miljoner företag, och det är dags att ta vara på den potential som detta innebär. Den omfattande rapporten från Mario Draghi om EU:s konkurrenskraft är en bra grund att bygga vidare på. Det förtjänar att påpekas och är mycket glädjande att Sverige i rapporten förs fram som ett föredöme inom EU.

Samtidigt finns en risk för att man återigen inbillar sig att man kan lösa alla problem med mer EU-byråkrati och mer upplånade EU-medel. Men konkurrenskraft kan inte köpas för lånade pengar. Det brukar inte heller vara politiker, vare sig på EU-nivå eller nationellt, som är bäst på att besluta vilka nya företag, branscher eller innovationer som det är värt att satsa på för framtiden. Politikernas viktigaste roll är att skapa goda förutsättningar för företagande, produktivitet och tillväxt i EU som helhet och i varje enskilt medlemsland.

Om EU ska lyckas måste EU:s medlemsstater framför allt göra nationella reformer och inte vänta sig att EU ska lösa allt som är jobbigt att reformera nationellt. Medlemsavgifterna för Sverige och andra nettobetalare måste samtidigt hållas på en rimlig nivå för att man ska kunna uppnå en folklig acceptans hos invånarna i de länder som är nettobetalare till EU, däribland Sverige.

Herr talman! Ytterligare ett skäl att hålla nere EU:s budget och inte skapa nya gemensamma lånefinansierade fonder är den bristande ekonomiska kontrollen i EU. De ekonomiska felen i EU:s budget ökar och nådde förra året enligt EU:s revisorer den högsta nivån på tio år. Hela 5,6 procent av EU:s utbetalningar var felaktiga. Det är enorma summor vi talar om.

EU:s revisionsrätt anser att räkenskaperna innehåller väsentliga fel, och kritiken från revisorerna är på den hårdaste nivå som är möjlig. 20 ärenden har lämnats vidare till EU:s byrå för bedrägeribekämpning, och 17 ärenden har överlämnats till Europeiska åklagarmyndigheten.

Man kan bara konstatera att ju mer pengar EU ska hantera, desto sämre blir kontrollen. Detta är ett starkt argument för att inte utöka EU:s budget och att inte skapa en massa nya fonder och göra ytterligare gemensam upplåning.

Herr talman! Sverige är en stor nettobetalare till EU, och det är svenska skattebetalare som står för pengarna. Det förpliktar att vi noga följer upp hur EU:s medel används, att vi verkar för att EU:s budgetramar respekteras och att vi är restriktiva mot nya stora ofinansierade utgifter. Den moderat-ledda regeringen har ett betydligt större engagemang i dessa frågor än föregående regering, och vi har också tydligt stöd i finansutskottet och EU-nämnden att driva linjen att EU ska respektera de finansiella ramarna i den fleråriga budgeten, motverka fusk och slarv med EU:s medel och verka för realistiska prognoser. Vid behov av mer pengar bör man i första hand prioritera i befintlig budget. Den svenska regeringen driver med kraft på i denna riktning tillsammans med andra budgetrestriktiva medlemsstater. Men tyvärr var det, som Charlotte Quensel nyss nämnde, bara Sverige som orkade gå hela vägen när det gällde det senaste budgetbeslutet.

Prot. 2024/25:53
18 december

Avgiften till Europeiska unionen

Herr talman! Jag är nu inne på mitt 19:e år som ledamot i Sveriges riksdag och har sedan ett antal år haft äran att vara ordinarie ledamot i både finansutskottet och EU-nämnden. Jag vill därför avslutningsvis önska både ledamöterna och inte minst våra fantastiska och kunniga tjänstemän i finansutskottet och EU-nämnden en riktigt god jul och gott nytt år. Det gäller förstås även talmannen och tjänstemännen i kammaren.
(Applåder)

Anf. 69 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Vid årsskiftet har Sverige varit medlem i Europeiska unionen i 30 år. Under dessa år har EU utvecklats och fått nya medlemmar, och mer och mer makt har flyttats över till Bryssel. Samtidigt har EU:s administration och budget svällt och blivit enormare.

Europa har aldrig varit så rikt och samtidigt så ojämnt. Ojämligheten mellan dem som har och dem som inte har breder ut sig såväl inom länder som mellan länder i Europa. EU:s svar på den finanskris som tog sin början 2007 var ännu mer av den högerpolitik som hade skapat krisen. Banker räddades, medan kostnaderna fick bäras av alla oss andra.

Den växande ojämligheten har skapat en grogrund för nationalister och rasister som nu inskränker demokratin. Med högerens hjälp tar de makt i Europa genom en retorik och en politik som sparkar nedåt. Den nyttillträdade EU-kommissionen har för första gången en högnationalistisk viceordförande.

För Vänsterpartiet är demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet och allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt lägger vi vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. Respekten för rättsstatens principer är central för varje demokratiskt samhälle och för respekten för de mänskliga rättigheterna.

Runt om i världen ser vi nu en oroväckande utveckling med krympande utrymme för demokratin. Det pågår en repressiv utveckling i en tredjedel av Europas länder. Vänsterpartiet menar att Sverige måste arbeta aktivt inom Europa, inte minst i EU men också i Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, för att vända denna negativa och oroväckande utveckling där demokratin krymper.

Herr talman! I den nya kommissionen kan vi också se tydliga tecken på högerpolitikens nedprioritering av klimatarbetet. I stället för ett EU som tagit ledningen i klimatarbetet ser vi nu ett EU som backar. De kommissionärer som har ansvar för miljö- och klimatarbetet har också fått ord som ”konkurrenskraftig” och ”tillväxt” i sina arbetsbeskrivningar.

Klimatkrisen är akut, och vi har bara några få år på oss att ställa om. Att snabbt anpassa våra samhällen så att vi lever bättre och utvecklar välfärden inom de planetära gränserna är en ödesfråga för oss som planet.

EU:s centrala klimatpolitiska verktyg har kommit att bli utsläppshandel med pris på koldioxid, men detta system är inte tillräckligt för att möta den klimatkris vi befinner oss i. Ska klimatomställningen bli möjlig måste Sverige och andra EU-länder genomdriva en vänsterpolitik med stora

gröna investeringar som de facto minskar efterfrågan på koldioxid i ekonomin.

De investeringar som krävs har länge hindrats av centralism, detaljreglering och krav på marknadsanpassning från Bryssel. Höga priser på ren el, dyr och privatiserad järnväg och hinder för en bred och modern bostadspolitik gör att vi inte effektivt nog ställer om från fossilt till förnybart. De EU-regler som bromsar eller motverkar den nödvändiga omställningen, såsom energimarknadsreglerna, järnvägsliberaliseringen och rigida statsstödsregler, måste överges eller reformeras. Fortsätter EU:s marknadsliberala tvångströja att hindra Sverige från att genomföra klimatomställningen kommer vi inte att nå klimatmålen. Här välkomnar vi, till skillnad från övriga partier, de förslag som finns om att statsstödsreglerna ska reformeras.

Attackerna på välfärden och arbetsrätten i många EU-länder utgör ett allvarligt hot mot jämställdheten. EU:s påtvingade åtstramningspolitik har slagit extra hårt mot kvinnor. Kvinnor drabbas hårdast när välfärden skärs ned och arbetsvillkoren försämras.

Vänsterpartiet driver krav på ekonomisk rättvisa för kvinnor. Våra skattepengar ska gå till att öka jämlikheten inom och mellan länder och till att lösa miljö- och klimatutmaningarna. Vi motsätter oss militarisering, räddningspaket till spekulationsglada banker och en inhuman asylpolitik med gränspolis och läger för asylsökande i EU:s grannländer.

Sveriges riksdag kan inte påverka själva utgiften inom EU-budgeten mer än genom de förhandlingar som regeringen har med övriga medlemsländer. Med stöd av en enig EU-nämnd reserverade sig dock Sverige som enda land mot budgeten för 2025. Det är att ta ansvar för skattebetalarnas pengar och vara en stolt kärnmedlem av den grupp som kallas frugala fyran.

I EU-parlamentet sprack dock den svenska enigheten då Liberalerna tillsammans med Centerpartiet och Miljöpartiet röstade för en höjd EU-budget och därmed en höjd svensk EU-avgift. Moderaterna lade ned sina röster, och Kristdemokraterna höll den svenska positionen. De tre regeringspartierna lyckades alltså rösta på tre olika sätt, av tre möjliga, i Europaparlamentet. Man måste ändå säga att denna splittring är imponerande. Den bådär inte gott inför framtida budgetförhandlingar, om regeringen klarar att hålla ihop.

Herr talman! Jag har i dag inget annat förslag än det förslag till beslut som utskottet har. Därför vill jag bara passa på att önska talmannen, alla våra kära tjänstemän och mina kollegor en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Anf. 70 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Vi lever onekligen i oroliga tider. Jag tänker inte minst på det vidriga anfallskrig som Ryssland bedriver mot och i Ukraina.

Det var också i oroliga och svåra tider som grunderna till dagens EU lades av de tre kristdemokraterna Adenauer, Schuman och De Gasperi. Det var i ett Europa som fortfarande låg i ruiner efter andra världskriget och präglades av både rädsla och hopplöshet. Då stakades en ny kurs ut för Europa. Men det var inte en kurs som handlade om huruvida svenskt snus skulle tillåtas, att införa gemensamma krav på dygnsvila eller böjningskoeficienten på gurkor. De kristdemokratiska statsmännen ville binda de

Prot. 2024/25:53
18 december

*Avgiften till Euro-
peiska unionen*

europiska länderna närmare varandra, detta för att vi skulle kunna hantera tider av oro och kris. Här har de fått rätt, än så länge, och Vladimir Putin har fått fel.

Sverige behöver EU, och EU behöver Sverige. Även om jag ser att EU är mycket mer än pengar och avgifter vill jag understryka att Kristdemokraterna är och förblir en garant för att EU inte ska ges obefogad makt. Det måste finnas en röd linje politiskt: Det som kan beslutas hemma vid köksborden i Sverige ska inte klåfingriga byråkrater i Bryssel ha tassarna i. Sverige är inte heller och ska inte vara en mjölkossa för en allt dyrare överbyggnad som drivs på av politiker med federalistiska drömmar om ett Europas förenta stater eller för att hålla länder med dålig ekonomisk styrning under armarna.

Kristdemokraterna är Europavänner. Det innebär att vi också ska ta till vara hennes anda och hennes arv. Visst ska vi ha en inre marknad – men också mångfald, respekt för medlemsstaternas särdrag och frihet i solidaritet. Det var denna grundsyn som låg bakom vår slogan i samband med Europaparlamentsvalet i juni i år: ”Gränser och frihet.” Vi tror nämligen inte att ett EU som försöker göra allt kommer att lyckas. Därför var och är det viktigt att sätta gränser för vad EU ska fokusera på.

Herr talman! Den svenska avgiften utgår från den långtidsbudget som gäller till och med 2027. För nästa år är avgiften nästan 48 miljarder kronor.

Det faktum att Sverige betalar mer i medlemsavgift till EU än vad vi får tillbaka i rena bidrag är inte lika med att medlemskapet är en dålig affär ekonomiskt. Via medlemskapet har vi nu möjlighet att vara med på den inre marknaden men också att vara en del av de internationella handelsavtal som EU träffar. Det ger oss, både privatpersoner och företag, möjlighet att handla fritt inom EU.

Det har gjorts en rad uppskattningar kring mervärdet av detta. De är inte speciellt träffsäkra och varierar väldigt mycket, men man menar att detta mervärde av medlemskapet kan värderas till uppemot 300 miljarder kronor.

Herr talman! Den som lyssnar på detta anförande hör dock att det finns en oro och en kritik mellan raderna. Även om vi i 30 år haft som mål att verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU kan man inte blunda för den utveckling som varit och de problem som finns.

Även om EU:s regler tillåter en statsskuld på 60 procent av bnp kan vi konstatera att Frankrikes statsskuld för innevarande år blir drygt 110 procent av bnp och väntas bli ännu lite högre nästa år, 112–113 procent. Häromveckan föll den franska regeringen i en misstroendeomröstning, för första gången sedan 1962, som konsekvens av att den försökt tvinga igenom en budget med besparingar för att kunna möta EU:s stabilitetspaktsregler. I Tyskland föll den socialdemokratiska förbundskanslern Scholz i en förtroendeomröstning så sent som i måndags, och nyval sägs vänta i februari. Anledningen var att regeringen var oense om hur man skulle få till näringslivspolitik för att få fart på tillväxten i Tyskland, som under i princip hela året varit negativ.

Herr talman! Listan kan naturligtvis göras mycket längre än dessa exempel med Frankrike och Tyskland, men jag tror att alla förstår varför jag väljer just dessa två. Det finns nämligen all anledning för oss svenskar att känna oro men också att vara kritiska. Jag tänker inte minst på vad ordför-

anden för Europeiska revisionsrätten skriver i förordet till rättens rapport för 2023:

”Vårt arbete på sammanhållningsområdet” – min kommentar: lite drygt 550 miljarder kronor – ”har visat på allvarliga brister i fråga om bristande efterlevnad av dessa regler med en kraftig ökning av felprocenten de senaste tre åren.”

Det här är alltså inte första gången denna typ av allvarlig kritik riktas.

Herr talman! Jag vill med detta understryka vikten av att vi har en regering och ett samarbetsparti som verkar för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU. Jag tror att vikten av att vi har en så tydlig svensk röst, som drar tydliga politiska linjer för vad som är okej och inte, kommer att bli än större i framtiden.

Med detta, herr talman, vill jag önska dig, talmanspresidiet, kansliet och mina kollegor i riksdagens finansutskott en välsignad och fridfull julhelg samt ett gott nytt år.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

§ 9 Riksbankens finansiering

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU8
Riksbankens finansiering (prop. 2024/25:50)
föredrogs.

Anf. 71 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att svensk demokrati, oavsett färg på regering, många gånger uppvisar stor kompromissvilja och samsyn i viktiga frågor som rör ramverket för vår demokrati och hur saker ska fungera. Det ärende om förändringar i riksbankslagen, det vill säga ny riksbankslag, som vi nu ska hantera visar på just detta. I dag kommer samtliga åtta partier i denna kammare att vara överens om att stärka Riksbankens oberoende och öka dess möjligheter till egen intjäning. Ytterst stärker detta också oberoendet – jag kommer tillbaka till detta.

Jag vill tacka alla partier och framför allt vårt kansli för ett mycket gott arbete med att få detta på plats. Vissa beslut här inne kan tyckas små men tarvar rätt mycket tid och arbete. En av alla de tjänstemän som har gjort ett gott jobb befinner sig här i kammaren och nickar.

Vi gjorde inför den här mandatperioden i bred politisk enighet en större översyn av riksbankslagen. Vi såg nu behov av att göra några justeringar, i lika stor enighet.

Till att börja med gör vi det möjligt för Riksbanken att inte ha ett krav på sig att komma till riksdagen och be om tillskott, om man inte själv anser det nödvändigt. Förut var detta en skyldighet för Riksbanken till följd av de justeringar som gjorts i riksbankslagen, men nu får Riksbanken tillbaka möjligheten att själv avgöra hur man vill se på detta.

Prot. 2024/25:53
18 december

*Avgiften till Euro-
peiska unionen*

*Riksbankens
finansiering*

Det andra som är viktigt, kanske allra viktigast för att långsiktigt säkerställa ett oberoende för Riksbanken, handlar såklart om att se till att Riksbanken klarar sina egna förvaltningskostnader. Detta är en mycket central del i oberoendet. Riksbanken ges nu med dessa justeringar möjlighet att hålla kassakrav, det vill säga att få en ytterligare intjäning för sina egna förvaltningskostnader.

Både den svenska Riksbanken historiskt och även centralbanker runt om i världen har som sin främsta finansieringskälla haft pengar. Sedlar och mynt är alltså det som har finansierat centralbankernas verksamhet. Det handlar om det enkla att en hundralapp i början av året med viss inflation, även viss kontrollerad inflation, är värd något mindre i slutet av året. Riksbanken trycker ut sedlar och mynt, och vi som medborgare håller i dem. Vid årets slut är de värda lite mindre, och den marginalen på alla sedlar och mynt är det som centralbanker och den svenska Riksbanken historiskt har tjänat sina pengar på.

Detta har nu förändrats. Jag tror att det är väldigt få av er som lyssnar på debatten som använder mycket kontanter i sitt dagliga liv, vilket gör att behovet av att hitta andra finansieringskällor såklart har ökat. När vi inte använder kontanter får Riksbanken mindre intäkter, och då blir man, om man inte hittar andra lösningar, mer beroende. Det vill vi inte, utan vi vill ha en oberoende riksbank. Jag är därför väldigt glad att vi i bred samsyn kan göra dessa, som jag menar, nödvändiga justeringar.

Jag vill återigen rikta ett stort tack till alla som har bidragit i detta arbete. Nu är inte vice ordförande Mikael Damberg, socialdemokrat, här, men finansutskottets presidium har tillsammans med kansliet dragit ett tungt lass. Min tanke var att tacka honom, men det kanske är bättre att han inte är här i kammaren och blir alldeles mallig för att han får beröm. Men stort tack, även till alla er andra som på olika sätt har varit med och bidragit. Och framför allt, som jag sa, stort tack till finansutskottets kansli för mycket professionellt arbete!

Med detta, herr talman, vill jag också passa på att önska talmannen, talmanskansliet, mina ledamotskollegor i finansutskottet, vårt kansli och även er som lyssnar en riktigt god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 72 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill också be om ursäkt om jag drar över min utsatta tid med någon minut.

Jag vill instämma i Edward Riedls tacksamma konstaterande av att vi har lyckats nå enighet mellan riksdagens åtta partier kring dessa viktiga förändringar. Det är en styrka för Sverige att vi gemensamt värnar vår riksbanks oberoende. Detta oberoende kommer till uttryck bland annat genom att den finansierar sig själv. Det är alltså inte en budgetpost i statens budget som finansierar Riksbankens verksamhet, utan det gör den själv.

I den nya riksbankslagen, som Edward Riedl nämnde, införde man en skyldighet för Riksbanken att komma till riksdagen och begära tillskott om det egna kapitalet gick under en viss målnivå. Vi har fört resonemang med Riksbanken om huruvida det är rimligt att lagstiftarens krav talar om när så ska ske eller om det ska finnas en möjlighet för den oberoende Riksbanken att själv avgöra när man vill komma till riksdagen. Vi har nu i det här

förslaget landat i att vi ska göra detta till en möjlighet i stället för en skyldighet.

Jag vill dock understryka att vi från utskottet ändå lagt oss vinn om att den målnivå på 60 miljarder som har pekats ut ska stå med i betänkandet, liksom att man bör komma till riksdagen om man sjunker ned till en tredjedel av den målnivån.

Detta hände ju. Riksbanken gjorde 2022 en enorm förlust, 81 miljarder, och årsredovisningen för 2023 visade ett underskott på 2 miljarder när vinst och eget kapital lades samman. Det gjorde att Riksbanken i våras fick komma till finansutskottet och be om ett kapitaltillskott.

Vi har hanterat detta ärende. Det har varit många diskussioner, och tjänstemännen har varit inblandade i hög grad. Det har varit en ganska komplicerad process, men utskottet har nu landat i detta betänkande. Vi gav också i juni ett tillskott på 25 miljarder till Riksbanken i kammaren. Det var ungefär hälften av vad Riksbanken begärde.

Jag vill dock också understryka att vi i samband med att vi gjorde detta tillskott också fattade beslut om ett utskottsinitiativ om att se över detta med att gå från skyldighet till möjlighet liksom Riksbankens självfinansieringsgrad. Detta är vad det här betänkandet innehåller. Regeringen har levererat på tillkännagivandet, och det är mycket bra.

Nu ändras alltså riksbankslagen så att skyldigheten att komma till riksdagen med krav om återställning av det egna kapitalet i stället formuleras som en möjlighet. I och med detta stärks Riksbankens oberoende eftersom det blir de själva som avgör om möjligheten ska utnyttjas.

Riksbankens orealiserade vinster på sina värderingskonton, utom kontot för guld, ska fortsättningsvis fullt ut beaktas när Riksbanken väljer att göra en framställan till riksdagen om att återställa det egna kapitalet. I dag lastar förlusterna resultatet men inte de orealiserade vinsterna på värderingskontona eftersom de inte ingår i det egna kapitalet med den nuvarande ordningen. Detta var också något som utskottet i tillkännagivandet pekade på och ville att man skulle titta på. I detta förslag beaktas därför den omständigheten: att man i dessa beräkningar ska ta med de orealiserade vinsterna för att det ska bli lättare att bedöma hur stort eget kapital Riksbanken har behov av framöver.

Det är, herr talman, alldeles riktigt som utskottsordföranden konstaterade: Vi använder allt mindre sedlar och mynt i Sverige. Det har gjort att Riksbanken har förlorat en stor andel av det som har varit dess naturliga intäkter, det så kallade seignioraget.

Därför har vi nu ett förslag som innebär att Riksbanken får en möjlighet att kräva räntefri inlåning från banker och kreditinstitut, både svenska och utländska som har kontor här i landet, om det egna kapitalet skulle sjunka under målnivån. Men det här får bara göras i syfte att finansiera verksamheten, och det får inte användas i penningpolitiskt syfte.

På detta sätt ger vi Riksbanken en bättre möjlighet att själv tjäna in för att täcka sina förvaltningskostnader. Vi gör bedömningen att de förvaltningskostnader Riksbanken har i alla fall inte inom den närmaste framtiden kommer att kunna täckas på annat sätt.

Det finns ett litet tillägg i betänkandet som handlar om att genomföra några ändringar i EU:s finalitydirektiv och i betaltjänstdirektivet. Det är viktigt för att göra det möjligt för betalningsinstitut och utgivare av elek-

troniska pengar att delta i det så kallade avvecklingssystemet, som vi har i Sverige. I dag är det bara Riksbanken, Riksgäldskontoret och kreditinstitutet som får göra det, men nu öppnar vi alltså möjligheten även för andra att delta i systemet.

Sammanfattningsvis: Vi, åtta partier här i kammaren, gör gemensamt några förändringar för att ytterligare något stärka Riksbankens oberoende. Vi öppnar möjligheten för att öka Riksbankens självfinansieringsgrad, och vi landar in några EU-direktiv i den svenska lagstiftningen.

Med detta vill jag önska god jul till alla kollegor i utskottet, tacka vår fantastiska tjänstemannakår i finansutskottets kansli och önska all personal i Riksdagsförvaltningen och talmanspresidiet en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 73 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Precis innan den högsta inflationen sedan 80-talet slog till hade Sverige och den övriga västvärlden lidit av det omvända: låga inflationstal, risk för deflation och korresponderande lågräntemiljö. Sedan slog pandemin till, och Riksbanken liksom den övriga världens centralbanker genomförde stora inköp av obligationer i syfte att ge stöd åt den ekonomiska återhämtningen.

När inflationen väl vände uppåt gjorde den det med besked, och styrrentan likaså. Det inverterade sambandet mellan räntor och obligationer gjorde att värdet på innehaven i Riksbankens portfölj föll kraftigt. Det här gjorde att den nya riksbankslagen, som riksdagen beslutade om i november 2022, fick bekänna färg rätt omgående. Det gäller inte minst den återkapitaliseringsregel som aktualiserades med anledning av att Riksbankens eget kapital sjönk. Det är därför vi står här i dag.

Riksbankskommittén, som jag själv satt i, lade grunden för den nya lagen och valde att utforma redovisningsreglerna asymmetriskt avseende vinster och förluster. I praktiken betyder det att orealiserade förluster förs till Riksbankens resultat vid årets slut, medan orealiserade vinster inte gör det. Det gör att behovet av återkapitalisering kan framstå som större än vad det egentligen är.

I nuvarande återkapitaliseringsregel – ett väldigt långt ord – finns också en automatik, en skyldighet att inkomma med en framställan om återställning om det egna kapitalet understiger en tredjedel av målnivån. Detta i sig lämnar inget utrymme för flexibilitet inför varje given situation. Därför föreslås det i den proposition vi har att besluta om i dag dels en symmetri i beaktande av orealiserade vinster och förluster, dels en möjlighet snarare än en skyldighet att begära återkapitalisering.

Detta kommer att ge en mer rättvisande bild av balansräkningen och göra det enklare att bedöma om Riksbanken är i behov av ett tillskott, och i så fall hur stort, samtidigt som Riksbankens finansiella oberoende säkerställs. Det förtydligas också, som sagt, att Riksbanken har en möjlighet och inte en skyldighet att begära en återställning eftersom det skulle kunna finnas skäl för Riksbanken att inte begära återställning, exempelvis om finansieringsbehovet minskar eller om värdet på sedlar och mynt ökar.

Fru talman! På tal om sedlar och mynt, eller cash, para, dinero och deg om man så vill, har kontantmängden i Sverige halverats på ett decennium, dels på grund av förändrande betalningsvanor hos befolkningen, dels på

grund av att bankerna på ett medvetet sätt har avvecklat kontanttjänster. Det har i sin tur minskat Riksbankens möjligheter att finansiera sin verksamhet på det sätt som de allra flesta centralbanker i världen fortfarande gör, nämligen genom seigniorage.

I och med beslutet här i dag kommer riksdagen därför att ge Riksbanken en möjlighet att införa ett så kallat kassakrav, ett krav på inlåning från bankerna hos Riksbanken, om Riksbankens eget kapital understiger målnivån. Det kommer att stärka möjligheterna till självfinansiering.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Jag vill också passa på att önska talmannen, talmanspresidiet, mina kollegor i finansutskottet och finansutskottets kansli en riktigt god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mattias Eriksson Falk och Charlotte Quensel (båda SD).

Anf. 74 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Egentligen är det enda riktigt centrala med en centralbank prisstabilitet och finansiell stabilitet – att man förmår hålla inflationen i schack och att man förmår hålla det finansiella systemet igång.

För båda dessa har centralbanken, Riksbanken hos oss i Sverige, ett alldeles unikt och exceptionellt ansvar. Trots perioder av osäkerhet och motgångar har vår svenska riksbank återigen lyckats med sina kärnuppsdrag. Trots att regeringen ofta och gärna tar åt sig äran för inflationsbekämpningen har den i bästa fall en biroll vid sidan av Riksbanken. Huvudrollen har Riksbanken, och därmed äran för att inflationen nu är nedkämpad.

Allt det andra, det praktiska, som berör en centralbank som Riksbanken, och som även det är ett hantverk för experter brukar komma i skymundan. Det gäller till exempel hur Riksbanken finansierar sin personal och hur balansräkningen ser ut. Det brukar ses som sekundärt. Riksbanken är trots allt den som själv ger ut pengarna, så finansiering kommer ytterst alltid att finnas.

Det avgörande är att finansieringen och balansräkningen ger Riksbanken oberoende eftersom oberoendet historiskt i Sverige har visat sig bära upp Riksbankens roll som väktare över prisstabiliteten och över den finansiella stabiliteten.

Men parallellt med inflationskrisen de senaste åren, och samverkande med den, finns det saker som har satt just de här praktiska frågorna, Riksbankens balansräkning och intjäningsförmågan, i centrum. Det handlar om en kombination av olyckliga omständigheter, politiska och ekonomiska, olycklig lagstiftning, snabba kast i inflationen och det faktum att svenskarna är längst fram i världen med att överge sedlar och mynt, som har sagts här i debatten, till förmån för digitala betalningsmedel.

Först satte den nya riksbankslagen olyckligt nog upp en korridor för Riksbankens eget kapital med ett golv och ett tak. Så blev det, fru talman, trots att det fanns flera, bland dem Centerpartiet, som avrådde från detta och varnade för det.

Samtidigt hade Riksbanken i penningpolitiskt syfte under pandemin köpt på sig obligationer i stor mängd, som rasade i värde när inflationen plötsligt steg. Resultatet blev att den nya riksbankslagens akilleshäla exponerades direkt. Riksbankens kapital blev så lågt att det föll under den nya riksbankslagens nedre gräns, och det som inte skulle kunna hända hände.

Riksbanken tvingades omedelbart efter att den nya lagen trätt i kraft be riksdagen om nytt kapital, och mycket nytt kapital – tiotals miljarder. Då ska man veta att en centralbank, till skillnad från en vanlig bank eller ett företag, egentligen inte behöver en viss mängd eget kapital. Det egna kapitalet kan till och med i nödfall vara negativt – och så är det faktiskt också i vissa europeiska länder – eftersom centralbanken ytterst själv ger ut pengarna. Men lagen krävde det här, och Riksbanken fick därför be riksdagen om det. I längden hade inte en sådan situation varit bra för oberoendet.

Samtidigt hade vi mer långsiktigt en situation där svenskarna, i en grad som är unik hela världen, hade slutat använda sedlar och mynt. Det gällde inte alla, men väldigt många. För samhället finns det faktiskt vinster med detta. Att hantera sedlar och mynt är kostsamt och innefattar risker. Men för Riksbankens intjäning är det mycket tufft. Om vi har sedlar och mynt i fickor och portmonnärer – om det nu är någon i de nya generationerna som lyssnar som vet vad en portmonnä är för något – fungerar det som ett räntefritt lån till Riksbanken.

För sedlarna och mynten man lånat ut kan Riksbanken placera pengar på ett sätt som ger avkastning. Avkastningen, seignioraget, finansierar Riksbanken. Historiskt gav det faktiskt till och med ett överskott till staten från Riksbanken. Men utan sedlar och mynt blir det inget seigniorage, ingen avkastning, ingen finansiering.

Om den nya lagen hotade Riksbankens balansräkning på kort sikt hotade bortfallet av sedlar och mynt intjäningen på lång sikt. Men med de nya förslag som riksdagens åtta partier nu enats om åtgärdas båda dessa problem. Jag är glad över att Centerpartiet har kunnat bidra till detta.

En engångsåterställning av Riksbankens kapital har skett. Men nu tas det konstgjorda kravet på eget kapital bort från lagen – det här golvet som utlöste situationen. Riksbanken *får* be om pengar från riksdagen men måste inte längre göra det. Därmed stärks oberoendet, och på så sätt åtgärdas det kortsiktiga problemet.

Det långsiktiga problemet åtgärdas genom att banksystemet får deponera pengar på ett räntefritt konto hos Riksbanken. Det är det som brukar kallas – och i eurosystemet kallas – kassakrav. På det sättet tryggas den långsiktiga intjäningsförmågan. Detta är för övrigt ganska rimligt, för bankerna har tjänat mycket på att slippa hantera sedlar och mynt på samma nivå som i gamla tider.

Det handlar också om Riksbankens oberoende. Riksbanken kommer varken nu eller i framtiden att behöva komma till riksdagen och be om pengar regelbundet. Man slipper få en diskussion om var gränsen går för ett beroende av oss i politiken, i riksdagen.

Inget av detta befriar Riksbanken från att vara sparsam med sina egna utgifter, klok i sin förvaltning och försiktig med sina obligationsköp. Men det gör våra spelregler från politiskt håll tryggare, stabilare och mer logis-

ka, vilket är nödvändigt i tider av stora utmaningar för både inflationsbekämpningen och den finansiella stabiliteten.

Jag tackar för ett gott samarbete i finansutskottet och med kansliet. Det har varit många kloka tankar och viljor när det gällt att få detta förbättrade paket på plats.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Som sista talare i denna sista debatt önskar jag självklart en riktigt god jul till finansutskottets ledamöter och till finansutskottets fantastiska kansli. Där finns exceptionella experter, som har gjort fantastiska insatser under detta år. Jag önskar självklart god jul till talmannen, till kollegor och till dem som tittar på oss via sändningen. Jag önskar er allihop en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 75 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Hade jag följt mitt talmanus hade Martin haft rätt i att han var sista talare. Jag ber om ursäkt för detta.

Jag vill säga två saker.

Först vill jag passa på att påminna finansutskottets ledamöter – så att vi inte behöver ringa tillbaka någon i år – om att vi direkt efter voteringen återsamlas för årets sista beslut, då vi knyter ihop budgeten.

Sedan, fru talman, glömde jag att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet – efter allt jobb vi har gjort. Jag passar därför på att göra det nu. Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag till beslut.

Jag ska inte önska god jul. Där fick Martin vara sist.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.14 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.24, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.24.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 december

NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU1 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2024/25:53
18 december

*Riksbankens
finansiering*

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Frågor om Europeiska unionens budget)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

278 för utskottet

21 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 19 V, 16 KD, 14 MP, 12 L, 1 -

För res.: 21 C

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 4 L, 1 -

Jan Riise (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

FiU8 Riksbankens finansiering

Kammaren biföll utskottets förslag.

Avslutning

§ 12 Avslutning

Anf. 76 TALMANNEN:

Ärade ledamöter! I dag är det avslutning i kammaren inför riksdagens juluppehåll, även om det blir interpellationsdebatter här i kammaren också i morgon.

Året som gått har visat att vi lever i en orolig tid. En tid då krig rasar såväl i Europa som i Mellanöstern. En tid då olika värdesystem och intressen kolliderar. En tid då demokratin utmanas.

I denna tid har ni som riksdagsledamöter en viktig roll att spela i försvaret av den fred och den frihet som vårt land åtnjuter.

Svensk försvars- och säkerhetspolitik har debatterats i kammaren flera gånger under hösten. Det finns en bred enighet om att vi behöver göra mer för att möta hoten mot freden och friheten, men meningarna går ibland isär om hur vi ska prioritera bland det som behöver göras.

Detta är bara ett exempel på hur ni ledamöter under året som gått visat att ni förmår se till det som förenar men för den skull inte räds en debatt om åsiktsskillnader. Min slutsats är att vår demokrati står stark i en tid av prövningar.

Vid vårterminens avslutning i kammaren talade jag om problemet med åhörare som stör på läktaren. Jag sa då att åsiktsskillnader är en viktig del av demokratin men att vi behöver hantera konflikterna inom ramen för gemensamt överenskomna spelregler.

I början av hösten såg vi fortsatta störningar och incidenter på läktaren, och säkerhetsarbetet har fortsatt att utvecklas. En åtgärd som vidtagits är monteringen av nätet framför en del av läktaren. Till våren kommer det att ersättas med ett nät som är specialanpassat för platsen. Riksdagen måste ständigt måste sträva efter att finna rätt balans mellan öppenhet och säkerhet.

Det nya, allvarligare, säkerhetsläget avspeglas även i Riksdagsförvaltningens verksamhetsplan för nästa år, som riksdagsstyrelsen nyligen beslutade om. Ambitionerna är bland annat en stärkt förmåga och en stärkt beredskap för kriser, krig och krigsfara.

Det handlar om en stärkt förmåga inom operativt säkerhetsarbete samt att omhänderta resultatet av utredningen om rättsliga förutsättningar för förvaltningen att stärka tryggheten i uppdraget för er som ledamöter. Det sistnämnda är ett exempel på det ledamotsfokus som enligt planen ska prägla Riksdagsförvaltningens arbete.

Ärade ledamöter! Att försvara fred och frihet handlar inte enbart om att rusta sig för ett försämrat omvärldsläge. Minst lika viktigt är att förvalta och utveckla vårt demokratiska arv. Jag vill nämna några exempel på utvecklingsarbete i riksdagen kopplat till demokratin.

Riksdagsutredningen, under ledning av Berit Högman, ser över stödet till er ledamöter från Riksdagsförvaltningen. Utredningen ska lämna sitt betänkande i vår.

Riksdagsstyrelsens arbetsgrupp för jämställdhet samarbetar med forskare från Uppsala universitet som genomför en studie om hur de politiska partierna och riksdagen arbetar för att bekämpa och hantera trakasserier och våld mot politiker. Gruppen leds, som bekant, av förste vice talmannen och andre vice talmannen.

Ett stort antal riksdagsledamöter deltar i valobservationsmissioner. Det är en viktig insats för att bidra till att konsolidera, stärka eller utveckla demokratin i olika länder. Men det är också en del av det internationella samarbete som blir än viktigare i en tid av ökande spänningar.

Vidare har riksdagen nyligen avslutat ett demokratifrämjande samarbete med Nordmakedoniens parlament. Nu inleder vi ett liknande samarbete med Armeniens parlament under ledning av förste vice talmannen och tredje vice talmannen.

Referensgruppen för riksdagsforskning, som leds av andre vice talmannen, anordnar seminarier om riksdagsnära frågor, senast om relationen mellan juridik och politik.

Nyligen återinvigde jag Demokrativerkstaden i Gamla stan efter en omfattande modernisering, och den har varit fullbokad sedan dess av skol elever som fått en inblick i riksdagens arbete. Detta är en påminnelse om att de allra flesta som besöker riksdagen gör det på ett ordnat sätt för att lära sig mer om arbetet i detta fantastiska hus.

Ärade ledamöter! Vårt gemensamma arbete för demokratin bedrivs inte bara här i Riksdagshuset. Ni ledamöter utövar en viktig del av uppdraget i den egna valkretsen och har många lokala och regionala kontakter. Som talman och ordförande i Stiftelsen Sveriges Nationaldag vill jag därför be er, var och en, om *hjälp*.

En nyhet sedan några år tillbaka, som ni möjligen har noterat, är att föreningar och andra organisationer samt skolor, lärosäten och vård- och omsorgsboenden kan ansöka om att få en svensk flagga som vajad en dag över Östra riksdagshuset. För att få en flagga i anslutningen till nationaldagen 2025 måste man ansöka före den 1 februari. Stiftelsen vill ha fler ansökningar, så tipsa gärna om detta. På nationaldagen.se kan man läsa mer. Där kan man också läsa om den traditionella möjligheten att ansöka om en svensk fana. Också vad gäller fanor måste man ansöka före den 1 februari 2025.

Den svenska flaggan är en samlande symbol för Sverige, en symbol för vår demokrati. Stiftelsen delar ut flaggor och fanor för att uppmärksamma denna viktiga symbol, men också för att lyfta fram det viktiga arbete som utförs inte minst inom civilsamhället.

Ärade ledamöter! Vi lever som sagt i en orolig tid. I tider som dessa är behovet av goda grannar större än någonsin.

Det nordiska samarbetet har en lång historia och är omfattande. Ett viktigt forum är Nordiska rådet, där Sverige kommer att inneha ordförandeskapet 2025. I oktober nästa år kommer vi därför att hälsa de andra nordiska ländernas ledamöter välkomna hit till riksdagen för rådets session.

Nästa år kan vi även uppmärksamma en annan organisation för samarbete: EU. Den 1 januari 2025 är det 30 år sedan Sverige blev medlem av Europeiska unionen. Riktigt alla tycker kanske inte att detta är värt att fira. Men faktum är att allt fler svenskar, numera en överväldigande majoritet, är positiva till att vårt land är med i EU. En förklaring kan vara att unionen alltmer ses som ett samarbete för att främja fred, frihet och demokrati.

När demonstranter i Georgiens huvudstad Tbilisi draperar sig i EU-flaggan är det förstas för att uttrycka sitt stöd för EU:s utvidgning och en önskan om att det egna landet ska komma med, men det handlar inte enbart om det. De gör det också av samma anledning som demonstranterna en gång på Himmelska fridens torg reste en kopia av Frihetsgudinnan. De ser i EU:s flagga en symbol för frihet från förtryck.

Den 1 januari 2025 är det också 50 år sedan vår nya regeringsform trädde i kraft. Tidigare i år gav Riksbankens Jubileumsfond, som bekant, ut boken *En författning i tiden, regeringsformen under 50 år*. Fonden firar i år sitt 60-årsjubileum och har, som ni vet, en nära koppling till riksdagen, inte minst genom att flera riksdagsledamöter ingår i fondens styrelse.

Som en tidig julklapp får ni ledamöter i dag ett helt färskt verk i samma anda, också det utgivet av Riksbankens Jubileumsfond, nämligen *Fundamentala frågor, Konstitutionella utmaningar i förändringens tid*. Det blir något att ha mellan Kalle Anka och Karl-Bertil. Det är en antologi där akademiker och yrkesutövare griper sig an aktuella konstitutionella frågor, exempelvis huruvida vi, i ambitionen att försvara demokratin, bör göra det lättare eller svårare att ändra våra grundlagar.

Boken är ett resultat av diskussionerna i den konstitutionella områdesgruppen hos Riksbankens Jubileumsfond; en grupp där konstitutions-

utskottet medverkar. Det är ännu ett fint exempel på vad som kan åstadkommas när forskning och politik möts.

Ärade ledamöter! Jag vill nu avslutningsvis tacka var och en av er för det arbete ni under året lagt ned för riksdagen och för Sverige. Jag vill också framföra ett varmt tack till talmanspresidiet, gruppledarna, utskottens och de internationella delegationernas presidier samt ledamöterna i riksdagsstyrelsen för ett gott samarbete.

Ett varmt tack riktar jag även till riksdagsdirektören och alla medarbetare i Riksdagsförvaltningen. Ni gör ovärderliga insatser för riksdagen och dess ledamöter.

Också de anställda på partikanslierna är centrala för att det politiska arbetet ska kunna bedrivas. Ett varmt tack även till er.

När man talar om omvärldsläget blir det gärna ganska dystert. För att sluta i en mer hoppfull anda vill jag citera tidigare talmannen, Birgitta Dahl, som vi ju hedrade här i kammaren i går. Så här sa hon för några år sedan i Sveriges Radios söndagsintervju:

”Svenska politiker är mästare i att förhandla sig fram till goda kompromisser på svåra problem. Sveriges demokrati har genomlevt svåra tider förut. Vi har en lång erfarenhet av att kunna resonera oss fram till lösningar på svåra problem.”

Med de uppmuntrande orden och möjligen uppfordrande orden vill jag önska er alla en välförtjänt ledighet, en riktigt god jul och så småningom ett gott nytt år. Tack för i år!
(Applåder)

Anf. 77 Älderspresident TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman och vice talmän! Det hör till traditionen att riksdagens ålderspresident tackar talmannen och de vice talmännen och önskar dem en fröjdefull jul.

Jag vet att jag talar för alla oss ledamöter när jag säger att vi är så tack-samma för det otroliga jobb som ni lägger ned under riksdagsåret i talmanspresidiet. Tack – från djupet av mitt hjärta. Att leda debatter i landets mest talträngda och engagerade församling är verkligen inte enkelt, än mindre att leda långa och ibland ganska krångliga voteringar. Men med tålamod, god pedagogisk förmåga och inte minst koncentrationsförmåga gör ni detta arbete alldeles utmärkt. Nu har ni faktiskt lotsat oss ända fram till julleddigheten.

Det är en efterlängtat och välbehövlig julleddighet efter en höst fylld av budgetdebatter, extradebatter, utskottsdebatter, utskottsresor, sammanträden och besök i valkretsen, och vi ska inte heller glömma bokning av resor, ifyllande av reseersättningar, registrering av besök, bokning av lokaler och andra viktiga politiska uppgifter som vi ledamöter också lägger en hel del tid på.

Jag vill ändå säga att vi får ett fantastiskt fint stöd av Riksdagsförvaltningen för att kunna fullfölja våra uppdrag som folkvalda ledamöter. Å alla ledamöters vägnar vill jag också passa på att tacka er alla som gör detta möjligt: kammarkansliet, utskottskanslierna, lokalvården, vakterna, restaurangpersonalen och alla andra som i demokratins tjänst skapar förutsättningar för riksdagen och för oss folkvalda att verka.

I den pågående gemensamma utredningen om ledamöternas arbete, den så kallade riksdagsutredningen, är det också vår förhoppning att vi i bred enighet ska komma med ytterligare förslag som förbättrar förutsättningarna för vårt arbete som ledamöter, så att mer av vår tid kan läggas på det vi brinner för och det vi har blivit valda till: att argumentera, debattera, skapa opinion, förhandla, rösta om förslag och fatta beslut för Sverige.

Vi i denna kammare må ha olika uppfattningar i politiska sakfrågor och när det gäller värderingar och sätt att agera, men vi är också alla folkvalda ledamöter.

Med den förväntan som partivänner, väljare och det omgivande samhället har på oss, och med de prestationskrav, de arbetstider och de resor som uppdraget kräver, är det en tuff uppgift. Där är vi alla lika. Hur kul och engagerande arbetet i Riksdagshuset här i Stockholm än är tror jag att vi alla just nu ändå har lite hemlängtan.

Å alla ledamöters vägnar önskar jag talmannen, de vice talmännen och hela Riksdagsförvaltningen med all personal en riktigt fridfull julledighet. Må ni sova gott, äta gott, läsa gott och ha det gott.

Som traditionen numera bjuder avslutar jag även denna gång med en egenhändigt ihopknäpad dikt. Må Gud och denna församling även denna gång förlåta mig för nödrimmen.

Från oss alla till er, kära talmän!

Nu ändas tusen plenitimmer
i kammarens stora sal
nu står åter jag och rimmar
och tackar talmän med tal

För över stad och land i dag
hörs talmannens glada bud
att vi sänds hem från vår riksdag
till hem i juleskrud

Vi stjärnor är i kammarsal
i debatters heta strid
där hemma blir det inga tal
och ingen talartid

Ej ledamot vi blott är där
utan pappa, fru eller vän
där kan vi vara den vi är
en han, en hon, en hen

I hemmets hjärta varmt och ömt
där bidar vi i vår vrå
Sedan tar vi fram det som vi gömt
ett januariavtal del två

Jag skojar bara, men ingen vet
vad som blir vårens strid
men det är långt dit – faktiskt en evighet
så nu önskar jag julefrid

(Applåder)

Kammaren beslutade kl. 13.41 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.47, då interpellationssvar skulle lämnas.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.47.

§ 13 Svar på interpellation 2024/25:219 om gemensam nordisk läkemedelsupphandling och beredskap

*Svar på
interpellationer*

Anf. 78 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Eva Lindh har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att stärka det nordiska samarbetet när det gäller upphandling av läkemedel och gemensamma beredskapslager.

Nordiskt samarbete kring läkemedelsfrågor och beredskap sker i dag i olika forum. Inom Nordiska ministerrådet finns det sedan länge ett samarbete mellan de nordiska länderna om krisberedskap. År 2002 undertecknade de nordiska länderna det nordiska hälsoberedskapsavtalet Nordhels. Samarbetet i Nordhels sker huvudsakligen i den nordiska hälsoberedskapsgrupp som kallas Svalbardgruppen, som är ett samarbetsorgan för de nordiska hälsoberedskapsmyndigheterna.

På läkemedelsområdet sker samarbete i Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för utbyte av information och erfarenheter inom läkemedelsområdet. Arbetsgruppens namn förkortas WGEMA. Den består främst av myndighetsrepresentanter från Sverige, Norge, Danmark, Island och Finland. Fokus är på tillgänglighet och kostnadseffektivitet avseende läkemedelsprodukter samt på att öka samarbetet och forskningen på EU-nivå.

Det finns också ett nordiskt samarbete mellan de myndigheter som gör hälsoekonomiska utvärderingar när det gäller läkemedel, där Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, deltar från Sverige.

Några av de särskilt prioriterade områdena under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet innevarande år har varit antimikrobiell resistens, tillgång till läkemedel och hur samarbetet kring beredskap inom hälso- och sjukvården i Norden kan utvecklas. Under det svenska ordförandeskapet ordnades i november bland annat en konferens för att stärka tillgången till antibiotika i Norden.

Läkemedelsverket har genomfört en kartläggning av den nordiska och svenska läkemedelsproduktionen ur ett produktionskapacitetsperspektiv, vilken redovisades i december 2023. Tidigare i år har också ett arbete genomförts för att kartlägga produktionskapacitet gällande antibiotika och vacciner.

En gemensam nordisk marknad kan vara mer attraktiv ur exempelvis ett beredskapstillverkningsperspektiv för läkemedelsföretag som tillverkar större volymer läkemedel. När det gäller frågan om gemensamma upphandlingar av läkemedel behöver man bland annat beakta de olika regelverk och system för inköp av läkemedel som vi har i respektive land. Sam-

arbete har dock skett i samband med inköp av vacciner under covid-19-pandemin, då Sverige i samband med de EU-gemensamma upphandlingarna åtog sig att sälja vaccin vidare till Norge och Island.

Det välfungerande nordiska samarbetet inom hälsoberedskap är viktigt att värna, inte minst med anledning av det förändrade omvärldsläget. Sverige ska verka för att fortsätta stärka det nordiska samarbetet kring beredskap inom vård och omsorg.

Anf. 79 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret, som ger en bild av en del av det som pågår när det gäller samverkan mellan länderna i Norden. Tack så mycket för det, statsrådet!

Erfarenheterna från pandemin lärde oss att ensam inte är stark och att Norden är som bäst när vi löser utmaningar gemensamt. Det finns både ekonomiska och säkerhetsmässiga vinster med att vi i Norden ökar samarbetet gällande att säkra en gemensam upphandling av vacciner och läkemedel, medicinteknisk utrustning samt beredskapslager såväl i kristid som i normala fall.

Fru talman! Vi i Socialdemokraterna skrev ett så kallat medlemsförslag i Nordiska rådet för ett par år sedan, mot bakgrund av just pandemin och det behov vi då såg av att förbättra samverkan både över huvud taget och på det här området i synnerhet. Vi ska väl alla vara ärliga med att det vi trodde var ett starkt samarbete och en stark samverkan i Norden inte var riktigt så starkt som vi trodde eller önskade.

Precis som statsrådet läste upp fanns det en hel del som gjordes bra, men det fanns också en hel del kvar att önska. Vi var kanske inte så nära att uppnå visionen om den mest inkluderande regionen som vi tänkte. Vi såg också att andra länder i Norden – och då menar jag Finland – var bättre på beredskap, och vi lärde oss av dem. Det gjorde också skillnad att vi i Sverige hjälpte Norge och Island med att upphandla vacciner. Det var ett gott exempel.

Det som gick att göra under en väldigt tuff tid tänkte vi borde gå att göra även i normala tider. Därför skrev vi i Socialdemokraterna det här medlemsförslaget, och vi fick väldigt god respons i Nordiska rådet. Hela Nordiska rådet ställde sig bakom vårt förslag. Bra så – det är vi glada för! Men Nordiska rådet har ju inga befogenheter.

I Nordiska rådet bestämmer vi och beslutar, men det är mer som en uppmaning. Genom att ställa oss bakom ett medlemsförslag visar vi att vi är eniga, det vill säga att parlamentariker i alla de nordiska länderna faktiskt tycker någonting gemensamt. Det som känns viktigt nu är att följa upp det beslutet och se vad vi kan göra för att göra verklighet av detta. Därmed vill vi också få med våra regeringar – därav bland annat den här debatten i dag.

Det vi vill och önskar är att samarbetet ökar kring upphandling av vacciner, läkemedel och medicinteknisk utrustning. Det sistnämnda kompletterades medlemsförslaget med, vilket jag tycker var väldigt bra. Vi vill utreda möjligheten för de nordiska länderna att upphandla vissa läkemedel och vacciner, som jag nämnde, samt utreda möjligheterna för gemensamma beredskapslager för läkemedel och sjukvårdsmaterial.

Jag har naturligtvis tagit del av statsrådets svar. Jag önskar ju att vi ska kunna gå vidare, så jag hoppas att statsrådet ändå kan ge en öppning för möjligheten att gå vidare med just de förslag som Nordiska rådet har enats om.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 80 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för att frågan ställs.

Viljan att samverka mer och upphandla gemensamt återkommer ofta på europeisk nivå. Att vi inte kan göra det i någon större omfattning har samma skäl som det faktum att vi inte kan göra det i Norden, nämligen att vi har olika system för att hantera läkemedel.

I Sverige upphandlar vi inte för Sverige. Det finns ingen som upphandlar läkemedel för Sverige. Undantaget var under pandemin, då vi visste vilket vaccin vi behövde. Vi kunde välja mellan några olika varianter, men vi visste vad vi skulle ha och till vilken befolkning. Därför kunde vi göra en upphandling.

Precis som ledamoten lyfter blev det så bra att vi kunde stödja andra länder i Norden, som inte ingick i den europeiska gemenskapen. Det visade just att det ändå gjordes flera bra saker, även om samarbetet – precis som ledamoten också lyfter – inte var optimalt under pandemin. Vi såg alltså båda sidor under pandemin.

Det går dock inte att upphandla läkemedel i allmänhet, bland annat för att det är varje region som ansvarar för att upphandla det som är rekvisitionsläkemedel, det vill säga det som används på sjukhus eller inrättningar. Det som sedan finns inom förmånssystemet – alltså det vi hämtar ut på apotek – är helt beroende av att bolag sätter det på marknaden och att en läkare har förskrivit det. Det finns alltså ingen som bestämmer vilka läkemedel någon ska ha. Därför skiljer sig det här från frågan om vacciner, där vi har tydliga politiska beslut och vet vad vi ska ha.

Det skiljer sig delvis också från frågan om antibiotika. Låt mig fördjupa mig något i den en stund, så ska vi förstås återkomma till resten. När det gäller antibiotika har vi en situation där vi helst vill att antibiotika inte används i onödan, om jag får uttrycka mig lite generellt. Använder vi för mycket antibiotika, både på människor och på djur, leder det nämligen till resistens, och det sker väldigt fort. Det innebär att den antibiotika som normalt sett är väldigt verkningsfull och kraftfull tappar all sin effekt och inte biter på bakterierna.

Antibiotika måste alltså finnas, men vi ska använda det lagom mycket. De som framför allt behöver antibiotika är patienter som har cancer och som ofta behöver en antibiotikabehandling – eller många – under sin cancerbehandling på grund av infektioner och många andra tillstånd. Antibiotika behövs något mindre till det som vi kanske tänker först på, det vill säga när vi blir förkylda eller får den sortens infektion. Det är en lite mindre del; mer allvarligt är det med alla de som har svåra sjukdomar och behöver antibiotika för att klara sig.

Risken för antibiotikaresistens har lett fram till att vi i Sverige under väldigt många år har jobbat med registret Strama, där användningen av antibiotika listas. Vi har hittat en god balans – jag tror faktiskt att vi är nästan bäst i världen – där vi använder antibiotika där det behövs men avstår där det inte behövs. Det gör att vi i Sverige har en bättre situation när det gäller resistens än vad större delen av världen har.

Vi har dock problemet i dag att vi måste behålla antibiotikan på marknaden trots att det inte får säljas särskilt mycket av den. Hur ska vi lösa det? Samtidigt behöver vi även utveckla nya sorters antibiotika, både smal- spektrumantibiotika och bredspektrumantibiotika, för att klara det vi behöver klara.

Därför jobbar vi i Sverige med olika modeller som är lite ovana för oss. Något förenklat uttryckt betalar vi för att man tillverkar antibiotika trots att man inte kan sälja allt. Vi behöver nämligen en beredskap för att klara den antibiotikaförsörjning som behövs, och bolagen behöver säkerställa att antibiotikan finns på marknaden. Man behöver utveckla ny och bättre antibiotika men också behålla den som redan finns utvecklad utan att på normalt sätt kunna sälja den och få tillbaka alla pengar. Därför utvecklar vi just nu olika metoder för att säkerställa antibiotikatillgången i Sverige.

Jag är väldigt glad över att den sortens samverkan sprider sig i Norden och att vi jobbar gemensamt med de här frågorna. Dock är det tuffare i EU, vill jag säga om jag får dra den parallellen. Alla länder finner inte skäl att hitta sådana system. Jag är alltså glad över att vi i Norden hittar olika sätt att jobba med antibiotikaresistensen. Där är också upphandling en möjlig väg framöver, men då handlar det återigen om vilken sorts antibiotika man ska ha och till vilka grupper. Men det finns möjlighet att samverka när de olika länderna finner att så kan göras utifrån de olika finansieringssystem och upphandlingssystem man har.

Låt mig återkomma till fler frågor i nästa inlägg!

Anf. 81 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag kan inte heller avhålla mig från att säga några ord om antibiotika och antibiotikaresistens. Vi i Sverige har gjort mycket och verkligen jobbat hårt tillsammans för att minska användandet av antibiotika.

Vi som har koll på den här frågan känner stor oro, för det är en utmaning för hälsan i hela världen om detta sprider sig och människor blir alltmer resistent. Man måste få ned användandet – det är viktigt.

Här har Sverige gått före. Valfärdsutskottet i Nordiska rådet har prioriterat denna fråga under ännu längre tid än de sex år jag har suttit där. Vi har velat trycka på regeringarna så att de gemensamt prioriterar den här frågan. Vi är väldigt glada över att det är gjort. Det är ett viktigt arbete.

När representanter från valfärdsutskottet var nere och träffade några av de högsta cheferna på EU-nivå inom just hälso- och sjukvårdsområdet – om jag får vara lite slarvigt bred – sa de att de önskar att vi i Norden går före. Det gäller både det här området och det område vi pratade om ursprungligen, som min fråga gällde. De vill att vi i Norden ska bana väg för saker.

Ibland får man som svar att EU håller på att införa någonting och att man ska vänta. Valfärdsutskottet har fått detta som svar på många frågor. EU säger dock precis tvärtom: Gå före! Det skulle underlätta för hela EU.

Detta är också ett medskick. Vi kan gå före – vi behöver inte vänta. Då går det också snabbare. Vi kan visa vägen på de politikområden där vi faktiskt har kompetens och verkligen kan gå före.

Varför ställer jag då frågan om gemensam upphandling av läkemedel, vaccinproduktion, beredskapslager och samarbete i dessa frågor i Norden? Anledningen är, som jag inledde med att säga, att vi är starkare tillsam-

mans. Vi skulle kunna göra mer. Om vi gemensamt skulle kunna hitta ett sätt att upphandla läkemedel skulle det också sänka kostnaderna för läkemedel. Vi vet hur det brukar vara om man är större och starkare – det är skillnad om det gäller ett stort upphandlingsområde.

Vi skulle kunna göra det bättre, men det handlar ibland om sällsynta läkemedel som vi inte upphandlar så mycket av och som varje enskild region verkligen inte upphandlar mycket av. Därför blir denna fråga än mer aktuell nu när läkemedelskostnaderna ökar. Det ursprungliga skälet till att vi skrev medlemsförslaget blir nu extra viktigt, för vi behöver hitta sätt att sänka kostnaderna för läkemedel.

Vi vill ju inte försämra högkostnadsskyddet. Det är en viktig fråga. Om det anges att de fördyrade läkemedlen är ett skäl till detta vill vi hjälpa till att hitta ett sätt att sänka kostnaderna för läkemedel så att vi inte behöver försämra högkostnadsskyddet, som är så viktigt för många.

Flera olika utredningar har visat att detta skulle behövas och att vi borde arbeta mer gemensamt på det här området i Norden. Jag önskar att vi går den vägen. Jag vet att det finns svårigheter, men låt oss börja gå den svåra vägen för att nå någonstans.

Anf. 82 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för kompletteringarna.

Låt mig börja med högkostnadsskyddet. Ledamotens parti har ju lagt fram ett budgetförslag som innebär att patientavgifterna ökar. Nu diskuteras hur de ska öka, men detta budgetförslag finns i riksdagens handlingar.

Jag håller med ledamoten om att detta inte är önskvärt ur något perspektiv, men det kanske är nödvändigt. Jag bedömer att det är nödvändigt utifrån att läkemedelskostnaderna ökar så mycket. Det är därför jag instämmer i ledamotens bedömning: Vi behöver göra vad vi kan för att ökningen inte ska bli så stor.

Kostnaderna kommer att öka på grund av att allt fler sällsynta sjukdomar kan behandlas, på grund av nya, innovativa terapier och på grund av att vi nu ser riktigt effektiva läkemedel mot stora folksjukdomar inkomma på bred front. Hur ska vi betala för detta gemensamt? Det är en stor utmaning som gör att vi behöver se annorlunda på detta. Jag noterar att Socialdemokraterna instämmer i att patientavgifterna behöver öka; så ser det nämligen ut i deras budgetförslag. Nu återstår att se hur, för det handlar ju också om hur man fördelar det hela.

När det gäller antibiotika går vi före från Sveriges sida. Vi är glada över att en deklaration har antagits i FN – jag var där i september och fick vara med och göra detta. Det är en viktig deklaration som ur one health-perspektivet omfattar både människor och djur. Förslagen var ganska många – om jag minns rätt var det 29 stycken. Vi hade önskat många fler och framför allt mer kraftfulla förslag, men jag är ändå mycket glad över att det tas steg framåt inom hela FN-samarbetet.

På EU-nivå har vi ett gott samarbete när det gäller antibiotika. Vi genomdrev rådsslutsatser under vårt ordförandeskap och arbetar vidare med dem.

Jag uppfattar inte att Norden får höra att man ska vänta, utan det finns absolut en samstämmighet mellan Nordens ambition, det som görs i EU och det som görs i FN, även om det är lite svagare där.

När det gäller ledamotens raka fråga om att upphandla mer gemensamt vill jag vara tydlig med att det inte går att göra nu, för vi har inget system för gemensam upphandling i Sverige som vi kan applicera på detta. Det är helt omöjligt.

Däremot bedömer regeringen att vi behöver se över läkemedelskostnaden och funktionen. Därför finns det med i finansplanen att vi ska tillsätta en större utredning av hela läkemedelssystemet.

Jag har tidigare i debatten lyft fram att vi nog behöver snegla lite på Danmark, för de upphandlar mer gemensamt. Jag ska nog inte säga att de har väsentligt lägre kostnader än vad Sverige har, men de har ett sätt att hantera sina kostnader – genom att hitta bättre funktioner – som är bättre än det Sverige har. Jag kan inte svara på hur Islands system ser ut; det är möjligt att ledamoten kan hjälpa mig med det.

Om vi i Sverige kan få en utveckling som gör att vi mer kan likna Danmark – och därmed även Norge och Finland – kan vi ha en annan diskussion. I dag är det dock inte möjligt, eftersom det finns 21 olika huvudmän för rekvisitionsläkemedlen och eftersom det ser ut som det gör när det gäller förmånsläkemedlen. Det finns inga verktyg för en regering att använda eftersom vi inte upphandlar läkemedel gemensamt.

Följande är också viktig information: När något saknas beror det inte på att någon har glömt att beställa det, utan det beror nästan alltid på att det inte finns på marknaden. Läkemedelsbolagen har antingen inte kunnat producera produkten eller valt att inte lägga ut den på den svenska marknaden. Därför är konkurrensfrågan jätteviktig, liksom de beredskapslager som ledamoten nämnde i sin interpellation. Hur stora lager har man? Vi har nu stärkt lagstiftningen så att man ska ha de sjukvårdsprodukter man behöver. Vi kommer att återkomma i frågan om lager. Det handlar förstås om omsättningslager – man lägger inte saker på hög och väntar, utan man använder dem ju löpande.

Om vi inför detta just nu medverkar vi till läkemedelsbrist dagen efter. Därför måste det införas stegvis. Man är också överens inom EU om att införa detta stegvis för att inte orsaka läkemedelsbrist i EU på grund av att man bygger upp lager.

Vi har betonat detta från svensk sida, och alla partier i riksdagen är överens om att det är så det ska gå till. Vi behöver omsättningslager, men de måste byggas upp stegvis för att vi inte ska orsaka brist dagen efter. Detta gäller både regionerna i Sverige och hela EU.

Anf. 83 EVA LINDH (S):

Fru talman! Finland har nu hjälpt Sverige med hur liknande lager ska byggas upp här. Det är ett bra samarbete. Vi tänker oss dock ett bredare och större samarbete när det gäller beredskapslager.

Vi lär oss ju av det tragiska som vi var med om under pandemin. Ibland kanske vi glömmer bort en del av det vi lärde oss under pandemin, men jag tycker verkligen att vi bör ta med oss de konsekvenser vi såg och göra mer rätt nästa gång. Det ingår i vårt politiska uppdrag. Ett av våra kanske viktigaste uppdrag är att lära oss såväl av misslyckanden som av det som fungerar och att göra det bättre framöver. Jag har ibland sagt att det bästa är om vi riskerar att cykla i diket men inte gör det och om människor inte märker att vi ens har varit där. Vi har ett stort och brett uppdrag.

Statsrådet sa att det inte är möjligt i dag. Även jag ser att det finns svårigheter; jag låtsas inte som att detta på något sätt skulle vara enkelt. Jag hoppas ändå att statsrådet lämnar en öppning för att göra de försök som går att göra för att nå dit. Jag tror att det vore väldigt bra att öka samarbetet på det här området så att vi kan upphandla mer. Utredningar har visat att man åtminstone kan börja med de sällsynta läkemedlen. Det samma gäller de gemensamma beredskapslagren. Jag hoppas på en positiv utveckling där.

Avslutningsvis vill jag återkomma till högkostnadsskyddet. Det gör ju ont i hjärtat. Det är jättemånga människor som har det otroligt tufft, och detta skulle särskilt drabba dem som redan har det tufft. Det vill vi inte medverka till.

Anf. 84 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Nej, Socialdemokraterna vill inte medverka. Men ni har lagt fram ett sådant budgetförslag, och det är väl trots allt rimligt att man står för de budgetförslag man lämnar till riksdagen. Det blir lite märkligt annars – då får vi ju ta bort allt som ni föreslår inom socialutskottets område, för i så fall gäller väl inte något av det.

När det gäller sällsynta läkemedel är det ett speciellt område. För Sveriges del kommer TLV snart med en rapport om hur vi bättre ska kunna tillhandahålla sällsynta läkemedel.

Det är också en del läkemedel som är väldigt regionala. Därför har vi just nu uppdrag på gång för att se över hur det är fördelat i landet. En del regioner får ta ett större ansvar därför att de har befolkning som har en viss svår sjukdom som faktiskt är geografiskt betingad. Det finns fler sådana än man kan tro – inte bara skelleftesjukan utan fler. Därför tittar vi på hur vi kan ta ett större gemensamt ansvar inom landet men också hitta ett system.

Har man utvecklat ett läkemedel som är till för väldigt få förstår vi intuitivt att det blir lite dyrare, och vi är beredda att betala mer. Vi gör ju det redan i dag. Men hur kan vi säkerställa att det inte blir för dyrt så att det tränger undan andra läkemedel som andra patienter också behöver? TLV har det uppdraget och återkommer i januari, tror jag, med sin rapport om att hitta en metod för att klara av det.

Hittar man en bra metod är det, som ledamoten tar upp, absolut möjligt att samverka också inom Norden. TLV har ett gott samarbete med sina kollegor. Men, återigen, det är inte TLV som beställer läkemedel. Det gör varje region, och där ligger utmaningen för oss framöver.

Jag tycker att ledamoten med sin fråga lyfter fram alla de frågor som hänger ihop med den – beredskap och upphandling så att man har tillräckligt med läkemedel som patienter behöver. Den frågan blir allt större därför att läkemedel kan åstadkomma så mycket i dag. För tio år sedan var det ganska sällsynt att vi pratade om läkemedel. Nu behöver det ta större plats i debatten.

Ledamoten väcker alltså en synnerligen aktuell fråga där vi gemensamt behöver hitta långsiktiga förslag som gör att vi klarar att tillhandahålla de läkemedel som patienter behöver, både i Sverige och i Norden.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2024/25:251 om regeringens satsning på akutskolor

Anf. 85 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Mats Wiking har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att säkerställa att medel avsatta för statsbidrag för personalkostnader för akutskolor används på ett sätt som faktiskt kommer eleverna till nytta och inte leder till slöseri med resurser. Mats Wiking har även frågat mig vilka lärdomar jag och regeringen drar av Vänersborgs beslut att lägga ned sin akutskola och betala tillbaka statsbidraget och hur det påverkar synen på akutskolor som lösning för att hantera elever som stör ordningen eller hotar andra elever.

Inledningsvis kan jag konstatera att alla elever har rätt att känna sig trygga i skolan men att utvecklingen tyvärr går åt fel håll. Otryggheten i den svenska skolan har i stället ökat, och sett över tid är utvecklingen negativ. Enligt statistik från Arbetsmiljöverket har anmälningar om hot och våld mot lärare och andra yrkesgrupper i skolan, samt i förekommande fall elever, ökat kraftigt de senaste åren.

Att skolmiljön är trygg och att undervisningen präglas av studiero är avgörande för att eleverna ska må bra och lyckas i skolan. Det är också viktigt för att lärare ska ha en bra arbetsmiljö. Det finns skolor som har mycket stora ordningsproblem, och det saknas ofta praktiska möjligheter att vid behov tillfälligt flytta elever utanför den egna skolan. Rektorer och huvudmän behöver därför få bättre möjligheter att vidta åtgärder när det behövs för att kunna skydda de drabbade eleverna och i vissa fall även personalen. Akutskolorna kan innebära en sådan möjlighet för huvudmän att hantera ordningsproblem, värna tryggheten och studieron i skolan och säkra kontinuiteten i utbildningen för alla elever.

Det behövs en kulturförändring i skolan som innebär att rektorer och lärare får mer kraftfulla verktyg att agera när elever kränker, hotar eller använder våld. Det och mycket mer utreds just nu av Utredningen om stärkt trygghet och studiero i skolan (U 2023:06). Utredningen ska exempelvis föreslå hur det kan införas en skyldighet för rektorn att som disciplinär åtgärd flytta elever när det är nödvändigt med hänsyn till andra elevers trygghet och studiero.

När det gäller akutskolor ska utredaren analysera förutsättningarna för huvudmän att inrätta sådana inom grundskolan på fler platser i landet och lämna förslag som underlättar organiserandet av akutskolor när sådana lösningar behövs, exempelvis genom samverkan. Utredaren ska även ta ställning till om begreppet akutskolor ska införas i skollagen och om den reglering i skollagen som tillämpas på akutskolor bör ändras i något avseende. Allt detta kan komma att stärka akutskolornas roll i skolsystemet.

Statsbidraget för personalkostnader för akutskolor i grundskolan har sedan det inrättades 2023 varit välsökt. Det talar för att behoven av den här typen av lösningar är stora. Bidragsåret 2024 har huvudmännen beviljats sammanlagt drygt 94 miljoner kronor för ändamålet.

Parallellt behöver skolan naturligtvis också få bättre förutsättningar att möta varje elev. För att bland annat stärka skolornas förutsättningar att öka tryggheten och studieron i skolan, avlasta lärare, förbättra elevhälsan och bättre kunna möta elevernas behov av stöd föreslår regeringen ett samlat statsbidrag för personalförstärkningar i skolan i budgetpropositionen för

2025. Regeringen föreslår att det sammanslagna statsbidraget förstärks med 850 miljoner kronor 2025. Regeringen satsar även på exempelvis skolsociala team för att förbättra tryggheten och studieron och för att öka elevernas närvaro i skolan.

Jag följer självklart upp hur statsbidraget för personalkostnader för akutskolor används och är beredd att se över satsningen om det finns behov av det.

Anf. 86 MATS WIKING (S):

Fru talman! Regeringen har under perioden 2023–2027 avsatt 750 miljoner till så kallade akutskolor.

Enligt regelverket för akutskolor får en rektor tillfälligt placera en elev i en akutskola om det krävs för att garantera andra elevers trygghet och studiero. Denna placering får dock inte vara längre än fyra veckor.

Skolministern säger i sitt svar på min interpellation att stödet till akutskolor är välsökt. Jag kan bara konstatera att den granskning som medierna gjort av akutskolor visar upp ett annat resultat: Av landets 290 kommuner är det 90 kommuner som tagit del av statsbidraget, men det är bara 1 av 4 kommuner som kommit igång eller sett ett behov.

Efter två års satsning kan man se att en fjärdedel av de akutskolor som har startats står tomma och inte används över huvud taget. När jag räknar på hur många kommuner som verkligen har akutskolor med elever ser jag att de är i minoritet.

Tycker skolministern verkligen fortfarande att stödet är välsökt?

Fru talman! Man ställer sig då frågan varför inte fler kommuner utnyttjar detta statsbidrag.

I kontakter med skolor om varför de inte haft elever i nystartade akutskolor svarar många kommuner att man hittat andra lösningar. Men en stor anledning till att man försökt starta akutskola var att kunna ta del av statsbidraget.

Fru talman! Hemma i Västsverige har Vänersborgs kommun sökt och fått 1,3 miljoner i statsbidrag för att starta en akutskola och lagt lika mycket själv. Totalt har kommunen alltså satsat 2,6 miljoner, vilket är mycket för en liten kommun som Vänersborg.

Trots denna satsning har endast en elev placerats i Vänersborgs akutskola, vilket ledde till att verksamheten till slut lades ned och statsbidragen återbetalades. Skolchefen i Vänersborg och kommunens skolor hittade andra lösningar, vilket visar på bristerna i att rikta ett statsbidrag mot en så smal inriktning som akutskolor.

Fru talman! Mediernas undersökning visar också att många kommuner i landet menar att akutskolor inte är en långsiktig lösning på problemen med ordningsstörande och våldsamma elever.

Det som fungerar bra i en stor kommun kanske inte fungerar bra i en liten kommun.

Många kommuner har därför svarat medier att det hade varit bättre om statsbidraget till akutskolor varit mer flexibelt, så att kommunerna själva kunnat anpassa sina insatser i stället för att vara tvingade att starta akutskolor för att kunna ta del av statsbidraget.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Både statsrådet och undertecknad vet att behoven är stora när det gäller att skapa trygghet och studiero i skolan. Varför då göra ett statsbidrag så smalt att bara några stora kommuner kan utnyttja det? Anser inte regeringen att kommunerna ska vara betrodda att själva hitta lösningar för att stärka tryggheten och studieron i skolan?

Jag vill därför fråga skolministern om hon är nöjd med den så kallade satsningen, när så få akutskolor verkligen har startat, samt vad hon tycker om den kritik som kommit om att statsbidraget till akutskolor är för snävt. (Applåder)

Anf. 87 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Man kanske ska säga några ord om vad det här statsbidraget är till för och vilken typ av elever det handlar om. Det är elever som betar sig väldigt illa. De uppför sig på ett sådant sätt att skolan anser att de inte längre kan vara kvar i ordinarie klassrum, antingen för att de hotar och trakasserar sina klasskompisar eller för att de utsätter lärare och annan personal för ibland våld men ofta hot och trakasserier. De eleverna riskerar avstängning, något som grundskolan har rätt att göra. Men för att de eleverna inte bara ska skickas hem till en icke fungerande verksamhet där de inte får någon skolgång finns det här alternativet för dem, så att de under den tiden får hjälp och stöd av kvalificerad personal.

Jag tror att Mats Wiking har rätt i att det är lättare för stora kommuner att organisera detta, då de antagligen – tyvärr, får man väl säga – har fler elever som är i behov av akutskolor. Men det finns också exempel på ganska små kommuner som har sökt det här statsbidraget för att de har denna typ av väldigt stora problem hos ett ganska litet antal elever, som i sin tur kan utsätta en hel skola för väldigt stora problem.

Med det sagt är det självklart att alla statsbidrag måste ses över. Nu vet vi ingenting om utfallet för 2024; siffrorna på det kommer ju inte förrän i februari. Då ser vi hur utfallet blivit.

I en liten kommun kan det mycket väl vara så att man har ett behov som avser en eller ett par elever. Ett halvår senare kanske det behovet inte finns. Då gäller det att man skapar en flexibilitet, så att den personalen kan användas i andra skolor till andra uppgifter. Det tycker jag är viktigt att kunna se över.

Men jag är helt övertygad om att den här metoden, akutskolor, verkligen behövs, dels för att lärare och rektorer inte ska känna att de inte vågar stänga av elever för att det inte finns någonstans för de eleverna att gå, dels för att vi ser att svensk skola är väldigt stökig. Vi ser att anmälningarna till Arbetsmiljöverket har skenat iväg när det gäller hot och trakasserier mot både personal och andra elever. Jag är övertygad om att metoden med akutskolor har kommit för att stanna.

Anf. 88 MATS WIKING (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Visst har vi i dag en skola som på många sätt är otrygg. Det behövs insatser för att skapa studiero. Alla elever behöver de insatserna, både de elever som är kvar på skolan och de elever som inte kan vara kvar på skolan. Det handlar väldigt mycket om hur man tänker långsiktigt med de insatser som sätts in. En insats på en akutskola varar ju bara i en månad, och man ska tillbaka till någon form av verksamhet efteråt. Jag anser att

det är jätteviktigt att knyta ihop insatserna, så att det blir en lång linje. Resultatet ska på sikt vara att de stökiga eleverna kommer tillbaka till utbildningssystemet och att alla elever får utbildning.

Jag har erfarenhet som socialarbetare och har jobbat många år med elever som bränt sina chanser i den vanliga skolan. Många av dessa elever saknar betyg och har tyvärr en negativ upplevelse av skolan. En del av eleverna blir, precis som statsrådet säger, utåtagerande och svåra att hantera. Det kan då uppstå situationer där eleven inte kan vara kvar i den ordinarie verksamheten och man behöver hitta andra lösningar.

Den skola som eleven har varit placerad på – och kanske har gått ett antal år i – och dess rektor har ofta en tydlig bild av elevens situation, vad eleven behöver och vilka insatser som behöver göras för eleven och skolan. Det handlar om att hitta långsiktiga insatser som håller över tid. En placering på akutskola varar som sagt bara fyra veckor och blir sällan i detta läge en prioriterad insats. Däremot behöver kommunerna resurser för att kunna skapa lösningar som passar just deras skolor och elever.

Fru talman! Den lösning som de flesta kommuner ser som fungerande är olika anpassade studiegrupper där eleverna kan vara den tid de behöver för att utredas och studera i mindre grupp. Dessa grupper ska självklart ha kompetent personal med utbildning i att hantera utåtagerande elever och kunna arbeta i nära samarbete med elevhälsan och socialtjänsten.

När regeringen nu vill skapa studiero i skolan missar den det verkliga målet. En första åtgärd från regeringen borde ha varit att inte spara på de generella statsbidragen till kommunerna. Med regeringens nedskärningar på kommunerna tvingas Sveriges skolor säga upp lärare, specialpedagoger och elevhälsopersonal, den grupp personal som är basen för att det ska finnas en trygghet i skolan. Att i ett sådant läge rikta ett smalt statsbidrag till något som väldigt få kommuner efterfrågat är som att sätta plåster på ett mycket stort sår.

Fru talman! Även skolvärlden är skeptisk till att akutskolor ska lösa problemen med trygghet och studiero. Vi har följt debatten i tidningar och tv och har ett axplock från medier.

Sveriges Lärare, som organiserar våra lärare och annan personal som jobbar i skolan, säger att det i första hand behövs satsningar på det förebyggande arbetet och att till exempel resursskolor och stödpersonal i vanliga skolor måste ges tillräckliga ekonomiska medel i stället för att man som regeringen har gjort drar ned på medlen till kommunerna, vilket gör att personal får sägas upp. Man menar från Sveriges Lärare också att regeringens specialdestinerade statsbidrag till akutskolor blir en nödlösning som endast stora kommuner kan använda sig av.

Nihad Bunar, professor vid specialpedagogiska institutionen på Stockholms universitet, varnar i samma tidning, Vi Lärare, för att det finns en uppenbar risk för att kommunerna kan börja placera elever i akutskolor trots att de egentligen inte hör hemma där. Han menar att regeringen ”gör en massföreteelse av något som inte är genomtänkt”. Han är orolig för att man kommer att sänka ribban för att akutskolan ska ha något att göra och för att pengarna ska förbrukas. Detta är några kritiker i raden.

Vad anser skolministern gör mest nytta när det gäller riktade anslag: medel som går till kortsiktiga placeringar på akutskolor eller medel som går till att skolor och kommuner själva hittar långsiktiga lösningar för utåtagerande elever?

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 89 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Det är självklart så att långsiktighet är det absolut bästa när det gäller den här typen av elever. Vi vet att särskilt stöd sätts in oerhört sent i svensk skola. Sanningen är att det mesta av det särskilda stödet sätts in i årskurs 9. Vi vet också att vi har elever och till och med barn i förskolan som är oerhört utåtagerande. Det är klart att långsiktighet och att sätta in bra resurser redan från början är A och O.

Men akutskolorna handlar om precis det som ordet antyder, nämligen akuta situationer där en elev riskerar att bli avstängd. Ibland har man använt sig av de långsiktiga metoderna och verkligen jobbat väldigt hårt men ändå hamnat i den akuta situationen. Ibland har man inte gjort det. Men de här två sakerna står inte mot varandra.

Jag är övertygad om att det tyvärr alltid kommer att finnas behov av mer akuta åtgärder när det gäller en viss typ av elever. Jag personligen har erfarenhet av detta från Stockholm, där vi har haft akutskolor under lång tid. Där valde Socialdemokraterna till och med att bygga ut dem därför att de såg att behov fanns.

Jag tror dock inte att man ska ställa akutskolor mot mer förebyggande åtgärder, för de behövs också. Det är bland annat mot bakgrund av detta som regeringen nu föreslår att de personalförstärkande statsbidragen ska fördubblas inför nästa år, om riksdagen beslutar om det, just för att man ska anställa mer personal som har kompetens bland annat i hantering av den typen av elever. Jag är övertygad om att statsbidragen till akutskolor behövs.

Sedan, när det gäller forskningsstöd och så vidare, säger Skolverket att det finns forskningsstöd för att det kan vara bra för en elev att helt och hållet byta miljö, att få en nystart och att kunna få hjälp av kvalificerad personal, det vill säga kuratorer, speciallärare och så vidare, för att sedan antingen gå tillbaka till sin hemskola eller få en placering på en annan skola. Detta finns det vetenskapligt stöd för.

Sedan kan man i och för sig undra varför de akutskolor som finns i Sverige och som har funnits i ganska många år inte har beforskats, och heller inte deras resultat. I Stockholm gjorde vi en utvärdering för att se vad som hänt, och utvärderingen var väldigt positiv. Nu är ju detta ett tag sedan, men de som var mest positiva i utvärderingen var faktiskt eleverna själva. Det berodde på att den verksamhet de möttes av hade mycket kompetent personal som verkligen kunde ge eleverna stöd så att de kunde gå vidare.

Man måste dock komma ihåg att det absolut viktigaste skälet till akutskolorna är att andra elever och personal riskerar att råka väldigt illa ut om man inte agerar kraftfullt när elever betar sig på ett sådant sätt att detta krävs.

Anf. 90 MATS WIKING (S):

Fru talman! Det finns säkert bra saker med akutskolor om man knyter dem till annan verksamhet där eleverna kan få bra stöd och utredas under en längre tid så att de så småningom kan komma tillbaka till systemet.

Det som kommunerna menar i sina svar till medierna är dock att de ser behov av annat än akutskolor för att kunna jobba mer långsiktigt. Det är klart att det kanske är en misräkning att skolor inte kan hantera elever på ett långsiktigt sätt utan behöver skicka iväg dem till en akutskola.

Jag tycker att det blir väldigt konstigt när skolministern säger att skolorna är nöjda med insatsen. Nu när regeringen skär ned så mycket på pengarna till kommuner och regioner blir det helt uppenbart att man måste skära ned på antalet lärare, specialpedagoger, socialarbetare och elevhälsan i skolan. Detta ser jag även i min hemkommun Trollhättan.

Det blir plus och minus, och det stora minuset är den nedskärning som sker när det gäller kommunerna. Även om regeringen säger att kommunerna själva ska klara hanteringen med pengarna är de statsbidrag som SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, har räknat ut behövs viktiga för att kunna hantera vård, skola och omsorg. Det blir en väldigt konstig diskussion.

Akutskolor i all ära, men den ordinarie verksamheten kommer inte att fungera bättre när man drar ned på insatserna. Både skolchefer och SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, menar att stödet till akutskolor är för snävt och inte passar alla kommuner. Man har till och med skrivit ett brev till regeringen där man säger att insatserna är för kortsiktiga.

Anser skolministern att Sveriges kommuner och Skolverket har fel när de säger att akutskolor inte möter kommunernas verkliga behov när det gäller att komma till rätta med stöket i våra skolor? Och behövs det inte mer forskning och evidens om akutskolor innan man går vidare med mer stöd?

Anf. 91 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag är helt övertygad om att akutskolor – tyvärr, måste jag säga – kommer att behövas även i framtiden. Jag tror också att det tyvärr även finns små kommuner som kommer att ha behov av dem för den typ av elever som riskerar avstängning därför att de uppför sig på ett sådant sätt att de faktiskt utgör ett hot. De måste ha någonstans att ta vägen och mötas av kvalificerad personal.

Lika övertygad som jag är om detta är jag övertygad om att skolan måste arbeta mer med förebyggande åtgärder, att vi måste sätta in särskilt stöd tidigare, att vi måste få en bättre fungerande elevhälsa och, inte minst, att elever som har stora problem i förekommande fall måste få hjälp av barn- och ungdomspsykiatri.

Jag tror att det är viktigt att vi förstår att svensk skola har stora problem med våld och trakasserier och att det inte är ett alternativ att dessa elever blir kvar i skolan. De utsätter många gånger andra elever och personal för fara och kan inte vara kvar där.

Jag tycker att vi – det gäller också en del forskare – alldeles för länge enbart har sett på det utifrån dessa elevers perspektiv och på om de åtgärder som vidtas fungerar utifrån det. Sanningen är ju att vi måste se det utifrån perspektivet för hela skolan och alla andra elever och all personal.

Vi har situationer i dag när vi stänger hela skolor på grund av att ett litet antal elever uppför sig på ett sådant sätt att skolan inte längre är säker. Detta är enligt min uppfattning helt oacceptabelt. Det är också utifrån detta perspektiv som satsningen ska ses.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2024/25:232 om kvinnors sjukskrivningar på grund av stress

Anf. 92 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jessica Rodén har frågat mig hur jag avser att agera för att säkerställa att sjukförsäkringen blir tryggare för alla de kvinnor som sjukskrivs på grund av stressrelaterade diagnoser samt om jag avser att förändra arbetsmarknadsbegreppet inom sjukförsäkringen så att det bättre speglar kvinnors faktiska arbetsvillkor och hälsosituation.

Fru talman! Den ökande sjukfrånvaron på grund av stressrelaterad ohälsa är allvarlig. Anställda inom den offentliga sektorn är särskilt drabbade, och kvinnor utgör den absolut största delen.

Kommuner och regioner har över tid systematiskt haft betydligt högre sjukskrivningstal än exempelvis statliga och framför allt privata arbetsgivare. Åtgärder behöver vidtas av alla berörda parter för att minska den stressrelaterade sjukfrånvaron. För regeringen är det särskilt angeläget att sjukförsäkringen främjar återgång i arbete och att arbetsgivare vidtar åtgärder för återgång i arbete i anknytning till arbetsplatsen.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 redovisat ett omfattande åtgärdspaket med denna inriktning. Bland annat kommer bidraget för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd att utvecklas. Medlen ökas också. Syftet är att underlätta för arbetsgivare att ta sitt rehabiliteringsansvar och ta till vara företagshälsovårdens expertresurser.

Vidare ges Försäkringskassan ökade medel för att stärka myndighetens arbete med att följa upp arbetsgivares planer för återgång i arbete och samordning av rehabiliteringsinsatser. Dessutom kommer Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket att ges i uppdrag att utveckla sin samverkan och tillsyn av arbetsgivares arbetsmiljö- och rehabiliteringsansvar.

Den fjärde insatsen, fru talman, är att regeringen även kommer att se över möjligheten till arbetsprövning under en kortare period med bibehållen sjukpenning i syfte att underlätta för alla parter i sjukskrivningsprocessen.

Det är viktigt att motverka att långtidssjukskrivna som bedöms ha stadigvarande nedsatt arbetsförmåga i normalt förekommande arbeten kvarstår i sjukpenningssystemet om de har viss arbetsförmåga som skulle kunna tas till vara.

Stödet till individen behöver utvecklas så att arbetsförmåga, i de fall det är möjligt, kan tillvaratas i alla förvärvsarbeten på arbetsmarknaden, exempelvis i lönebidragsanställningar. Regeringen avser därför att ge Försäkringskassan i uppdrag att tillsammans med Arbetsförmedlingen vidareutveckla arbetssätt för att pröva och ta till vara arbetsförmåga i förvärvsarbete på arbetsmarknaden.

Fru talman! Jag vill i detta sammanhang också nämna att regeringen i budgetpropositionen avsätter 500 miljoner kronor för en riktad insats i primärvårdens och första linjens arbete med psykisk hälsa 2025. Ytterligare medel har aviserats för åren 2026 och 2027. Detta gör vi för att säkerställa förebyggande insatser, att personer ska få vård i tid, att köerna till den specialiserade vården ska kortas och att återgång i arbete efter sjukskrivning i psykiatriska diagnoser ska främjas.

Regeringen har också nyligen beslutat om två uppdrag med särskilt fokus på psykisk ohälsa i syfte att utveckla vårdens arbete med sjukskriv-

ningar och rehabiliteringar. Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har fått i uppdrag att utvärdera lagen om koordineringsinsatser för sjukskrivna patienter (S2024/01782). Socialstyrelsen har fått i uppdrag att stärka hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering, särskilt för området psykisk ohälsa (S2024/01779).

Det är bara några exempel på det gedigna arbete som regeringen nu vidtar just för att motarbeta psykisk ohälsa och de sjukskrivningar som kommer därav och som inte minst drabbar många kvinnor.

Anf. 93 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman och statsrådet! Jag vill prata om de kvinnor som bär upp vår gemensamma välfärd. Det är kvinnor som tar hand om våra sjuka, våra barn och våra äldre. De sliter och sliter, ofta till låga löner och med usla arbetsförhållanden. När deras kroppar och deras sinnen säger ifrån, när de blir sjuka av stress och utmattning, vad händer då? Jo, de möts av en sjukförsäkring som sviker dem. De möts av avslag, ifrågasättanden och en kall och fyrkantig byråkrati som inte förstår eller bryr sig om deras verklighet. Det är ett svek, inte bara mot dessa kvinnor utan mot hela idén om ett samhälle som bygger på solidaritet och rättvisa.

Statsrådet Tenje säger i sitt svar att sjukförsäkringen ska främja återgång i arbete och att åtgärder behöver vidtas av alla berörda aktörer. Det låter bra. Men låt oss titta på vad det egentligen betyder. Vad innebär det för undersköterskan som går sönder av stress på ett ständigt underbemannat äldreboende? Vad innebär det för läraren som inte längre kan sova om natten eftersom oron över att inte räcka till har blivit övermäktig?

Fru talman! Det innebär att de förväntas gå tillbaka till samma arbetsmiljö som gjorde dem sjuka från början. Trots allt prat om rehabilitering och trots alla fina ord om samverkan mellan myndigheter vägrar regeringen nämligen att adressera kärnproblemet: den kroniskt underfinansierade välfärden och att sjukförsäkringen sviker just de kvinnor som behöver den.

Fru talman! Vi behöver ha en sjukförsäkring som är träffsäker och som tar hänsyn till verkligheten för dem som arbetar oregelbundet och dem som arbetar deltid eller har tunga och stressiga arbetsplatser. Vi behöver ha en sjukförsäkring som inte bara ser individens arbetsförmåga i abstrakta termer utan som faktiskt förstår och tar hänsyn till den arbetsmiljö som dessa kvinnor återvänder till.

Det är här de ideologiska skillnaderna blir glasklara. Vi socialdemokrater vet att trygghet och välfärd är något som man bygger tillsammans. När någon blir sjuk och inte kan arbeta ska samhället finnas där och ge stöd. Det är en investering i människors hälsa och i hela samhällets hållbarhet. Men från regeringen och Sverigedemokraterna hör vi samma visa gång på gång, fru talman: Det är viktigare att sänka skatten för dem som redan har än att ge trygghet till dem som behöver det mest.

Vi socialdemokrater vet att politiken kan och ska skapa och garantera välfärd. Vi vet att det är genom politiska beslut som vi bygger ett samhälle där ingen lämnas efter. Men då måste man våga se problemen för vad de är. Man måste våga se att det är kvinnorna i välfärden som betalar det högsta priset när regeringen väljer att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare i stället för att investera i välfärden och arbetsmiljön.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Min fråga till statsrådet är: Kommer statsrådet och regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att stärka sjukförsäkringen men också för att bromsa den negativa trend som finns i välfärden, så att kvinnor inte ska behöva bli sjuka av sina arbeten?
(Applåder)

Anf. 94 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Så här i juletid är vi många som varje år blir lite mer stressade. Julklappar ska fixas, och middagar ska planeras. Och alla funderar på hur man ska få den där julstämningen att komma på riktigt. Men i år är den stressen annorlunda för många. Det ekonomiska läget har pressat familjerna hårt.

Färska siffror från Handels, som kom så sent som i dag, visar tydligt att knappa resurser påverkar vardagen för handelsanställda. När de tillfrågades vad de skulle göra med 2 000 kronor extra svarade de flesta att pengarna skulle gå till julklappar, till mat och till möjligheten att resa för att träffa familjen. Det är grundläggande saker som många av oss tar för givna.

Föräldrar i Sverige har det tufft just nu. Man undrar hur man ska få pengarna att räcka till i vardagen och för att få en värdig jul. Det finns föräldrar som just nu riskerar att behöva välja mellan att betala elräkning, att sätta mat på bordet, att köpa vinterkläder eller att köpa julklappar.

Tänk er då att leva med den stressen och den känslan året om, att ständigt känna att tiden och resurserna inte räcker till, att alltid ligga steget efter, att bära på en tung känsla av att vara otillräcklig! Och tänk sedan vilken ångest det ger om denna stress också gör dig sjuk!

För många kvinnor inom välfärden och för handelsanställda är detta en verklighet. De möter stressen både på jobbet och hemma. De arbetar med tuffa arbetsvillkor, i långa pass med bristande återhämtning och i en arbetsmiljö som är långt ifrån hållbar. Och när de kommer hem väntar en ny arbetsdag med familjen, med hemmet och med barnen.

Siffror talar sitt tydliga språk. Mellan åren 2010 och 2023 har antalet stressrelaterade sjukskrivningar femdubblats. I dag är fyra av fem sjukskrivna kvinnor. Det är kvinnor som tar hand om våra sjuka, som tar hand om våra barn och som ser till att vi kan handla på såväl dagen som kvällen och helgen. Det är också de som vårdar våra äldre. Men vem tar hand om dem?

Vi vet också att detta inte bara drabbar individen och familjen. Det innebär också kostnader för kommuner och regioner. År 2023 låg de på över 51 miljarder kronor. Det är den högsta noteringen sedan 2013, om vi undantar pandemiåren. Det är pengar som hade kunnat användas för att förbättra arbetsvillkoren, för att korta arbetstiderna och för att skapa en mer hållbar välfärd. Men i stället går de till att lappa och laga ett system som tyvärr gör människor sjuka.

Det är dags att vi stannar upp och inser att det här inte är hållbart. Vi måste skapa en arbetsmiljö som inte bryter ned människor utan bygger upp dem. Och vi måste ha en sjukförsäkring som är trygg och rättvis och som ser kvinnors verklighet.

Vad säger det om vårt samhälle om vi accepterar att kvinnorna som bär upp välfärden samtidigt betalar priset med sin hälsa och att det inte heller finns en trygg sjukförsäkring att lita på när ohälsan slår till? Det är djupt

oacceptabelt att den här ojämställdheten drabbar kvinnodominerade yrken, där arbetsvillkoren är systematiskt sämre och gör kvinnor sjuka. Men vi har också en sjukförsäkring som förstärker den ojämställdheten.

Den här ojämlikheten skulle aldrig accepteras i mansdominerade branscher. Därför undrar jag varför regeringen accepterar det här.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 95 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar för inläggen från interpellanten och den andra ledamoten.

Jag vill inte skriva någon på näsan men jag tror nog att den korrekta uppgiften är att två tredjedelar av alla sjukskrivna är kvinnor, inte fyra femtedelar. Det är trots allt en betydande andel. Det har dock varit så sedan 2006; man har inte sett någon större skillnad.

Däremot ser vi nu en stor skillnad när det gäller orsaken till sjukskrivningarna. Tidigare hade ungefär 30 procent psykiatriska diagnoser för sin sjukskrivning. Denna siffra är nu uppe i nära hälften. Det är nog så allvarligt.

Försäkringskassan publicerade nyligen en rapport om stressrelaterade sjukskrivningar. Deras analys visar att den stressrelaterade ohälsan kraftigt har ökat de senaste åren och nu står för en stor del av uppgången i sjukfrånvaron. I rapporten lyfter Försäkringskassan upp brister i arbetsmiljön och belastningen i privatlivet som två bidragande orsaker till den stressrelaterade ohälsan.

Vi vet att sjukfrånvaron har ökat särskilt bland kvinnor, och det gäller stressrelaterade diagnoser för personer inom vård, skola och omsorg, vilket är allvarligt. Brister i arbetsmiljön inom dessa områden är en förklaring. Det är viktigt att de offentliga arbetsgivarna tar sitt arbetsmiljöansvar. Ingen ska behöva bli sjuk av sitt arbete.

Arbetsgivare har en viktig del även i rehabiliteringen. Det visar olika studier. Dessa visar också att en engagerad, delaktig arbetsgivare minskar risken i det förebyggande arbetet för att sjukskrivning över huvud taget ska inträffa. Men när man väl har blivit sjukskriven har möjligheten att komma tillbaka till arbetet mycket att göra med hur aktiv och delaktig arbetsgivaren är.

Regeringen har i budgetpropositionen därför ett paket av åtgärder för att förbättra stödet för återgång till arbete med särskilt fokus på arbetsgivarens ansvar. Sammantaget syftar dessa åtgärder till att underlätta för personer att återgå till arbetsmarknaden tidigare – att man kan bli frisk och att man kan återgå till arbete.

Under de senaste två veckorna har jag träffat kommunalråd och regionråd från olika delar av Sverige samt ledningen i SKR för att diskutera deras arbete med att förebygga och minska sjukskrivningstalen i kommuner och regioner. Psykisk ohälsa var ett av de stora diskussionsämnena, men vi samtalade också om goda exempel på vad man har gjort och lyckats med för att minska sjukskrivningarna. Vi talade även om vikten av att det finns ett lokalt politiskt ledarskap – kommunalt och regionalt – som tar frågorna på stort allvar.

Fru talman! Jag passade givetvis på att berätta om många av de åtgärder som jag också vidrörde i mitt inledningsanförande. Det handlar om de satsningar som regeringen har i budgeten för 2025.

För att underlätta för arbetsgivare att ta sitt rehabiliteringsansvar och ta vara på företagshälsovårdens expertresurser utvecklas bidraget för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd. Rehabiliteringsstödet är tjänster som arbetsgivare kan köpa från en godkänd anordnare, till exempel en företagshälsovård, för att underlätta för medarbetare som har eller riskerar att få nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller skada så att man förhindrar en sjukskrivning eller så att medarbetaren kan komma tillbaka. Detta anslag utökas med 20 miljoner till 134 miljoner kronor år 2025.

Jag berörde flera andra av de åtgärder som vi vidtar, men jag stänger inte dörren. Jag är villig att jobba framöver tillsammans med kommuner och regioner för att hitta fler vägar framåt för att minska och förebygga sjukskrivningarna.

Anf. 96 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Jag är frustrerad över att se hur kvinnor i välfärden dag efter dag blir svikna av ett system som inte är byggt för dem. Men jag är också frustrerad över att regeringen trots vackra ord vägrar ta tag i de verkliga problemen.

Statsrådet talar om rehabiliteringsstöd, om samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket och om arbetsprövning som om det skulle räcka för att lösa den djupa kris som både sjukförsäkringen och välfärden befinner sig i. Men vi vet att det inte är där skon klämmer. Problemet är inte att rehabiliteringen är dålig, utan det är att alldeles för många kvinnor aldrig får chansen att komma till rehabilitering eftersom de nekas sjukpenning från första början.

För en kvinna som har arbetat deltid i vården, som har slitit ut sig med dubbelpass och som har kommit hem sent om kvällarna och ändå fått vardagen att gå ihop är det ett hån att höra att hon inte är tillräckligt sjuk. Det är ett hån att höra att hennes arbetsförmåga duger till något annat arbete. Men till vilket arbete? Var finns dessa magiska arbetsplatser där det inte finns någon stress, någon press eller någon risk för nya sjukskrivningar?

Det är lätt att prata om "normalt förekommande arbete" från ett kontor på Försäkringskassan eller från en regering som inte vill se verkligheten. Men för kvinnorna i välfärden finns det inget "normalt". Deras verklighet är ständig stress, oregelbundna arbetstider och underbemanning, och när de bryts ned av detta står de ensamma kvar.

Det här är ingen slump. Det är resultatet av en politik som bygger på att individen själv ska bära sitt ansvar. Det är en politik som säger att om du inte klarar av ditt arbete är det ditt eget fel.

Vi socialdemokrater står för en annan syn. Vi står för en sjukförsäkring som ger trygghet. Vi står för ett samhälle där vi inte lämnar dem som mest behöver stöd från oss därhän.

Fru talman! Vilka ytterligare åtgärder avser statsrådet och regeringen att vidta? Jag uppfattade inget om välfärdssatsningar. Vilken arbetsmiljö kommer dessa kvinnor tillbaka till efter kanske månader av sjukskrivning? Det kan inte bara handla om återgång till arbete. Vilken arbetsmiljö möter dessa kvinnor när de kommer tillbaka?

Anf. 97 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag vänder mig också till min kollega Jessica Rodén med ett tack för en viktig interpellation som ger oss möjlighet att lyfta upp dessa frågor.

Det är tydligt att vårt system inte speglar den verklighet som många kvinnor befinner sig i. Den stressrelaterade sjukfrånvaron har ökat markant de senaste fem åren. Det handlar om en stressrelaterad ohälsa som särskilt drabbar kvinnor i åldrarna 30–39 år, och detta är kvinnor som ofta har små barn där hemma.

När sjukförsäkringen dessutom inte är anpassad efter kvinnors arbetsvillkor och hälsosituation förstärks ojämlikheten ytterligare, vilket jag försökte att lyfta fram tidigare.

Statsrådet nämnde många bra saker i sitt första anförande men också i det andra. Jag upplever dock att det saknas en helhetsbild, vilket min kollega Jessica Rodén tog upp. Vi kan inte bara tala om det som gäller detta område utan också sådant som hamnar på statsrådets bord för övrigt.

Vi socialdemokrater anser att statsrådet och regeringen måste agera. Det är dags att förändra arbetsmarknadsbegreppet i sjukförsäkringen så att det speglar kvinnors faktiska verklighet men också se till att kvinnor inte ens kommer i den här situationen. Man måste satsa på välfärden och de kvinnor som jobbar där.

Vi vet ju vad som orsakar stressrelaterad sjukskrivning. Vi har forskningen. Vi har rapporterna. Ändå ser vi att sjukskrivningarna fortsätter öka. Det handlar inte om okunskap, utan om att vi inte agerar på den kunskap vi har.

Vi socialdemokrater försöker lägga fram förslag på lösningar och förbättringar inom området, men vi upplever tyvärr att den borgerliga regeringen och Sverigedemokraterna inte är tillräckligt lyhörda. Vi vet att lösningarna finns. Det handlar om förbättrad arbetsmiljö, jämställda löner och en sjukförsäkring som inte lämnar kvinnor i sticket. Därför undrar vi såklart vad regeringen väntar på.

Jag önskar allihop en god jul.

Anf. 98 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Det är svårt för mig att bedöma vilka förslag ledamoten uppfattade. I mina första två anföranden redogjorde jag i varje fall för tio olika förslag som regeringen nu genomför i och med budgeten för 2025.

Jag vill nog understryka att det inte allena är den enskildas ansvar. Det är viktigt att alla berörda parter gör insatser i samband med sjukskrivning för att minska risken för långa sjukfall. Här utgör de planer för återgång till arbete som arbetsgivaren tar fram en viktig pusselbit, som jag varit noga med att beskriva i dag.

Viktigt är också att Försäkringskassan vidtar samordnande insatser oftare och tidigare i sjukfallen, men det finns även behov av att fortsätta förbättringarna av stödet till återgång i arbete. Mot bakgrund av detta har regeringen tillfört Försäkringskassan 50 miljoner kronor årligen för att stärka arbetet med att följa upp arbetsgivares planer för återgång i arbete samt samordna rehabiliteringsinsatser. Regeringen kommer dessutom att ge Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket i uppdrag att utveckla denna samverkan. Det är viktigt för att just följa upp de planer vi nu vill att man ska vara tydligare med. Det får man också pengar till.

Det är klart att det även finns andra frågor och andra delar av samhället som har en viktig roll att spela när det gäller sjukskrivningarna och att få bukt med framför allt de psykiatriska diagnoserna givet att de har ökat kraftigt under de senaste åren. Samtidigt vill jag säga, fru talman, att kunskaperna om effektiva insatser är bristfälliga. I den nyligen beslutade forskningspropositionen görs därför en satsning på att stärka kunskap och evidens om effektiva insatser för återgång i arbete. Den delen har vi alltså med även där, just för att detta är så viktigt.

Regeringen tillför också 25 miljoner kronor per år 2025–2028 för att stödja centrumbildningar som verkar för att stärka kunskapen och evidensen om effektiva insatser för återgång i arbete inom området psykisk ohälsa.

Hälso- och sjukvården är en viktig aktör som möter sjukskrivna individer tidigt i processen och har goda möjligheter att bidra till en snabb återgång till arbete och ett snabbt tillfrisknande. Att vårdens arbete med sjukskrivningar och rehabilitering utvecklas är därför en väldigt viktig pusselbit i regeringens arbete med att minska sjukskrivningarna och hjälpa människor tillbaka i arbete så fort som möjligt. Mot den bakgrunden blir den riktade satsningen om 500 miljoner på primärvårdens första linjes arbete med psykisk ohälsa särskilt viktig.

Ytterligare medel har också aviserats för 2026 och 2027. De ska gå till att korta köerna och se till att människor får vård i tid, vilket kan bidra till minskat mänskligt lidande och till betydligt tidigare återgång till arbete om man riskerar att bli sjukskriven till följd av en psykiatrisk diagnos.

Anf. 99 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Det är jätteintressant att höra om de olika satsningar som statsrådet tar upp. Jag tycker också att det är viktigt att prata mer om hur vi ska säkerställa att inte fler kvinnor blir sjuka på grund av sina arbeten. Det är jättebra att få mer kunskap om de här frågorna. I dag är det dock som att sätta plåster på ett brutet ben, för kvinnorna i välfärden kommer tillbaka till arbetsplatser som ser precis likadana ut som när de blev sjuka av dem. Det är stress, samma press och samma underbemanning. Här måste alltså regeringen göra mer.

Fru talman! Sjukförsäkringen är ingen lyx; den är en rättighet. Och ingen ska behöva bli sjuk av sitt arbete.

Anf. 100 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar för interpellationen och för debatten som ledamöterna deltog i. Jag tycker att det har varit en väldigt bra och klagörande debatt. Jag vill bara avsluta med att vara tydlig med att det är ett tredelat ansvar att vända utvecklingen med sjukskrivningarna i vårt samhälle.

Samhället har såklart ett stort ansvar när det gäller både hälso- och sjukvården och sjukförsäkringen, som är en viktig del i att hjälpa den som blivit sjuk tillbaka till att arbeta.

Arbetsgivaren har ett väldigt stort ansvar för att skapa hållbara och trygga arbetsplatser, förebygga sjukdom och skada och även anpassa och stötta vid återgång till arbete. När jag diskuterade med de offentliga arbetsgivarna, som har störst antal sjukskrivna kvinnor, var de helt med på att det finns ett viktigt arbete att göra.

Det politiska ledarskapet i kommuner och regioner behöver vara tydligare. Vi behöver jobba mycket mer med att förebygga ohälsa, förbättra arbetsmiljön och låta arbetstagare jobba med något annat inom verksamheten. Ledamoten beskrev ju också att risken om man blir sjukskriven är att man kommer tillbaka till samma arbete som inte funkade eller där stressen blir för tuff. Detta måste vi jobba med.

Arbetsgivaren ska bland annat upprätta planer för återgång i arbete, och det tror jag blir väldigt viktigt. Men det är också viktigt att den som blivit sjuk och sjukskriven blir motiverad att delta i rehabiliterande arbete så att man kan komma tillbaka. Det kräver att alla tre delar fungerar.

Jag önskar er båda god jul och gott nytt år.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

§ 16 Svar på interpellation 2024/25:244 om Försäkringskassans behandling av utrikesfödda

Anf. 101 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Åsa Eriksson har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen planerar att vidta med anledning av att alla invånare i Sverige inte behandlas lika av Försäkringskassan.

Likabehandling ska vara vägledande för all offentlig verksamhet och är en viktig fråga för regeringen. Rättssäkerhet är en självklar del av vår demokrati och myndighetsutövning. Till grund för alla myndigheters arbete finns också den statliga värdegrunden, som gäller för alla anställda i staten.

Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, har på uppdrag av mig och regeringen granskat Försäkringskassans handläggning av sjukpenning utifrån ett likabehandlingsperspektiv. Syftet med granskningen har varit att uppmärksamma en viktig fråga som är grundläggande för legitimiteten i sjukförsäkringen och därmed bidra med kunskap för att motverka olika behandling av olika grupper. I rapporten använder ISF begreppet olikabehandling, vilket de definierar som situationer när handläggningen inte anpassas till individers behov och förutsättningar eller på ett omotiverat sätt behandlar individer som tillhör olika grupper olika.

ISF har identifierat fyra områden där det finns risk för olikabehandling i handläggningen av sjukpenning. Det är vid bedömning av arbetsförmågan, i kontakt med den försäkrade, i kontakt med arbetsgivaren och i hur handläggaren hanterar planering och utredning. Rapporten visar att det finns tecken på olikabehandling inom alla dessa områden. Det är bekymmersamt och riskerar att minska systemets legitimitet. En förutsättning för att människor ska ha förtroende för sjukförsäkringen är att den tillämpas likformigt och är rättssäker.

Fru talman! ISF lämnar inga rekommendationer i sin rapport men uppmanar Försäkringskassan att fortsätta det pågående likabehandlingsarbetet med de identifierade riskområdena i särskilt beaktande. I enlighet med Försäkringskassans instruktion ska myndigheten till regeringen senast sex veckor efter det att ISF har lämnat en rapport som särskilt berör myndigheten, kommentera inspektionens slutsatser och redovisa de eventuella åtgärder som myndigheten avser att vidta med anledning av rapporten.

Försäkringskassans svar visar att myndigheten arbetar med flera åtgärder för att motverka olikabehandling inom sjukpenninghandläggningen. Likabehandlings- och objektivitetsperspektivet finns med i utbildningar och metodstöd, och den statliga värdegrunden ligger till grund för myndighetens arbete. Inom avdelningen för sjukförsäkring pågår ett kontinuerligt arbete för att stärka försäkringsutredarna i deras roll som rättstillämpare. I det arbetet diskuteras bland annat krav på objektivitet och legalitet men också olika typer av uppföljningar och diskussioner för att medvetandegöra risker för osakliga variationer i handläggningen.

Jag kommer att följa myndighetens arbete för att motverka olikabehandling av olika grupper i nära dialog med Försäkringskassan.

Anf. 102 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Vi saknade statsrådet i budgetdebatten förra veckan, så det är roligt att ha henne här i kammaren i dag!

Återigen har Inspektionen för socialförsäkringen presenterat en viktig rapport som visar på det som inte fungerar bra nog i våra system. Det är så himla bra att vi har ISF! Jag vill verkligen slå ett slag för deras viktiga rapporter och ofta väldigt proffsiga analyser som gör livet lite lättare för oss oppositionspolitiker och också gör det lättare att hitta svagheter i våra system.

Fru talman! Trots att sjukförsäkringen slår fast att alla försäkrade ska behandlas lika och att rättssäkerhet ska råda visar IFS:s granskning att så inte är fallet. Kvinnor födda utanför EU – yngre och äldre kvinnor – är särskilt utsatta. De får oftare avslag, mindre stöd från Försäkringskassan och en mer passiv handläggning jämfört med andra grupper, detta trots att vår grundlag tydligt säger att alla i Sverige ska behandlas lika.

Personer födda utanför Europa har alltså en högre risk att få avslag på sin ansökan om sjukpenning. De får i mindre utsträckning en telefonutredning, ett avstämningsmöte eller en planering för återgång i arbete än personer födda i Sverige. Det här är oerhört allvarligt, och jag förväntar mig att statsrådet håller med om det.

Ändå hörs ingenting från regeringen. Var är de braskande rubrikerna? Var är presskonferenserna? Var är de indignerade uttalandena från statsministern? Jag har inte hört någonting. Är det bara vi socialdemokrater som tycker att det här är allvarligt?

Fru talman! Vi socialdemokrater tror på ett samhälle där trygghet och rättvisa är självklarheter, oavsett kön, ursprung och ålder. När olikabehandling genomsyrar handläggningsprocesser, till exempel gällande sjukpenningen, undermineras hela samhällets förtroende för våra gemensamma trygghetssystem.

Det är dags för handling. Försäkringskassan behöver helt uppenbart tydligare riktlinjer och mer resurser för att säkerställa att likabehandling inte bara är ett mål utan en självklarhet i varje ärende, och jag vill gärna veta vad statsrådet har skrivit i regleringsbrevet till Försäkringskassan kommande år för att säkerställa att alla människor som ansöker om sjukpenning behandlas lika.

Med det, fru talman, vill jag önska en god jul till statsrådet, till talmanen och till hela kansliet. Jag avstår mina nästkommande inlägg när jag har fått svar på min fråga.

Anf. 103 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Som jag inledde med att säga och som jag tycker är viktigt att ändå understryka: Likabehandling ska vara vägledande för all offentlig verksamhet. Rättssäkerhet är en självklarhet och en självklar del av vår demokrati och vår myndighetsutövning. Det råder ingen tvekan om det. Det håller jag definitivt med om, och det är något som jag och regeringen och hela svenska folket förväntar oss ska genomsyra och följas av våra myndigheter. Det finns inget annat lägre krav som gäller någon av våra myndigheter, så inte heller Försäkringskassan.

Regeringen tog nyligen emot en rapport från AI-kommissionen som slår fast att AI redan är en del av vår verklighet och att det är viktigt att regeringen agerar för att spridningen av användningen av AI ska gå snabbt och säkert och användas på ett så positivt sätt som möjligt för hela det svenska samhället. Rapporten bereds just nu i Regeringskansliet.

Att använda ny teknik kräver noggranna överväganden, och det kan också finnas behov av att genomföra riskanalyser utifrån bland annat ett etiskt, rättsligt och säkerhetsmässigt perspektiv. Försäkringskassan har under många år arbetat med AI-baserade verktyg i sin verksamhet, och jag utgår från att Försäkringskassan tillämpar gällande lagstiftning korrekt, inklusive diskrimineringslagen. Försäkringskassan har också en rutin för rättslig uppföljning som ska säkerställa att systemet inte diskriminerar eller missgynnar grupper. Svaret som myndigheten har lämnat kopplat till ISF:s rapport visar också att Försäkringskassan har genomfört eller planerar fler åtgärder just för att förfin systemet.

Det finns också möjlighet för en enskild som upplever sig diskriminerad att anmäla till Diskrimineringsombudsmannen som kan besluta att utreda enskildas klagomål om diskriminering och föra talan i domstol. Jag vill vara tydlig med detta, för det nyttjas inte i så stor utsträckning. Det gäller särskilt ålderism men även flera av de diskrimineringsgrunder som kan vara aktuella här.

Jag vet också att Nils Öberg, generaldirektör för Försäkringskassan, var i utskottet i förra veckan för att svara på frågor som ledamoten hade till Försäkringskassan med anledning av detta. Jag tycker att det är väldigt bra att Försäkringskassan har en god dialog med utskottet och att Försäkringskassan får möjlighet att berätta om sin verksamhet. Det är också väldigt bra att vi har ISF, precis som ledamoten lyfte, vars uppdrag är att just granska socialförsäkringssystemet i syfte att hela tiden hitta de eventuella brister som finns så att vi som skriver proposition och stiftar lag har möjlighet att åtgärda detta för att hela tiden förbättra systemet.

Stort tack till ledamoten för diskussionen och debatten om den här frågan! Även jag vill önska en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2024/25:161 om kommunernas trångmål i vattenfrågan

Anf. 104 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Linus Sköld har frågat finansministern hur ministern avser att agera för att stärka kommunernas ekonomi så att välfärd och samhälls-

Prot. 2024/25:53

18 december

Svar på
interpellationer

service kan fungera även framöver, om ministern avser att agera inom sitt ansvarsområde för att förbättra kommunernas förutsättningar att möta de stora investeringsbehoven för långsiktig hållbar leverans av va-tjänster till medborgarna och om ministern överväger att framöver omprioritera så att större tillskott går till kommunerna och mindre till landets höginkomsttagare.

Interpellationen har överlämnats till mig.

I budgetpropositionen för 2025 kunde regeringen skifta fokus från inflationsbekämpning till att bygga Sverige rikare och tryggare igen. Budgeten fokuserar på att stötta ekonomins återhämtning bland annat genom reformer för ökad tillväxt och en återupprättad arbetslinje. I detta ligger bland annat att lätta på skattebördan för svenska folket liksom olika åtgärder för att få fler i arbete. Att ekonomin växer och Sverige blir rikare är en viktig förutsättning för att kunna finansiera de satsningar som krävs för att Sverige ska bli ett säkrare och tryggare land att bo och leva i.

Kommunerna har genom den kommunala beskattningsrätten ett långtgående ansvar för finansieringen av sin verksamhet. Skatteintäkterna står också för den allra största delen av kommunernas totala intäkter. Kommunernas ekonomiska förutsättningar påverkas därmed i hög grad av skatteunderlagets utveckling. För skatteunderlagets utveckling har regeringens politik för en ökad tillväxt och en återupprättad arbetslinje en stor betydelse.

Kommunerna har under många år redovisat starka ekonomiska resultat. Det ekonomiska läget försvagades 2023, framför allt på grund av den höga inflationen. Läget är fortsatt ansträngt i år eftersom den tidigare höga inflationen fortsätter att påverka kommunerna med viss eftersläpning, och en relativt svag utveckling av skatteintäkterna väntas även i år.

Trots att statens budgetar för 2023 och 2024 behövde vara återhållsamma för att bekämpa inflationen har regeringen under dessa år prioriterat välfärden och föreslagit förstärkningar av de generella statsbidragen till kommunsektorn med sammantaget 16 miljarder kronor. Förstärkningarna har varit permanenta och fortsätter därmed att stärka kommunsektorns ekonomi 2025 och framåt. Kommunsektorns ekonomi väntas dessutom förbättras när inflationen stabiliseras på en låg nivå och sektorns pensionskostnader därmed minskar. Enligt SKR:s prognoser bedöms detta stärka resultatet med cirka 50 miljarder kronor 2025 jämfört med 2024. Samtidigt väntas en konjunkturåterhämtning, och skatteintäkterna väntas öka i snabba takt igen.

Utmaningar för kommunerna kvarstår dock, till följd av till exempel fortsatt stora investeringsbehov, bland annat inom va-området, och den demografiska utvecklingen med en avtagande befolkningstillväxt och en ökad andel äldre personer. Det kommer därför att krävas anpassningar och omfördelning av resurser mellan verksamheter.

När det gäller vattentjänster får kommunerna ta ut avgifter för att ordna och driva allmänna va-anläggningar. En särskild utredare har haft i uppdrag att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Utredningen överlämnade sina förslag den 2 december, och bland annat föreslås åtgärder för att stärka kommunernas va-ekonomi.

Regeringen har visat att ekonomiska tillskott till kommunsektorn prioriteras när behoven är stora. Regeringen ser nu ett behov av insatser som

Anf. 105 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Den här interpellationen lämnade jag till riksdagens kansli för vidare befordran till Regeringskansliet den 25 oktober i år. Jag ställde den då till finansministern eftersom jag bedömde att detta faller inom hennes ansvarsområde. Nu är det en annan minister på Finansdepartementet som slutligen är här för att svara på den.

Interpellationer är ett viktigt verktyg för riksdagens granskningsmakt, och regeringen ska i normalfallet besvara dem inom 14 dagar. I det här fallet tog det fyra veckor för finansministern att lämna beskedet att hon överlämnar den till det statsråd som är här i dag, och därefter fick jag ett förslag på svarsdatum.

Vore jag representant för en regering som hade förstärkt Regeringskansliets resurser med hundratals miljoner under mandatperioden men inte klarar av att få fram ett förslag till svarsdatum inom fyra veckor när kravet är att debatten ska hållas inom två veckor skulle jag skämmas! Jag skulle tycka att det var pinsamt att vara Erik Slottnér här i dag och företräda en regering som inte klarar ens den mest grundläggande hygienens när det gäller byråkratin fast man har avsatt hundratals miljoner ytterligare för Regeringskansliets byråkrati. Men nog om formalia.

Vi är här för att debattera att kommunerna sitter i en trång sits. Kommunerna, som tillsammans är ansvariga för att se till att medborgarna har tillgång till rent vatten och fungerande avloppstjänster, har en investerings-skuld som är upparbetad under lång tid och uppgår till över 600 miljarder kronor enligt organisationen Svenskt Vatten. Deras bedömning är att skulden ökar med ungefär 10 miljarder per år i det rådande läget.

Regeringen förnekar inte problemet. Regeringen har, som ministern nämnde, tillsatt en utredning för att se över vad staten kan göra för att hjälpa till i situationen. Staten har ändå ett delansvar för att kommunerna sitter i denna situation.

Staten var med och betalade stora delar av utbyggnaden av va-anläggningarna. Sedan har man lämpat över ansvaret för dem på kommunerna, och kommunerna har egentligen bara haft anledning att sköta driften. De har varit förbjudna att bygga upp ett kapital som de skulle kunna investera. Därför sitter vi nu i denna situation.

Detta är kopplat till fördelningspolitiken. Det är kopplat till regeringens prioriteringar. Kommunernas skattebetalare riskerar att få betala investeringsskulden om inte staten tar sitt ansvar. Därför är detta en fråga om fördelningspolitik, och det är därför som finansministern skulle vara här och svara på den.

Om staten inte tar sitt ansvar att hjälpa till med investeringsskulden kommer kommunala skattebetalare att få betala den. Och samtidigt som regeringen ger exakt noll kronor i generella statsbidrag för nästa år till kommunerna sänker man skatten för de rikaste. Skattebördan måste lättas, säger Erik Slottnér, och det är för dem som tjänar över 62 000 kronor i månaden som den ska lättas. Det kommer inte att gynna kommunernas möjlighet att beta av investeringsskulden.

Är Erik Slottnér beredd att vidta några konkreta åtgärder för att hjälpa till i detta trångmål?

Svar på
interpellationer

Anf. 106 EVA LINDH (S):

Fru talman! Investeringarna i va-systemen runt om i landet måste öka. Därför är det viktigt att min kollega, ledamoten Linus Sköld, också ställer den här frågan, så att vi får upp den till debatt.

Kommunerna lägger redan mycket resurser för att hela Sverige ska ha ett ledningsnät och en fungerande vattenrening. Det handlar om att säkra dricksvattnet, så att befolkningen inte utsätts för vattenburen smitta eller skadliga ämnen. Detta är väldigt viktiga investeringar som måste ske.

Dagens system är inte tillräckligt robust för att klara de effekter som vi nu ser, och bedömningen är att det kan bli ännu värre som ett resultat av klimatförändringarna. Det behövs stora investeringar på grund av dagens situation, och behovet ökar.

Varje år investeras ungefär 20 miljarder i va-anläggningar, men det är inte tillräckligt. Den bedömning som Svenskt Vatten och flera andra gör är att omfattningen bör ligga på cirka 30 miljarder per år. Det är medel som svenska kommuner har svårt att avsätta, särskilt i denna tid.

Om detta inte görs riskerar vi alltså att viktiga satsningar för att säkra dricksvattnet försenas eller helt uteblir. Denna fråga är alltså helt avgörande.

Jag är också nyfiken att höra vad statsrådet ytterligare har att svara på när det gäller detta. Jag har förstått att det kommer en utredning, men jag vill ändå höra något om vad statsrådets inriktning är när det gäller detta.

Just i denna tid är det en väldigt stor utmaning för kommuner över huvud taget, och det är ju för att det är tuffa tider för kommuner. Det är tuffa tider för att klara välfärden för alla. Särskilt tufft är det för mindre kommuner på landsbygden. Man ska klara av investeringar i välfärden, den viktiga skolan, äldreomsorgen och vården. Man ska också klara de investeringar som behövs i framtiden.

När nu den SD-styrda regeringen faktiskt inte ger tillräckliga resurser påverkar det väldigt många olika behov i Sverige, runt om i hela landet. Därför är denna fråga så viktig, och jag undrar vad statsrådet har att säga om detta.

Jag vill också lyfta fram ett svar från ett annat statsråd som kom för några veckor sedan och som gjorde mig ganska konfunderad. Ministern för civilt försvar sa att han inte uppfattade att kommuner efterlyser att staten ska ta ett större ansvar. Då undrar jag: Är det en bild som statsrådet delar att kommunerna inte efterfrågar ett större statligt ansvar? Det vill jag gärna höra, för det är ju viktigt för hur vi ska hantera frågan framöver.

Lite kort vill jag också kommentera något i det svar som statsrådet har gett, som jag naturligtvis tackar för å Linus Skölds vägnar. Det krävs en ökad tillväxt, absolut. Läget för den svenska regeringen just nu är inte direkt imponerande. Sverige ligger nu i bottenligan när det gäller tillväxt och har dessutom den högsta arbetslösheten på tio år. Det gynnar inte pengarna i kommuner, stat eller regioner. Det gynnar alltså inte välfärden.

Anf. 107 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Eva Lindh talar om den SD-styrda regeringen. När jag ser att det på läktaren sitter en del skolelever – tolkar jag det som i alla fall – tycker jag att det känns extra viktigt att säga att detta inte är en regering som är SD-styrd. Vi har en regering som består av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, och sedan samarbetar den regeringen i riks-

dagen med Sverigedemokraterna. Vi hade ett val där de fyra partierna fick väljarnas uppdrag att forma en majoritet för att kunna driva igenom den politik de gick till val på. Nu har vi denna majoritet i riksdagen.

Regeringen består av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna och styrs inte av ett enskilt parti. Vi styr tillsammans, och så får vi stöd av Sverigedemokraterna. Vi lever i en demokrati, och för att få igenom förslag behöver man majoritet i riksdagen. Därför samarbetar dessa fyra partier i riksdagen. Men det är inte så att vi på något är styrda av Sverigedemokraterna. I regeringen sitter Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

År 2024 har varit det tuffaste året för kommunsektorn. Nu vänder det 2025 och blir bättre.

För väldigt många kommuner har det varit till stor hjälp att resultatutjämningsreserverna, som de heter, finns. De är på drygt 50 miljarder kronor, och ungefär 80 procent av kommunerna i Sverige, inte minst många mindre kommuner, har en resultatutjämningsreserv. Det har varit till stor hjälp och gjort att många kommuner kunnat parera underskott och slippa dra ned i välfärden.

Nu ser vi att ekonomin förbättras rejält 2025 och kommer att fortsätta stärkas ytterligare de kommande åren. Som jag sa i interpellationssvaret: Bara det faktum att vi nu tryckt ned inflationen gör att kommunsektorns ekonomi förbättras med 50 miljarder kronor nästa år.

Vi hade en stor debatt tidigare i år om huruvida statsbidragen skulle höjas med 12 miljarder eller 18 miljarder kronor. Det var en skillnad på 6 miljarder kronor mellan opposition och majoritet. Nu är det 50 miljarder kronor vi pratar om, genom att vi har bedrivit en politik som varit framgångsrik i att bekämpa inflationen.

Linus Sköld sa att vi inte ger några generella statsbidrag till kommunerna 2025. Det gör vi visst! Vi ger 168 miljarder kronor i generella statsbidrag. Det är ingen ökning jämfört med i år, men vi ger 168 miljarder kronor. Det är 16 miljarder mer än för två år sedan. Därutöver har vi specialdestinerade statsbidrag till hälso- och sjukvården, äldreomsorgen och skolan som också ökar, vilket innebär att 40 procent av reformutrymmet i detta års budget gick till kommuner och regioner för att upprätthålla en stark välfärd.

Sedan vad gäller skattepolitiken: En gång i tiden, men då var Ingvar Carlsson statsminister i Sverige, stod även Socialdemokraterna upp för principen hälften kvar. Man tyckte att det var rimligt: Får jag en inkomstökning ska jag som löntagare åtminstone kunna få behålla 50 procent av denna innan det offentliga är där och norpar resten. Den principen verkar Socialdemokraterna helt ha övergett. Jag beklagar det.

Den här regeringen har nu påbörjat arbetet – vi är inte framme fullt ut – med att komma tillbaka till principen hälften kvar. Jag tycker att det är fullt rimligt.

För att sedan komma tillbaka till va-frågan har vi haft en utredning som hette Va-beredskapsutredningen – den ligger på Peter Kullgrens bord, ska sägas – och som lämnade sitt betänkande den 2 december. Där finns en del förslag om hur vi ska stärka kapaciteten i va-infrastrukturen i Sverige framöver. Dessa förslag bereds nu på Regeringskansliet. Jag kan inte i dag säga exakt hur vi kommer att gå vidare med de olika förslagen.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 108 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Låt mig korrigera ett par saker i det Erik Slottnér just sa.

För det första: Det stämmer med verkligheten att det är Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna som sitter i regeringen. Men det är Sverigedemokraterna som håller i kopplet. De har tjänstemän på Statsrådsberedningen som ska godkänna varenda grej som den här regeringen lägger fram. Det är deras politik som den här regeringen svarar för. Därför är Eva Lindhs benämning SD-styrd regering med sanningen överensstämmande.

För det andra: Den största enskilda utgiften för staten är bidrag till kommuner och regioner. Beloppet som Erik Slottnér angav i talarstolen alldeles nyss stämmer säkert. För att upprätthålla detta belopps värde i tider av inflation skulle det mellan 2024 och 2025 krävas en ökning på 6 miljarder. Det är ungefär 3,43 procent, vilket är den pris- och löneomräkning som regeringen själv antar behövs för att man ska kunna köpa samma mängd prylar och avlöna samma mängd personal för denna summa pengar.

Ska man upprätthålla servicenivån i det offentliga, i kommuner och regioner, måste alltså bidraget räknas upp. När regeringen inte gör det är det i praktiken en besparing på 6 miljarder på kommuner och regioner, det vill säga på sjukvård, skola och omsorg.

Som av en händelse är det nästan exakt samma summa som man lägger på att sänka skatten för ministrar, direktörer och andra som tjänar över 62 000 kronor i månaden – en skattesänkning riktad till precis dem. Med samma motiv – att det nu vänder, som Erik Slottnér säger – minskar man också stödet till de allra mest utsatta familjerna, de familjer som tillsammans har cirka 16 000 kronor i månaden att leva på. En minister har 160 000 kronor att leva på, men här minskar man ersättningen till dem som har minst med 400 spänn och ökar ersättningen till ministern med 4 000 spänn i månaden.

Är det detta som behövs i tider av ekonomisk kris? Jag tycker att Erik Slottnérs sätt att argumentera är stötande.

Låt oss sedan gå till utredningens förslag. I den utredning som Erik Slottnér hänvisar till finns ”en del förslag”, säger han. Jag skulle gissa att det är för att han inte vill kännas vid innehållet i dem, eftersom regeringen har en vana att stjäla över denna typ av kostnader på kommuner och regioner och inte har någon ambition att finansiera välfärden och den allmänna service som kommuner och regioner svarar för. Det syns också väldigt tydligt i Erik Slottnérs interpellationssvar att han inte har någon sådan ambition. Det som nu är prioriterat är att lätta skattebördan, svarar han, eftersom kommunerna har så bra ekonomi.

Utredaren föreslår att staten ska ta upp lån motsvarande 1 miljard om året för att hjälpa kommunerna i den situation de befinner sig i, med en investeringsskuld som är värd 600 miljarder. Man kan tycka att det är ganska futtigt att staten skulle hjälpa till med 1 miljard om året, men utredaren föreslår faktiskt det. Han förordar också att staten ska låna den miljarden, eftersom det är investeringar som är av den karaktären att de kommer att ge varaktig förbättring för generationer framöver. Därför är det motiverat att sätta skattebetalarna i skuld för att hjälpa till att beta av kommunernas upparbetade skuld.

Då skulle man kunna fråga Erik Slottnér: Hur ställer han sig till det? När han nu inte vill ge några ökade generella statsbidrag, kan han tänka

sig att ta upp lån om 1 miljard om året? Han kan ju tänka sig att ta upp lån om 400 miljarder för att bygga kärnkraft, så kanske han kan tänka sig att ta upp lån om 1 miljard om året för att hjälpa till att säkerställa att vi också i framtiden har rent dricksvatten.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Anf. 109 EVA LINDH (S):

Fru talman! Vi diskuterar va-frågan, men vi fick inte så många nya svar. Statsrådet hänvisar till utredningen. Vi frågar: Finns det någon ambition hos staten att ta ett ökat ansvar? Detta är nämligen tuffa utmaningar för kommunerna.

Jag tror inte att de kommuner som nu kämpar med att hålla näsan över vattenytan, som verkligen har det tufft och som inte får några nya pengar håller med om att det blir bättre. Det ljusnar, brukar regeringen säga. Det tror jag inte att de håller med om, särskilt inte om de dessutom har de här jättestora behoven av att investera framöver.

Jag vill också upplysa statsrådet om skillnaderna mellan den budget som den SD-styrda regeringen har lagt fram och den budget som Socialdemokraterna har lagt fram. Vi lägger 6 miljarder mer i generella statsbidrag. Totalt, i hela budgeten, lägger vi 15 miljarder mer till kommuner och regioner än vad regeringen gör – bara för att rätt ska vara rätt.

Sedan kan jag ändå inte avhålla mig från att kommentera den helt rimliga jämförelsen. När hälften av det totala, stora utrymmet läggs framför allt på skattesänkningar, till stor del med precision inriktade mot dem som redan har, är det stötande. Jag tycker att det framför allt är stötande att det verkar vara skillnad på folk och folk. De som redan har behöver lite mer morötter för att jobba mer. Men de som inte har behöver tydligen lite mer piska. Detta är ovärdigt.

Men som sagt: Jag vill ha lite mer svar i va-frågan.

Anf. 110 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Eva Lindh fortsätter att tala om den ”SD-ledda regeringen”. Det är interpellanterna som vill upprätthålla den debatten. Jag tänker inte ge mig. När det fars med den typen av osanningar i denna kammar och det sitter en skolklass här, som nu har lämnat läktaren, tycker jag att det är rimligt att ge faktaupplysningar om hur det ligger till.

Linus Sköld pratar om något koppel som hålls. Det är i alla fall inget strypkoppel, för jag känner mig faktiskt inte särskilt strypt eller kopplad av något SD-parti. Jag känner att vi samarbetar bra med varandra och att det funkar väldigt bra. Jag tror snarare att det är så att Socialdemokraterna är lite överrumplade och besvärade över hur bra samarbetet i Tidökonstellationen faktiskt fungerar.

Jag tror möjligtvis att Socialdemokraterna till och med är lite avundsjuka med tanke på den dag då man eventuellt ska samarbeta med Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet i någon regeringskonstellation. Bevare mig för att tillhöra något av de tre partierna när man relaterar och refererar till koppel! Det kanske säger något om hur Socialdemokraterna ser på samarbetspartier – som några man går omkring och håller i koppel. Det är inte så jag ser på samarbete med mina borgerliga kollegor.

På grund av denna fråga hann jag inte, fru talman, i mitt förra inlägg svara på Eva Lindhs fråga i hennes första inlägg, nämligen vad som är kommunernas åsikt och om de önskar ett ökat statligt inflytande när det

gäller detta. Jag har pratat en del va-frågor med bland annat SKR. Den dialogen har jag framför allt samlat med kommunsektorn. Jag gör många enskilda kommunbesök runt om i landet, men den samlade dialogen för jag med SKR.

Denna fråga kommer upp. Många är bekymrade över hur man ska finansiera en stor utbyggnad av va-nätet framöver. I utredningen framkom också att det är väldigt ojämnt fördelat när det gäller var behoven är större respektive mindre. Detta är alltså ett bekymmer.

Det är inte helt oväntat att SKR många gånger uttrycker ett önskemål om ökat stöd i denna fråga. Vad jag har hört är det inte jättemycket mer konkret formulerat än så när det gäller exakt hur detta stöd skulle se ut.

Utredningen kom för bara ett par veckor sedan, och ledamöterna vet att frågan nu behöver beredas och bereds i Regeringskansliet och att jag som minister inte kan tycka till om enskilda förslag innan den beredningen är slut. Vi får väl återkomma i kammaren när beredningstiden är slut, förslaget har varit ute på remiss och regeringen har tagit ställning i frågan. Där är vi inte nu, så det är för tidigt att kräva mig som enskild minister på svar.

När jag säger att det ljusnar för kommunerna är detta inte något som bara jag och regeringen eller Finansdepartementet säger, utan det säger också SKR. SKR:s prognoser är väldigt tydliga med att det ljusnar. Att det ljusnar innebär inte att det är midsommarafton riktigt än och att det är väldigt ljust. Men att vi nu går in i en ljusare period och att ekonomin ser bättre ut de kommande åren är väldigt tätt kopplat till att vi har vunnit kampen mot inflationen, vad vi nu kan se, och att konjunkturen vänder så att skatteintäkterna förväntas öka framöver.

Jag tycker också att Linus Sköld är lite slarvig när han säger att ersättningen till statsråden ökar med 4 000. Ersättningen sker i form av arvoden, och vi har en särskild arvodesnämnd som fastställer dem. Någon ersättning har regeringen alltså inte beslutat om när det gäller ministrarna. Detta tycker jag också kan vara viktigt att föra fram om någon som lyssnar på denna debatt tror att regeringen skulle ha tagit några sådana beslut.

Inte ens hälften av reformutrymmet gick till skattesänkning, och av den skattesänkning vi gjorde gick den stora bulken till låg- och medelinkomsttagare och pensionärer. Detta är också viktigt att påpeka.

Anf. 111 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Tack, Slottnér, för korrigeringen! Givetvis är det den disponibla inkomsten för ministrarna som ökar med 4 000 efter årsskiftet, inte arvodet.

Jag noterar att Erik Slottnér tycker att samarbetet med Sverigedemokraterna fungerar så himla bra. Han har helt införlivat Sverigedemokraterna i det här samarbetet. Då antar jag att förslagen om indragen rätt till tolk i sjukvården, avskaffad modersmålsundervisning, avfinansierad utvecklingsforskning, stora besparingar på biståndet och angiverilagstiftning är kristdemokratiska. Detta är nu politik som är Erik Slottnérs – bra, då är det etablerat. Och då undrar jag vad Kristdemokraterna alls har för existensberättigande.

Jag tänker att vi ska återgå till frågan, nämligen hur staten ska bistå kommunerna i att lösa den upparbetade investeringsskulden på 600 miljarder kronor, som enligt bedömningar årligen ökar med ytterligare 10 miljarder, för vatten- och avloppsanläggningar runt om i landet.

Erik Slottner säger att han inte nu kan ta ställning till utredningens förslag. Men han har gett en hint i sitt inledande svar, som jag också har fått skriftligt och tänker citera för att be Erik Slottner förtydliga vad han menar: ”Regeringen har visat att ekonomiska tillskott till kommunsektorn prioriteras när behoven är stora.”

Nja, det var ju noll kronor i tillskott nästa år. De 16 miljarder som statsrådet stoltserade med tidigare var långt ifrån tillräckliga för att möta inflationen under de två år vi då snackar om.

Vidare: ”Regeringen ser nu ett behov av insatser som långsiktigt främjar kommunsektorns effektivitet och kapacitet och avsätter också medel för dessa ändamål i budgetpropositionen för 2025.”

Vilka medel avser Erik Slottner då?

Anf. 112 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Kristdemokraterna ingår som bekant i regeringen och står såklart bakom regeringens politik på alla områden. Sedan vet Linus Sköld, inte minst från Socialdemokraternas tid i en samlingsregering med Miljöpartiet – annars är ju Socialdemokraterna vana att regera själva, men en gång har de också regerat tillsammans med Miljöpartiet – att man också ingår kompromisser. Alla förslag som kommer från Regeringskansliet är såklart inte rena KD-förslag; det vore väldigt märkligt.

Men jag står för och måste säga – och det är inte bara jag som säger detta här, utan det är en allmän uppfattning – att Tidösamarbetet och regeringssamarbetet har flutit på smidigare än många politiska kommentatorer och representanter för oppositionen trodde efter att Tidöavtalet slöts. Jag konstaterar att detta samarbete fungerar väl.

Detta innebär inte att det är helt fritt från konflikter eller meningsskiljaktigheter. Självklart uppstår sådana när fyra partier samarbetar. Men det har gått smidigare och bättre än väldigt många trodde direkt efter att Tidöavtalet slöts.

Sedan var frågan vad jag i mitt svar menade med att detta visar på att regeringen skjuter till pengar när det behövs. Det gjorde vi därför att 2023 och 2024 var väldigt tuffa år för kommunernas ekonomi. Det var detta jag menade – då skjuter vi till pengar. I den första budgeten gick en tredjedel av reformutrymmet till ökade anslag till kommuner och regioner. I den andra budgeten, den för i år, gick 40 procent av reformutrymmet till kommuner och regioner. Det är vad jag menar med detta.

Dessutom vet vi att kommunsektorn innan dess kom från år med mycket stora överskott, som den stora merparten av kommunerna har lagt över i resultatutjämningsreserver som man nu har kunnat använda som ett slags airbag. Nu går man in i ljusare tider. Även om vi får vänta lite på midsommarafteon går vi mot ljusare tider också vad gäller ekonomin i kommunerna, vilket kommer att vara väldigt bra för välfärden framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2024/25:265 om formalia som politiskt verktyg

Anf. 113 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Samuel Gonzalez Westling har frågat mig om jag anser att kommunallagen behöver utvecklas eller förtydligas för att bättre säkerställa att kommunfullmäktige och nämnder kan fungera på ett demokratiskt sätt. Han undrar också vilka åtgärder som jag menar är nödvändiga för att stärka demokratin på lokal nivå och vad som kan göras för att förhindra att tolkningar av formalia används som ett verktyg för att begränsa debatten.

Först vill jag säga att det givetvis är viktigt att de demokratiska principerna respekteras på lokal nivå i kommunerna. Demokrati betyder folkstyre, och med det menas att makten utgår från folket. De folkvalda ska därför kunna säga sin mening, och både den politiska majoriteten och minoriteten bör få möjlighet att lyfta frågor och debattera angelägna ämnen.

Eftersom vi har kommunalt självstyre i Sverige är det kommunerna själva som bestämmer rutiner och arbetssätt, inklusive hur man debatterar i nämnder och fullmäktige. Enligt kommunallagen (2017:725) ska fullmäktige anta en arbetsordning av vilken det framgår vad som ska gälla för fullmäktiges sammanträden och handläggningen av ärenden. Kommunerna kan i arbetsordningen bestämma talartiden och antal inlägg i debatten i syfte att fördela ordet rättvist och för att mötena inte ska bli för långa.

Beredningskravet innebär att en fråga alltid ska vara beredd innan beslut kan fattas. Det finns alltså en viss begränsning också i kommunallagen vad gäller att ta upp ”nya” eller spontana frågor på sammanträdena. Med det sagt menar regeringen sammanfattningsvis att det i nuläget inte finns skäl att utveckla eller förtydliga kommunallagen ytterligare i det här avseendet.

Anf. 114 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag tror att jag skulle behöva utveckla detta. Jag är helt övertygad om att statsrådet liksom jag själv är en varm anhängare av demokrati och av att man har rätt att använda sig av det fria ordet för att kunna påverka. Vi befinner oss ju i demokratins högborg i Sverige, riksdagen. Det här är någonting som borde genomsyra hur det fungerar i både regioner och kommuner runt om i Sverige.

Anledningen till att interpellationen över huvud taget ställs är att detta inte fungerar i praktiken. Jag håller med om de saker som statsrådet tar upp om hur det borde fungera i en kommun, att man ska anta en arbetsordning och så vidare. Men det fungerar alltså inte.

Jag har egen erfarenhet av de här problemen. Man kan under ett anförande bli avbruten av ordföranden med påståendet att man inte skulle hålla sig till ämnet för debatten i fråga. Ett exempel skulle kunna vara att man under en budgetdebatt i kommunfullmäktige i ett anförande tar upp vad det är som händer på riksnivå. Hur ser statsbudgeten ut? Man blir då avbruten av ordföranden med tillsägelsen att man i kommunfullmäktige enbart ska diskutera frågor som berör kommunen.

Jag tror att statsrådet håller med mig om att statsbudgeten berör alla Sveriges kommuner. Det finns en viss relevans i det som står i en statsbudget även för kommunfullmäktige, och man ska kunna diskutera och debattera detta om det berör hur kommunen fungerar.

Det finns andra exempel, där ordförande i nämnder nekar ledamöter att väcka initiativärenden. Det är någonting som står i kommunallagen att man ska få lov att göra. Det finns exempel i kommunfullmäktige där ordförande nekar ledamöter att yrka på ändringar i liggande förslag till budget med hänvisning till att det i så fall först måste beredas i kommunstyrelsen.

Jag är djupt övertygad om att statsrådet håller med mig i de här frågorna. Det här är saker som man måste kunna göra. Man måste kunna diskutera saker i fullmäktige. Man måste kunna lägga fram förslag i de ärenden som finns i fullmäktige, särskilt när det gäller kommunens budget. Man måste kunna få lov att väcka initiativ i nämnder och styrelser i kommunerna.

Jag tror att det skulle vara värdefullt för landets kommuner och för invånarna i Sverige att få höra att statsrådet tycker att det borde förhålla sig på det viset. Som läget är just nu har jag fått otroligt många påtalanden från hela landet om att det inte fungerar som det är tänkt att fungera.

Jag tycker att det är viktigt att vi adresserar detta i den här kammaren, för det är ändå vi i den här församlingen som stiftar de lagar som kommunerna har att luta sig mot när de ska fatta den här typen av beslut. Jag hoppas att jag får ett positivt svar från statsrådet när det gäller de här frågorna.

Anf. 115 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det här är inte alldeles lätt. Man tycker ibland saker som minister och rikspolitiker även om sådant som sker på kommunal nivå. Men vi har ett långtgående kommunalt självstyre, och så är det även med detta. Man ska tolka kommunallagen på kommunal nivå och utifrån det sedan skapa arbetsordningar om vad det är som gäller exempelvis i en debatt i fullmäktige eller i en nämnd.

Kommunerna tolkar detta på lite olika sätt. Jag vet att man gör olika exempelvis med ersättares deltagande i nämnder. Det kan handla om vilken roll man har som ersättare i en nämnd, huruvida man får lämna särskilda yttranden som ersättare etcetera. Det är sådant som också har diskuterats i den här kammaren.

Jag för löpande en dialog med Sveriges Kommuner och Regioner. Där tar vi upp många olika typer av frågor, men den här frågan har faktiskt aldrig kommit upp från SKR:s sida som ett problem. Inte heller i de kommunresor jag gör i rollen som civilminister med ansvar för relationer till kommuner och regioner har frågan kommit upp. Jag känner inte heller igen den från mitt eget parti mer än möjligtvis i något enstaka fall.

Uppenbarligen har interpellanten och jag lite olika referensramar och erfarenheter vad gäller detta. Men jag är inte på något sätt främmande för att ändra i kommunallagen. Vi går nu fram med det efter en hemställan just från SKR som gäller exempelvis att öka skyddet för förtroendevalda från hot och våld. Där gör vi en ändring i kommunallagen liksom när det gäller att stärka den interna kontrollen på utförare av välfärdstjänster.

Om ett behov uppstår och vi i regeringen delar bedömningen är vi inte på något sätt främmande för att göra en förändring i kommunallagen. Men i den här frågan har vi inte kommit till den ståndpunkten. Vi har inte sett att det här skulle vara ett så stort problem att det inte går att lösa inom de ramar som i dag finns.

Jag tycker alltid att det är bra om man gör så breda överenskommelser som möjligt, och i den här frågan tycker jag att det är bra om alla partier som finns representerade i fullmäktige kan vara med på överenskommelsen om hur man ska hantera denna typ av frågor. Det kan handla om vilka ramar man sätter för debatten och yttranderätten. När ska en ordförande i fullmäktige exempelvis gå in och avbryta en debatt för att den har ballat ur helt och hållet eller för att den inte håller sig till ämnet över huvud taget? Det är bra om man kan vara överens om detta.

Om man som ledamot tycker att ett fullmäktigepresidium exempelvis bryter mot sådana överenskommelser avgörs det bäst där och då, i den situationen. Jag menar att vi inte kan börja ändra i kommunallagen varje gång det uppstår problem i enskilda kommuner för att gardera oss mot alla tänkbara situationer som kan uppstå, för det är väldigt svårt. Det tror jag inte heller att interpellanten tycker att vi ska göra, men jag vill ändå få det sagt.

Kommunfullmäktige får inte heller bli alltför mycket av en rikspolitisk arena där man enbart står och diskuterar statsbudgeten. Om man gör det i en budgetdebatt i fullmäktige ska det vara direkt relaterat till den debatt man har i fullmäktige i just den kommunen. Man kan inte kräva av ledamöter i fullmäktige som exempelvis representerar regeringspartierna att de ska kunna svara på frågor om regeringens budget och känna till den utan och innan. Om det blir alltför mycket av rikspolitisk ansats i en kommunal debatt finns det alltid en risk att man ställer orimliga krav på enskilda ledamöter i kommunfullmäktige.

Det här kanske är mer av ett resonemang än direkta svar på interpellantens frågor. Men med det resonemanget kan jag säga att det inte finns någonting nu som föranleder oss att ändra kommunallagen. Med det sagt: Regeringen är inte främmande för att ändra kommunallagen om vi ser ett behov av det. Men då behöver jag få lite mer av en fastställd problembild än den jag har fått av Gonzalez Westling hittills.

Anf. 116 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Jag tänker att man nog måste se problemet för vad det är. SKR är en organisation som täcker alla kommuner, men det är inte alla som är representerade där. Både jag och statsrådet har varit förtroendevalda i SKR. Vi vet att inte alla kommuner har representanter i SKR.

Jag skulle nog säga att detta problem är förhållandevis litet om man befinner sig i en större kommun, där det finns medier som har större möjligheter att bevaka och faktiskt se vad som händer i de olika parlamentariska situationerna. I de kommuner som är lite mindre – inte de med 50 000 invånare utan kanske de med mindre än 20 000 invånare – är bekymret betydligt större, särskilt med tanke på det medielandskap vi har. Det är otroligt få nyhetsmedier som har lokal bevakning av till exempel kommunfullmäktigemöten. Min kommun har inte haft en dagstidning som har bevakat fullmäktigemöten på nästan 15 år – det är den nivå vi talar om. Jag vet att det förhåller sig på liknande sätt i andra kommuner.

Det är inte framför allt majoritetspartiernas ledamöter som upplever denna typ av problem. Jag misstänker att det oftast är majoritetspartiernas ledamöter som statsrådet träffar när han besöker kommuner och får höra vilka problem som kommunerna står inför. Det är oftast inte oppositionspartierna som han möter, och det är oftast oppositionspartiernas ledamöter som upplever denna typ av problem.

Jag tror att det är relevant att man faktiskt tar den här frågan på allvar. Detta är något som inte borde förekomma. Jag tror att detta framför allt uppstår när man hamnar i situationer där man tycker att själva debatten börjar kännas obekväm för att man inte har svar på frågorna som debatten handlar om. Man ställs inför en obekväm situation när motståndaren kommer med politiska argument och man inte har svar. Då väljer man i stället att använda formalia som ett vapen för att liksom tysta oppositionsföreträdarna.

Det är därför det är angeläget att belysa denna fråga också på den här nivån, inte för att vi ska gå in och styra vad man fattar för beslut i kommunfullmäktige, på olika nivåer, eller i regionfullmäktige.

Jag tycker att detta är en allvarlig fråga. Jag hoppas att statsrådet tar med sig frågan under kommande år under denna regeringsperiod och undersöker hur allvarligt problemet är. Det kan vara så att jag har misstagit mig, att det inte är ett utbrett problem. Men jag tycker att det är ett problem så fort det finns någon som påstår att detta är ett problem.

När vi står i denna kammare är det inte formalia som vi ska diskutera, utan vi ska diskutera riktiga frågor, politik som avgör hur människors vardag ska se ut och hur människor ska kunna leva. Det är det som är det viktiga. Det är det som vi ska diskutera. Det är det som är det relevanta. Vi ska inte hålla på och käbbla om hur man får lov att säga någonting eller varför man får lov att säga någonting.

Jag tror att detta skulle vara uppskattat runt om i landet. Det kanske också skulle öka förtroendet för politiken på ett bredare plan.

Anf. 117 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det är i och för sig korrekt att det ofta är majoritetspartierna jag träffar eller kommunstyrelsens ordförande, vilket ofta är en socialdemokrat eller en moderat. Men det händer även att det är en kristdemokrat eller centerpartist. Någon vänsterpartist har jag hittills inte träffat, men jag tror det finns någon sådan. En finns det. Jag träffar gärna den personen också. Jag träffar mina egna partikamrater ganska mycket också. De sitter ibland i majoritet och ibland i opposition.

Jag ska vara ärlig och säga att denna fråga aldrig har kommit upp till mig, men det är inte så att problemet inte finns bara för att jag inte har hört talas om det. Jag ifrågasätter egentligen inte problemet. Men när jag får en interpellation där det påstås att ett problem finns och ingen annan av dem jag talar med riktigt bekräftar den bilden blir det lite svårt för mig att säga: Ja, nu ska vi ut och agera.

Men med detta sagt tar jag gärna upp frågan. Demokratifrågorna är viktiga. Vi pratar inte minst, i förlängningen, om det som hotar demokratin allra mest. Det är just förekomsten av hot, hat och våld gentemot politiker. Vi kan se ett växande antal politiker på kommunsidan som lämnar politiken för att de är för rädda. De orkar inte med det tryck som detta innebär. Det pratar vi ganska ofta om med SKR, exempelvis.

Jag tar gärna upp denna fråga med dem. Jag kan också säga att Vänsterpartiet nu sitter i ledningen i SKR, så Gonzalez Westling får gärna hjälpa till och ta upp denna fråga med sina partikamrater i SKR. Jag ska träffa mina partikamrater i SKR i kväll, exempelvis. Jag får se om jag får anledning att ta upp denna fråga då.

Vi har dessutom Småkom, som är en särskild organisation just för de 70 minsta kommunerna. Där skulle det också kunna vara intressant att ta upp frågan.

Vi får se vad som sägs där och om vi agerar utifrån det.

Anf. 118 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Jag tänkte att jag ska ge några exempel som jag har fått skickade till mig, så behöver detta inte bara utgå från vad jag själv har varit med om.

I en kommun struntade ordföranden i nämnden i att ta upp ett ledamotsinitiativ i nämnden. Från en annan kommun kommer detta exempel: Man fick ställa en skriftlig fråga i kommunfullmäktige. Sedan fick man till svar att man inte fick lov att ställa den på grund av att den hade interpellationskaraktär. Man skrev om den, och då fick man inte lov att ställa den på grund av att den inte var tillräckligt bra formulerad. I en annan kommun avbröt ordföranden en talare i en budgetdebatt och konstaterade att kommunfullmäktige inte var ett forum för ideologiska diskussioner.

Det är på den nivån det är. Jag ser att Niklas Wykman sitter här och skrattar till lite grann. Jag tror att vi är överens om att kommunfullmäktige är ett forum för ideologiska diskussioner, precis som riksdagen är. Politik grundar sig någonstans i ideologiska diskussioner.

Jag tackar så mycket för detta samtal – det är ett samtal snarare än en debatt. Jag hoppas att statsrådet får möjligheten att träffa oppositionspolitiker och att han kanske kan lyfta upp denna fråga i framtiden. I en snar framtid kanske vi ser en lösning på detta. Det kanske räcker med att man påpekar att det är viktigt att alla får komma till tals på ett sjyst sätt i kommunfullmäktige. Man ska inte behöva känna att man gör fel.

Jag tänker att talmännens roll här snarare är att hjälpa oss ledamöter att få en bra debatt än att hindra oss från att ha en debatt.

Anf. 119 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag får tacka ledamoten för den här interpellationsdebatten och det här samtalet. Jag tror att vi delar mycket och har samma grundinställning, framför allt när det gäller att man runt om i landet – oavsett om det är i kommunen, regionen eller den här kammaren – ska diskutera ideologi. Jag tror att det är väldigt uppfriskande om det även kan diskuteras på kommunsidan.

Nu styr inte vi eller jag SKR på något sätt, men vi har ett gott samarbete med dem. Eventuellt skulle de vilja ta fram vägledningar. Det är bara en tanke som man kanske skulle kunna lyfta med dem. Det finns säkert redan mycket stödmaterial från deras håll vad gäller detta. Men jag lovar i alla fall att kolla lite mer på frågan. Sedan får jag väl återkomma.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 120 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Mikael Damberg har frågat mig om jag kommer att ställa mig bakom Socialdemokraternas förslag om att förbjuda listräntor.

Ett starkt konsumentskydd och att konsumenter kan göra aktiva val på bankmarknaden och att de har möjlighet att söka bättre villkor är angeläget, inte minst i ett läge där hushållens ekonomi är pressad. Det är inte givet att ett förbud mot listräntor ger konsumenterna ett starkare förhandlingsläge gentemot banken.

Regeringen arbetar aktivt för att stärka konsumenternas ställning på bankmarknaden.

I december 2022 gav regeringen Finansinspektionen i uppdrag att analysera åtgärder för att stärka konsumenternas ställning på bankmarknaden. Fokus var på räntor och avgifter för bolån och sparkonton. Uppdraget slutredovisades i maj 2024.

I sin redovisning av uppdraget identifierade Finansinspektionen åtgärder som kan stärka konsumenternas ställning och ge dem bättre förutsättningar att jämföra villkor och förhandla med sin bank. Det handlar om att banker framöver i god tid ska påminna sina kunder om att en ränterabatt, som i regel förhåller sig till en listränta, löper ut. I dag kan tidsbegränsade ränterabatter på bolån löpa ut utan att banken informerar om detta, vilket kan leda till att stora grupper av kunder får en högre ränta än om de hade förhandlat med sin bank. Finansinspektionen arbetar vidare med den frågan.

Därutöver kommer Finansinspektionen att ta fram enkel och tydlig information och vägledning på sin hemsida för att underlätta för konsumenter att jämföra sina villkor och påverka sin ränta.

Inom ramen för samma uppdrag meddelade Finansinspektionen under hösten 2023 föreskrifter som innebär att amorteringsunderlag ska vara digitala och att de ska lämnas utan dröjsmål. Jag välkomnar detta. Detta gäller från och med den 1 september 2024 och innebär att det blivit lättare att flytta sitt bolån.

Regeringen beslutade nyligen om en lagrådsremiss med förslag om en ny regel om ränteskillnadsersättning vid förtidsbetalning av ett bundet bostadslån. Förslaget syftar till att stärka konsumentskyddet, öka konkurrensen på bolånemarknaden och minska hindren för konsumenter med behov av att binda sin ränta. Förslaget medför att det i de flesta fall blir mindre kostsamt för konsumenter som bundit sin ränta att till exempel byta bank.

Anf. 121 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Bakgrunden till interpellationen är att det har blivit dyrare att leva i Sverige. Inflationen och kostnadskrisen har inneburit ökade kostnader för mat, räntor och boende samtidigt som löneutvecklingen inte har hängt med de senaste åren. Resultatet är ett tuffare ekonomiskt läge för vanligt folk, som har fått svårare att få vardagsekonomin att gå ihop.

Samtidigt har de svenska storbankernas marginaler på bolåneräntor ökat. Bankerna har gjort stora vinster under kostnadskrisen, och allra mest har bankernas räntenetton växt. Det är väl belagt att bankerna är snabba

med att ändra sina utlåningsräntor och lite långsammare med att ändra sina inlåningsräntor när marknadsräntorna ökar.

Under 2023 betalade vanliga hushåll i snitt nästan tre gånger så mycket av sin disponibla inkomst i räntebetalningar jämfört med åren innan krisen. Det betyder väldigt mycket för vanliga familjer runt om i Sverige. Det som har hänt är att bankernas så kallade bruttomarginal har fortsatt att öka, faktiskt även det senaste kvartalet.

Finansinspektionen har pekat på att bankernas användning av listräntor gör det svårt för konsumenterna att förstå räntesättningen. Bankerna erbjuder individuellt förhandlade rabatter, men först måste bolånetagaren själva ta initiativ för att förhandla om sin ränta. Det blir dock sällan en riktig förhandling, upplever många människor, för banken talar om vad man får.

Ett skäl till att kunden har svårt att bilda sig en uppfattning om vad som är en bra ränta i förhandlingen är att listräntorna skiljer sig väsentligt från räntor som banken erbjuder andra kunder. Dessutom har avståndet mellan snitträntor och listräntor ökat över tid, vilket minskar värdet på ränterabatterna i verkligheten.

Finansinspektionen konstaterar att listräntor är ett stort problem. Sedan konstaterar man att listräntan har spelat ut sin roll gentemot konsumenten. Jag menar att Finansinspektionen har en poäng här. När jag lyssnar till finansmarknadsministern låter det lite grann som att läget är lite mer oklart. Jag kan ha respekt för det. Men min slutsats är ändå att listräntorna gynnar bankerna och skapar en otydlighet för vanligt folk.

Människor efterfrågar en rimlig räntesättning i ett svårt ekonomiskt läge. Att marknaden helt uppenbart inte fungerar helt optimalt har Niklas Wykman tidigare beskrivit, och också finansministern har understrukt detta tidigare i år.

Därför har vi socialdemokrater föreslagit flera åtgärder för att göra det lättare och billigare för vanligt folk att förhandla med banken, att byta bank och att pressa konkurrensen i sektorn.

Ett av de förslag som vi har lyft fram är att förbjuda bankerna att använda listräntor för att stärka konsumenternas ställning och pressa räntekostnaderna.

Jag vill ändå återupprepa min fråga i interpellationen till finansmarknadsministern. Är det inte rimligt att ställa sig frågan om det kan finnas en poäng med att förbjuda listräntorna för att gynna konsumenterna i relationen med bankerna?

Anf. 122 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tack för frågan, Mikael Damberg!

Det är såklart en angelägen diskussion. Hushållen har varit väldigt pressade av inflation och därtill följande ränteökningar. Det är fortfarande så att man har en högre prisnivå än vad man tidigare haft.

En del har blivit kompenserade för det. Till exempel har regeringen aktivt fattat beslut för att stötta de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna. Andra har fått kompensation genom automatiska indexeringsystem av olika typer av bidrags- och transfereringssystem. Men många arbetstagare och många pensionärer har fått uppleva inkomst eller pension urholkad.

En hel del av inflationen som regeringen fick ärva beror på omständigheter som om man ska vara ärlig ligger utanför den svenska politikens

kontroll, med oro och elände i omvärlden, eller är konsekvenser av en ekonomisk politik som har drivits i stora delar av världen.

Andra problem är mer hemmaskapade i Sverige. Det gäller till exempel den stora destruktiva förstörelsen av vår energimarknad som har pågått under en längre period och gjort oss väldigt känsliga för störningar. En del är importerat, en del problem har vi skapat själva. Vi hanterar dem steg för steg.

Vi har kommit tillbaka till prisstabilitet i ekonomin. Jag delar Mikael Dambergs uppfattning om att prisstabilitet är centralt för att man ska klara en bra ekonomi och sunda villkor. Det är bra att det finns en samsyn om det. Sedan kan man ha lite olika åsikter om exakt vägval man ska göra.

När vi tittar på banktjänsterna får man konstatera att det under lång tid har gjorts alldeles för lite. Nu har det antligen kommit på plats åtgärder som gör kunden starkare gentemot sin bank. Det gäller inte minst beskedet om amorteringsunderlagen.

Det var tidigare en situation där man kunde uppleva att banken satt och tryckte på den informationen, vilket gjorde det svårare att byta bank när man var missnöjd. Det har jag varit väldigt tydlig med från min sida att vi vill se att detta ska hända. Jag är glad att det nu har hänt och att man på så sätt har fått en väsentligt starkare position som bankkund så att man kan byta.

Vi får nu fått på plats reglerna om ränteskillnadsersättning. Det gör det mer ekonomiskt fördelaktigt för den som behöver bryta sitt bundna bolån relativt situationen så som den är i dag. Det är ett välkommet steg för att stärka kunden.

Här görs en hel del i rätt riktning. Det återstår såklart fortsatta utmaningar på en ganska speciell marknad, som man ändå får säga att bankmarknaden är.

Det är välkommet med de positionsförflyttningar som nu finns i debatten. Det gäller till exempel, som jag lyfte fram i mitt svar, att bankerna ska ge klar och tydlig förhandsinformation: Nu håller din ränterabatt på att löpa ut. Det stärker också konsumenten.

Jag har inga stängda dörrar på området. Vi ska alltid värna finansiell stabilitet, ordning och reda och ett starkt konsumentskydd i Sverige. Jag är intuitivt inte lika övertygad som Mikael Damberg verkar vara om att förbud mot en typ av information, nämligen listränta, är rätt väg att gå.

Jag har ingen helt stängd dörr för det. Men listräntan ger en typ av information också till kunden. Det är mycket viktigt att genomsnittsräntor redovisas. Det finns väldigt tydliga regelverk för hur man ska redovisa räntor generellt. Det finns väldigt tydlig information på nätet om genomsnittsräntor i olika banker. Man kan kolla detta på konsumenternas.se.

Listräntor ger också något slags information om. Ligger man över dem, då ligger man väldigt högt. Någon typ av informationsvärde har de. Sedan kan man möjligtvis diskutera ifall namnet är särskilt bra.

Anf. 123 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Finansmarknadsministern ger en bild av att regeringen har kompenserat och hjälpt grupper genom krisen. Där kanske vi har en liten annan bild.

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

Jag tycker att regeringen har varit ganska passiv. Mycket av det stöd som har givits i form av skattesänkningar eller andra förändringar har gynnat dem med höga inkomster mer än de mest utsatta.

Jag blev nästan lite provocerad av att statsrådet nämnde just de utsatta barnfamiljerna, eftersom vi har en situation där regeringen de facto sänker ersättningen för de mest utsatta barnfamiljerna i den budget som vi diskuterade tidigare i dag. Men det är en annan fråga.

Låt mig komma tillbaka till den fråga där vi verkar vara överens om att det ändå finns problem på bankmarknaden i dag. Kunderna upplever att det finns ett underläge och att konkurrensen inte alltid fungerar. Då uppskattar jag att det sker en del saker som går i rätt riktning. Det är bra att regeringen tar vidare den utredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte om ränteskillnadsersättningen. Det gör det lättare och billigare för de flesta konsumenter framöver att flytta bundna lån. Det är bra, och det är klokt att Finansinspektionen har tagit fram idén en om påminnelse inför att ränterabatten löper ut. Jag tror att många kunder inte har koll, och då kan de efteråt känna sig lurade.

Det är bra att amorteringsunderlaget digitaliseras. Det är en nyckelfråga. Vi har sett att det ofta är så att de som har begärt ut ett amorteringsunderlag från befintlig bank får ett bättre erbjudande från banken. När det går snabbare och smidigare kan det ge den som förhandlar en möjlighet att pressa på.

Jag blir lite förvånad att finansmarknadsministern ändå inte vill föra en seriös diskussion om genomsnittsränta i stället för listränta. Finansinspektionen har ju faktiskt förespråkat ett användande av genomsnittsränta framför listränta.

Finansinspektionens generaldirektör har sagt att de kan se att ränterabatterna har vuxit sig så stora att listräntan har spelat ut sin roll gentemot konsumenten. Därför är det bättre att jämföra sig själv mot bankens genomsnittsränta.

Även Villaägarna vill se att listräntor byts ut till förmån för snitträntor. De har gått så långt att de kallar snitträntorna för vilseledande. Det säger väl någonting om att det finns en diskussion om detta.

Än en gång säger jag att regeringen intar en passiv hållning; man stänger inte någon dörr. Men har vi inte ett problem i dag att många kunder ändå betalar för mycket till banken därför att konkurrensen inte fungerar som den ska? Då förväntar jag mig en lite mer framåtlutad finansmarknadsminister som kommer med nya initiativ för att stärka konsumentens ställning, öka konkurrensen och därmed skapa bättre villkor för konsumenterna.

Jag kan också konstatera att Villaägarna tycker att man borde använda den statliga banken SBAB för att ytterligare pressa räntorna. Här tycker jag att det är obegripligt att regeringen inte agerar. Vi har föreslagit att SBAB till exempel ska erbjuda lönekonton och pressa villkoren ännu mer. Men här verkar det finnas en ideologisk låsning från regeringens sida. Hade man varit mån om att öka konkurrensen på bolånemarknaden skulle man med SBAB:s hjälp underlätta för bolånekunderna, inte öppna för att sälja ut den statliga banken och därmed riskera att minska konkurrensen ytterligare och därmed göra det ännu dyrare för bolånekunderna.

Fru talman! Först och främst är jag glad för den positiva feedbacken från Mikael Damberg. Den bekräftar mycket av det vi nu gör som rätt. Amorteringsunderlaget är en sådan del. Ränteskillnadsersättningen är en annan sådan del. Resultatet av uppdraget som vi gav till Finansinspektionen är ytterligare en del i detta. På totalen är det ett ganska tungt paket för att stärka konsumenternas ställning.

Det står lite i kontrast till att Mikael Damberg beskriver att vi intar en passiv hållning, men det står var och en givetvis fritt att beskriva detta hur man vill. Men det är bra att vi är överens om att vi behöver stärka de svenska konsumenterna, att konsumentskyddet ska vara bra och att vi ska ha tillgång till bra information.

Jag tycker ändå att man får sortera lite grann. Jag håller ingen dörr stängd till det Mikael Damberg säger, men att tycka att informationen om listränta inte är det bästa verktyget, inte ger en komplett bild, är inte samma sak som att man nödvändigtvis vill landa i Mikael Dambergs position att vilja förbjuda informationen. Trots allt tillför listräntan en typ av information till konsumenten. Ligger man över listräntan har man ändå något slags signal om man att ligger högt.

Genomsnittsräntan säger mer för många, men den säger inte allt för alla. Många konsumenter är också medvetna om att de befinner sig i en situation med högre risk där de inte kan erbjudas de genomsnittliga villkoren. De förstår att de behöver betala lite mer för att få låna. Detta har människor en förståelse för. Att då landa i slutsatsen att man stärker ställningen för alla konsumenter genom att förbjuda en viss typ av information är jag inte säker på. Det får man pröva noga.

I den andra vågskålen är det viktigt att påminna om att den information som Mikael Damberg efterfrågar, genomsnittsräntan, råder det en bred samsyn om. Mikael Damberg citerar Finansinspektionen om att de flesta människor ligger relativt nära ett genomsnitt. Då är genomsnittsräntan en mer värdefull information. Därför finns den informationen tillgänglig på exempelvis konsumenternas.se. Den sidan listar alla banker och alla genomsnittsräntor med alla löptider som erbjuds. Jag tittade senast i dag. Det är inte fråga om information som inte finns, utan den finns där på för konsumenten utvalda sajter.

Finansinspektionen beskriver en del av sitt arbete. Det är möjligt att Finansinspektionen skulle kunna göra ännu mer än till exempel en enskild bank kan göra. De kan till exempel väga genomsnittsränta för olika delar av landet, hela landet, olika åldersgrupper och så vidare.

I grunden delar jag bilden av att det finns mer att göra, och det pågår sådant arbete, för att konsumenten ska ha så bra information som möjligt. Sedan är det givetvis viktigt att man inte dränker konsumenten i information utan att konsumenten i stället får den mest värdefulla informationen för att kunna förhandla med sin bank. Det är vad uppdraget till Finansinspektionen har handlat om, och det är vad Finansinspektionens arbete nu går ut på. Den information som Mikael Damberg efterfrågar om genomsnittsräntor finns tydligt redovisad per bank och per löptid, högst offentligt för alla som vill ta del.

Att gå härifrån till att landa in att man ska förbjuda en typ av information är ett stort steg. Listräntor kan trots alla sina brister tillföra information för vissa konsumenter men kanske inte nödvändigtvis alla. Jag delar sna-

rare perspektivet att listränta kanske är ett dåligt ord för att beskriva vad det egentligen handlar om.

Vi har en bra diskussionen här, och jag tror inte att vi kommer att stå långt från varandra när det här tar fast form.

Anf. 125 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det finns en del vi instämmer i, men det är inte ett problem med ordvalet i fråga om listräntorna.

Det stora problemet som finansmarknadsministern inte verkar vilja ta på allvar är att konkurrensen är svagare i Sverige än i många andra länder. Svenska bolånetagare får betala för mycket till banken på sina bolån.

Bara under kostnadskrisen – räntechocken – har de största bankerna fått ungefär 80 miljarder extra i vinst. Samtidigt går vanliga familjer på knäna. Det är inte lite pengar i plånboken för en vanlig familj som har lånat till en villa eller en bostadsrätt.

Då kan man inte säga att det inte spelar någon roll om man använder listräntor eller genomsnittsräntor. Jo, för då måste banken motivera för dig varför du ska få en sämre ränta än andra. Du som kund får i ett sådant förhandlingsläge en starkare position att stå på dig för att få en bättre ränta än den som banken erbjuder. Det är inte bara fråga om ordval, utan det handlar om en förhandlingsposition mot banken.

Det är kanske därför som Villaägarna tycker att det är ett bra förslag, och det är kanske därför som Finansinspektionens generaldirektör säger att listräntorna har spelat ut sin roll; de fungerar inte för kunderna. Det är märkligt att myndigheterna ser detta, Villaägarna ser detta, men finansmarknadsministern vill helst byta ordet listränta till något annat och inte engagera sig i en diskussion som kan innebära att kunden stärks.

Jag kan instämma i problembeskrivningen att detta inte kommer att lösa alla problem. Det som löser problemen för de flesta bolånekunderna är ökad konkurrens. Då finns alla möjligheter att använda den statliga banken SBAB för att till exempel erbjuda lönekonto, öka konkurrensen och förbättra villkoren. Men här verkar tyvärr regeringen vara ideologiskt förblindad och inte vilja ställa sig på bolånetagarnas sida.

Anf. 126 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Mikael Damberg lämnar många i stor förvirring eftersom han försöker måla upp en konflikt som i grunden inte finns. Genomsnittsräntor redovisas nämligen redan mycket transparent. Man kan jämföra för varje bank och för varje löptid på lånet. Det är information som redan finns. Det är inte information som någon försöker hålla tillbaka, utan den finns och redovisas mycket tydligt. Med några klick på mobilen eller datorn har man den snabbt framför sig. Det gäller alla banker och alla löptider.

Det blir också förvirrat eftersom diskussionen ofta gällt att räntan på inlåningskonton inte hängde med, vilket är en helt annan diskussion. När det gäller detta skulle mer konkurrens säkert vara behjälpligt.

Vi har också frågan om SBAB. Där får man väga in den finansiella stabiliteten. Staten har tidigare använt SBAB, och det har inte nödvändigtvis slutat särskilt väl. Staten fick senare lägga tillbaka en lång rad regleringar kring hur mycket man får låna, amortering och annat för att återska-

pa den stabilitet som fanns en gång i tiden, innan politiken tog sig friheter på den finansiella stabilitetens bekostnad.

I grund och botten är detta dock en interpellationsdebatt, och vi har demokrati. Man ska utkräva ansvar av varandra, och idéer ska stötas och blötas. Jag tycker att det är bra att Mikael Damberg och Socialdemokraterna väcker den här diskussionen.

Regeringen har gett dessa uppdrag till Finansinspektionen. Vi hör vad de säger om listräntor och delar fullt ut uppfattningen att genomsnittsräntan för de flesta ger bättre information. Det är bra att den är tillgänglig.

När det gäller listränta har jag inget särskilt förslag. Det kan snarare handla om att man vet att man ligger en bit från genomsnittet och undrar vad man kan förvänta sig att få. Den genomsnittliga räntan ger ju viktig information, men att förbjuda annan information är inte nödvändigtvis rätt väg. Alla människor är ju inte genomsnittliga, och lite individuell variation tror jag att även Mikael Damberg kan tänka sig.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2024/25:252

Andre vice talmannen meddelade att kulturminister Parisa Liljestrand (M) var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2024/25:252 av Eva Lindh (S) om nationella minoritetsspråk och neddragningar av anslag. Interpellationen skulle besvaras vid ett senare tillfälle.

§ 21 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:59 En modern straffrättslig preskriptionslagstiftning

2024/25:3287 av Gudrun Nordborg m.fl. (V)

med anledning av skr. 2024/25:35 Riksrevisionens rapport om bildandet av Svevia och Infranord

2024/25:3288 av Malin Östh m.fl. (V)

2024/25:3290 av Gunilla Svantorp m.fl. (S)

2024/25:3292 av Linus Lakso m.fl. (MP)

2024/25:3294 av Ulrika Heie m.fl. (C)

med anledning av skr. 2024/25:52 Riksrevisionens rapport om statens tillsyn för att motverka penningtvätt

2024/25:3280 av Mikael Damberg m.fl. (S)

2024/25:3281 av Martin Ådahl m.fl. (C)

med anledning av skr. 2024/25:54 Riksrevisionens rapport om statens insatser för barn som misstänks för grova brott

2024/25:3283 av Teresa Carvalho m.fl. (S)

Prot. 2024/25:53
18 december

Svar på
interpellationer

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 december

2024/25:612 Arbetsmiljöverkets sanktionsmöjligheter

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2024/25:613 Straffansvar för den som bedriver finansiell verksamhet utan tillstånd eller registrering

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet *Niklas Wykman* (M)

2024/25:614 Rent vatten och hygien för säker mödrahälsovård

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet *Benjamin Dousa* (M)

2024/25:615 Åtgärder mot lokförarbristen

av *Olle Thorell* (S)

till utbildningsminister *Johan Pehrson* (L)

2024/25:616 Stärkt likvärdighet och förändring av anslag

av *Camilla Hansén* (MP)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2024/25:617 Palestinska rättighetsorganisationer och folkrätten

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet *Benjamin Dousa* (M)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 16.32.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 44 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 9 anf. 72 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.14,

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.41,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 81 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 85 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 102 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om partiledardebatt.....	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	2
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU2.....	2
Anf. 1 DAVID PEREZ (SD).....	2
Anf. 2 PEDER BJÖRK (S) replik	3
Anf. 3 DAVID PEREZ (SD) replik.....	3
Anf. 4 PEDER BJÖRK (S) replik	4
Anf. 5 DAVID PEREZ (SD) replik.....	4
Anf. 6 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	4
Anf. 7 DAVID PEREZ (SD) replik.....	5
Anf. 8 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	5
Anf. 9 DAVID PEREZ (SD) replik.....	6
Anf. 10 PEDER BJÖRK (S).....	6
Anf. 11 DAVID PEREZ (SD) replik.....	8
Anf. 12 PEDER BJÖRK (S) replik.....	9
Anf. 13 DAVID PEREZ (SD) replik.....	9
Anf. 14 PEDER BJÖRK (S) replik.....	10
Anf. 15 JAN ERICSON (M)	10
Anf. 16 PEDER BJÖRK (S) replik.....	10
Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik	11
Anf. 18 PEDER BJÖRK (S) replik.....	11
Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik	11
Anf. 20 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	11
(Beslut fattades under § 11.).....	12
§ 6 Allmänna bidrag till kommuner.....	12
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU3.....	12
Anf. 21 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD).....	12
Anf. 22 EVA LINDH (S) replik	15
Anf. 23 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	15
Anf. 24 EVA LINDH (S) replik	16
Anf. 25 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	16
Anf. 26 EVA LINDH (S)	17
Anf. 27 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	20
Anf. 28 EVA LINDH (S) replik	20
Anf. 29 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	21
Anf. 30 EVA LINDH (S) replik	21
Anf. 31 HANS EKLIND (KD) replik.....	21
Anf. 32 EVA LINDH (S) replik	22
Anf. 33 HANS EKLIND (KD) replik.....	22
Anf. 34 EVA LINDH (S) replik	23
Anf. 35 CECILIA RÖNN (L) replik.....	23
Anf. 36 EVA LINDH (S) replik	24
Anf. 37 CECILIA RÖNN (L) replik.....	24
Anf. 38 EVA LINDH (S) replik	25

Anf. 39	ADAM REUTERSKIÖLD (M)	25
Anf. 40	EVA LINDH (S) replik	27
Anf. 41	ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik	27
Anf. 42	EVA LINDH (S) replik	28
Anf. 43	ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik	28
Anf. 44	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	29
Anf. 45	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	32
Anf. 46	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	32
Anf. 47	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	33
Anf. 48	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	34
Anf. 49	HANS EKLIND (KD)	34
Anf. 50	EVA LINDH (S) replik	35
Anf. 51	HANS EKLIND (KD) replik	36
Anf. 52	EVA LINDH (S) replik	36
Anf. 53	HANS EKLIND (KD) replik	37
Anf. 54	MARTIN ÅDAHL (C)	37
Anf. 55	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	39
Anf. 56	MARTIN ÅDAHL (C) replik	40
Anf. 57	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	40
Anf. 58	MARTIN ÅDAHL (C) replik	41
Anf. 59	CECILIA RÖNN (L)	42
Anf. 60	EVA LINDH (S) replik	43
Anf. 61	CECILIA RÖNN (L) replik	44
Anf. 62	EVA LINDH (S) replik	44
Anf. 63	CECILIA RÖNN (L) replik	45
Anf. 64	ULRIKA WESTERLUND (MP)	45
	(Beslut fattades under § 11.)	47
§ 7	Statsskulsröntor m.m.	48
	Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU4	48
	(Beslut fattades under § 11.)	48
§ 8	Avgiften till Europeiska unionen	48
	Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU5	48
Anf. 65	GUNILLA CARLSSON (S)	48
Anf. 66	MARTIN ÅDAHL (C)	50
Anf. 67	CHARLOTTE QUENSEL (SD)	51
Anf. 68	JAN ERICSON (M)	52
Anf. 69	HÅKAN SVENNELING (V)	54
Anf. 70	HANS EKLIND (KD)	55
	(Beslut fattades under § 11.)	57
§ 9	Riksbankens finansiering	57
	Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU8	57
Anf. 71	EDWARD RIEDL (M)	57
Anf. 72	INGELA NYLUND WATZ (S)	58
Anf. 73	DENNIS DIOUKAREV (SD)	60
Anf. 74	MARTIN ÅDAHL (C)	61
Anf. 75	EDWARD RIEDL (M)	63
	(Beslut fattades under § 11.)	63
	Ajournering	63
	Återupptaget sammanträde	63
§ 10	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 december	63

NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling	63	Prot. 2024/25:53
MJU1 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur	63	18 december
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	64	
FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	64	
FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	64	
FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.	64	
FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.....	64	
FiU8 Riksbankens finansiering	64	
§ 12 Avslutning.....	64	
Anf. 76 TALMANNEN.....	64	
Anf. 77 Ålderspresident TOMAS ENEROTH (S)	67	
Ajournering.....	69	
Återupptaget sammanträde.....	69	
§ 13 Svar på interpellation 2024/25:219 om gemensam nordisk läkemedelsupphandling och beredskap	69	
Anf. 78 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	69	
Anf. 79 EVA LINDH (S)	70	
Anf. 80 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	71	
Anf. 81 EVA LINDH (S)	72	
Anf. 82 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	73	
Anf. 83 EVA LINDH (S)	74	
Anf. 84 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	75	
§ 14 Svar på interpellation 2024/25:251 om regeringens satsning på akutskolor	76	
Anf. 85 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	76	
Anf. 86 MATS WIKING (S).....	77	
Anf. 87 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	78	
Anf. 88 MATS WIKING (S).....	78	
Anf. 89 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	80	
Anf. 90 MATS WIKING (S).....	80	
Anf. 91 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	81	
§ 15 Svar på interpellation 2024/25:232 om kvinnors sjukskrivningar på grund av stress	82	
Anf. 92 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	82	
Anf. 93 JESSICA RODÉN (S).....	83	
Anf. 94 ANNA WALLENTHEIM (S)	84	
Anf. 95 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	85	
Anf. 96 JESSICA RODÉN (S).....	86	
Anf. 97 ANNA WALLENTHEIM (S)	87	
Anf. 98 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	87	
Anf. 99 JESSICA RODÉN (S).....	88	
Anf. 100 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	88	
§ 16 Svar på interpellation 2024/25:244 om Försäkringskassans behandling av utrikesfödda	89	

Anf. 101 Statsrådet ANNA TENJE (M)	89
Anf. 102 ÅSA ERIKSSON (S)	90
Anf. 103 Statsrådet ANNA TENJE (M)	91
§ 17 Svar på interpellation 2024/25:161 om kommunernas	
trångmål i vattenfrågan	91
Anf. 104 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	91
Anf. 105 LINUS SKÖLD (S)	93
Anf. 106 EVA LINDH (S)	94
Anf. 107 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	94
Anf. 108 LINUS SKÖLD (S)	96
Anf. 109 EVA LINDH (S)	97
Anf. 110 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	97
Anf. 111 LINUS SKÖLD (S)	98
Anf. 112 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	99
§ 18 Svar på interpellation 2024/25:265 om formalia som	
politiskt verktyg	100
Anf. 113 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	100
Anf. 114 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	100
Anf. 115 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	101
Anf. 116 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	102
Anf. 117 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	103
Anf. 118 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	104
Anf. 119 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	104
§ 19 Svar på interpellation 2024/25:241 om förbud mot	
listräntor	105
Anf. 120 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	105
Anf. 121 MIKAEL DAMBERG (S)	105
Anf. 122 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	106
Anf. 123 MIKAEL DAMBERG (S)	107
Anf. 124 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	109
Anf. 125 MIKAEL DAMBERG (S)	110
Anf. 126 Statsrådet NIKLAS WYKMAN (M)	110
§ 20 Svar på interpellation 2024/25:252	111
§ 21 Bordläggning	111
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar	112
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 16.32.	112